

**PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA
DLA GMINY SŁAWNO**

na lata 2009 – 2013

z perspektywą do roku 2017

Wrzesień 2009 r.

SPIS TREŚCI

<i>I. WSTĘP</i>	7
1.1. Podstawa prawna opracowania.....	7
1.2. Przedmiot i zakres opracowania.....	7
1.3. Potrzeba i cel opracowania.....	8
1.4. Metodyka opracowania Programu.....	9
<i>II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY</i>	12
2.1. Dane administracyjne.....	12
2.2. Położenie geograficzne.....	13
2.3. Warunki klimatyczne.	15
2.4. Walory kulturowe.....	16
2.4.1. Wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe	19
2.5. Uwarunkowania społeczne.....	24
2.5.1. Struktura i procesy demograficzne	24
2.5.2. Struktura sieci osadniczej w gminie.....	27
2.6. Użytkowanie terenu.....	27
2.7. Uwarunkowania gospodarcze.....	28
2.7.1. Podmioty gospodarcze.....	28
<i>III. INFRASTRUKTURA</i>	29
3.1. Gospodarka wodno – ściekowa	29
3.1.1. Ujęcie zlewniowe	29
3.1.2. Zasady gospodarki wodno ściekowej.....	30
3.1.3 Bilans zużycia wody.....	32
3.1.4 Zestawienia bilansów ścieków.....	34
3.1.5. Zaopatrzenie w wodę.....	37
3.1.5.1. Wody podziemne.....	37
3.1.5.2. Wody powierzchniowe	38
3.1.5.3. Ujęcia wód.....	39
3.1.5.4. Ocena jakości wód.....	39
3.1.6. Oczyszczanie ścieków i kanalizacja.....	40
3.1.6.1. Gminna oczyszczalnia ścieków.....	40
3.1.6.2. Bezodpływowe zbiorniki do gromadzenia ścieków.....	40
3.1.7. Tendencje rozwoju gospodarki wodno-ściekowej.....	42
3.1.8. Neutralizacja wód opadowych.....	43
3.1.8.1 Założenia neutralizacji wód opadowych.....	48
3.1.9. Zbiorniki małej retencji wodnej.....	50
3.1.10. Unieszkodliwianie produktów separacji.....	51
3.1.11. Indywidualne systemy neutralizacji ścieków.....	52
3.2. Gospodarka odpadami.....	58
3.3. Drogi i koleje	58
3.4. Sieć ciepłownicza.....	58

3.5. Emitery pola elektromagnetycznego.....	58
3.6 Obiekty energetyki odnawialnej.....	59
3.7 Turystyka.....	59
<i>IV. ANALIZA ORAZ OCENA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW ŚRODOWISKA.....</i>	<i>60</i>
4.1. Rzeźba terenu.....	60
4.1.1. Charakterystyka ogólna.....	60
4.2. Budowa geologiczna.....	60
4.2.1 Uwarunkowania ogólne.....	60
4.2.2. Zasoby kopalin.....	64
4.2.3. Przeobrażenia środowiska związane z eksploatacją kopalin.....	64
4.3. Gleby.....	64
4.3.1 Zasobność gleb w składniki pokarmowe.....	65
4.3.2 Przyczyny degradacji gleb.....	66
4.4. Charakterystyka wód powierzchniowych.....	69
4.4.1. Zbiorniki wodne.....	70
4.4.1.1. Stan czystości wód	70
4.4.1.2. Zasady ochrony wód powierzchniowych.....	70
4.4.1.3. Gospodarka wodna na zbiornikach i stawach hodowlanych	72
4.5. Charakterystyka wód podziemnych	75
4.5.1. Jakość wód podziemnych.....	75
4.5.2. Ochrona wód podziemnych.....	76
4.5.3. Ustanowienie stref ochronnych źródeł i ujęć wody.....	77
4.6. Powietrze atmosferyczne.....	78
4.6.1. Rodzaje emisji zanieczyszczeń do powietrza.....	78
4.6.1.1 Emisja niska.....	78
4.6.1.2 Emisja komunikacyjna.....	79
4.6.1.3 Emisja ze źródeł przemysłowych.....	79
4.6.2. Ocena jakości powietrza.....	80
4.7. Środowisko akustyczne.....	81
4.7.1. Hałas komunikacyjny.....	83
4.7.2. Hałas przemysłowy.....	84
4.7.3. Hałas w rejonach o szczególnych walorach wypoczynkowych.....	84
4.8. Przyroda ożywiona.....	84
4.8.2. Formy ochrony przyrody.....	85
4.8.3. Inne formy ochrony przyrody.....	86
4.8.3.1 Ochrona gatunkowa.....	87
4.8.3.2 Rezerваты.....	87
4.8.3.3 Strefowa ochrona miejsc występowania i rozrodu zwierząt.....	88
4.8.3.4 Parki Krajobrazowe.....	88
4.8.3.5. Użytki ekologiczne.....	89
4.8.3.6. Pomniki przyrody.....	89
4.8.3.7. Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK).....	90
4.8.3.8. Zespół przyrodniczo krajobrazowy.....	90
4.8.4 Europejskie sieci obszarów chronionych.....	91
4.8.4.1. NATURA 2000.....	91
4.8.4.2. Sieć ECONET.....	91

V. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ EKOLOGICZNYCH.....93

5.1. Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy w świetle ochrony środowiska.....	93
5.1.1.Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w Strategii Polityki i Integracji Społecznej w Gminie Sławno.....	93
5.2. Cele, kierunki i zadania do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sławno.....	93
5.2.1. Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców.....	94
5.2.1.1. Gospodarka wodna.....	95
5.2.1.2. Powietrze.....	97
5.2.1.3. Hałas.....	99
5.2.1.4. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	101
5.2.2. Cel 2 – Poprawa gospodarki odpadami.....	101
5.2.3. Cel 3 – Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.....	102
5.2.3.1. Ochrona powierzchni ziemi.....	102
5.2.3.2. Racjonalizacja użytkowania surowców.....	103
5.2.4. Cel 4 – Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego.....	103
5.2.5. Cel 5 – Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych.....	104
5.2.5.1. Ochrona źródeł kopalni.....	107
5.2.6. Cel 6 – Wzmocnienie Systemu Zarządzania Ochroną Środowiska.....	107
5.2.6.1. Monitoring i ocena stanu środowiska.....	107
5.2.6.2. Kontrola użytkowników środowiska.....	107
5.2.7. Cel 7 – Edukacja ekologiczna i poprawa świadomości ekologicznej społeczeństwa.....	108
5.3. Ocena stopnia zaawansowania Programu Ochrony Środowiska.....	110
5.4. Strategia realizacji przyjętych celów.....	114
5.4.1. Przyjęte kryteria wyboru zadań priorytetowych	115
5.4.2. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych.....	115

VI.REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....128

6.1. Założenia systemu finansowania inwestycji.....	128
6.1.1. Emisja obligacji komunalnych.....	129
6.1.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....	130
6.1.3. Powiatowy i Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki i Wodnej....	130
6.1.4. Ekofundusz.....	133
6.1.5. Wsparcie finansowe dla krajów członkowskich Unii Europejskiej.....	136
6.1.5.1. Fundusze strukturalne.....	136
6.1.5.2. Programy operacyjne realizowane w Gminie Sławno.....	137
6.1.5.2.1. Partnerstwo „Dorzeczca Słupi”	137
6.1.5.2.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – Odnowa i Rozwój Wsi.....	139

6.1.5.2.3. Kapitał Ludzki 2007-2013.....	140
6.1.6. Bank Ochrony Środowiska.....	142
6.1.7. Programy bilateralne.....	142
6.1.7.1. Fundusz Globalny Środowiska.....	142
6.2. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska.....	144
6.2.1. Instrumenty prawne.....	145
6.2.2. Instrumenty finansowe.....	146
6.2.3. Instrumenty społeczne.....	146
6.2.4. Instrumenty strukturalne.....	149
6.3. Analiza możliwości gminy w zakresie finansowania zadań w dziedzinie ochrony środowiska.....	149
6.3.1. Prognoza dochodów i wydatków na lata 2010- 2017.....	149
6.4. Monitorowanie Programu Ochrony Środowiska.....	150
6.4.1. Zasady monitoringu.....	150
6.4.2. Monitorowanie założonych efektów ekologicznych.....	151
Bibliografia.....	152

I. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna opracowania

Obowiązek sporządzania programów ochrony środowiska nałożono na jednostki samorządowe w 2001 roku wraz z ustanowieniem Prawa Ochrony Środowiska. Regulacje tam zawarte są przesłanką dla utworzenia niniejszego opracowania (art. 17, ustawy Prawo Ochrony Środowiska, Dz. U. Nr 62, poz. 627). Formalną podstawą opracowania jest umowa zawarta w dniu pomiędzy Gminą Sławno, reprezentowaną przez a Panem Podstawą realizacji umowy jest przedłożenie aktualizacji programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami dla Gminy Sławno.

1.2. Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem opracowania jest program ochrony środowiska dla Gminy Sławno z lata 2009-2013 z perspektywą do roku 2017.

Niniejsze opracowanie prezentuje szeroko rozumianą problematykę ochrony środowiska na terenie gminy. Zagadnienia z tej dziedziny obejmują ochronę powietrza, wód, powierzchni ziemi, środowiska akustycznego oraz zasobów przyrodniczych. W celu uzupełnienia programu dane dotyczące gospodarki odpadami zostały zawarte w odrębnym opracowaniu pod nazwą Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Sławno.

Przedstawiony Program Ochrony Środowiska nakreśla wizję oraz cele i zadania środowiskowe, które mają na celu dążenie do zminimalizowania negatywnych oddziaływań na środowisko wywołane nie zrównoważonym rozwojem gospodarczym oraz przedstawia konkretne propozycje działań zmierzających do stopniowej ich likwidacji. W celu prawidłowego podziału przyszłego budżetu gminy cele środowiskowe zostały przedstawione hierarchicznie pod kątem ich ważności.

Obok wymienionych wyżej funkcji Program Ochrony Środowiska spełnia także funkcje promocyjne i informacyjne. Dokument informuje o stanie środowiska w gminie i podejmowanych działaniach zmierzających do jego

poprawy. Kolejnym zadaniem Programu jest promocja gminy, której elementem strategii rozwoju gospodarczego jest ochrona środowiska.

1.3. Potrzeba i cel opracowania Programu

Programy Ochrony Środowiska umożliwiają efektywniejszą ochroną środowiska przyrodniczego na każdym szczeblu administracji, są także podstawowym instrumentem realizacji III Polityki Ekologicznej Państwa. Ochrona środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg prowadzących do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, należy jednak pamiętać, że nie jedyną. O w pełni zrównoważonym rozwoju można dopiero mówić po osiągnięciu czterech ładów:

- ekologicznego,
- społecznego,
- ekonomicznego (gospodarczego),
- przestrzennego.

Ochrona i kształtowanie środowiska jest podstawowym narzędziem osiągnięcia ładu ekologicznego. W celu osiągnięcia ładu społecznego proponuje się konsultacje z mieszkańcami dla proponowanych i podejmowanych działań. Ład gospodarczy osiąga się poprzez kształtowanie odpowiedniej struktury gospodarki i ograniczanie bezrobocia. Ład przestrzenny wiąże się między innymi z odpowiednią lokalizacją terenów przemysłowych, mieszkaniowych, komunikacyjnych i innych. Niniejsze opracowanie zostało sporządzone ze szczególnym uwzględnieniem powyższych zasad zrównoważonego rozwoju. Do najistotniejszych zaproponowanych dla Gminy Sławno, celów i kierunków działań w zakresie ochrony środowiska uwzględniającej zarazem rozwój gospodarczo-społeczny należą:

- ochrona powietrza, ochrona przed hałasem (zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów i pyłów, zminimalizowanie uciążliwego hałasu);
- ochrona wód (zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, właściwa gospodarka wodno-ściekowa);

- ochrona zasobów przyrodniczych (zachowanie zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwój zasobów leśnych, racjonalna eksploatacja lasów, poprawa jakości wód powierzchniowych);
- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych (zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów, wzrost udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych);
- prowadzenie skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań.

Realizacja zdefiniowanych ekologicznych celów strategicznych w powiązaniu z programem edukacji ekologicznej społeczeństwa powinna zapewnić gminie postęp zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju.

1.4. Metodyka opracowania Programu

Gminny program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, a także „Wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” wydanymi przez Ministerstwo Środowiska w grudniu 2002 roku. Ponadto w trakcie opracowywania niniejszego Programu uwzględniono jego zgodność z obowiązującą Polityką Ekologiczną Państwa oraz odpowiednio z programami ochrony środowiska wyższej rangi, tj.:

- Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Zachodniopomorskiego;
- Programem Ochrony Środowiska Powiatu Sławieńskiego.

Uwzględniono również założenia i ustalenia wynikające ze:

- ❖ Strategii rozwoju Powiatu Sławieńskiego;
- ❖ Projektu strategii rozwoju Gminy Sławno;
- ❖ Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;

- ❖ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sławno,
- ❖ Waloryzacji przyrodniczej Gminy Sławno;
- ❖ Innych obowiązujących na terenie gminy programów branżowych.

Metodyka konstruowania Programu oparta była o następujące elementy:

- ustalenie zakresu i formy opracowania w oparciu o dyskusje z przedstawicielami władz samorządowych;
- zgromadzenie, przegląd i ocena wszystkich dostępnych danych o stanie środowiska gminy;
- sporządzenie inwentaryzacji zasobów środowiska przyrodniczego i infrastruktury (głównie wodno-ściekowej), oraz ocena ich stanu, źródeł i tendencji przeobrażeń w oparciu o wizję lokalną na terenie gminy;
- sprecyzowanie potrzeb i możliwości zrównoważonego rozwoju gminy na podstawie strategii rozwoju gminy, a także programów rozwoju wyższych szczebli administracyjnych (powiatu i województwa);
- sprecyzowanie harmonogramu celów krótkoterminowych i długoterminowych oraz zadań priorytetowych do realizacji w zakresie Programu Ochrony Środowiska z uwzględnieniem wytycznych programów wyższego szczebla oraz innych opracowań strategicznych;
- określenie metod i kierunków realizacji Programu oraz monitorowania wdrażania programu;
- weryfikacja i konsultacja opracowanego Programu z przedstawicielami Urzędu Gminy, dążąca do akceptacji opracowania i jego publikacji na forum publicznym;
- uzyskanie pozytywnej opinii zarówno społeczności lokalnej, jak i organu Zarządu Powiatu Sławieńskiego zgodnie z art. 17 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku;
- przekazanie opracowania do zatwierdzenia przez Radę Gminy Sławno.

Całość opracowania została oparta o bieżące konsultacje z wyznaczonymi przedstawicielami Urzędu Gminy Sławno. Do sporządzenia niezbędne były również konsultacje z jednostkami i organizacjami, których działalność na terenie gminy związana jest w sposób bezpośredni i pośredni z ochroną środowiska, kształtowaniem środowiska, rozwojem infrastrukturalnym gminy i edukacją ekologiczną.

II. Ogólna charakterystyka

2.1. Dane administracyjne

Gmina Sławno wchodzi w skład powiatu sławieńskiego, który powstał w wyniku wprowadzonej w roku 1999 reformy administracji państwa, z przynależnością do województwa zachodniopomorskiego. Gmina położona jest we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego i tym samym powiatu sławieńskiego granicząc od zachodniej strony z gminami Darłowo i Malechowo. Od strony wschodniej z gminami byłego województwa słupskiego, obecnie powiatem słupskim województwa pomorskiego .

Gmina należy do słabo uprzemysłowionych, jej główną funkcją jest funkcja rolnicza oraz obsługa rolnictwa, leśnictwa oraz coraz bardziej widoczna i rozwijająca się działalność turystyczno-wczasowa.

Obszar gminy o powierzchni 284,2 km² w znacznej zajmują wsie, charakteryzujące się wysokim bezrobociem – średnio powyżej 22%. Użytki rolne stanowią 50,3%, lasy 41% (tabela 1).

Tab. 1. Struktura użytkowania gruntów Gminy Sławno (Strategia rozwoju..... 1999, Podstawowe informacje ze spisów...2002).

Rodzaj użytkowania gruntu	w % całkowitej powierzchni gminy (284 km ² wg Strategii...)	Powszechny spis rolny 2002	
		Powierzchnia gruntów w gospodarstwach rolnych (w ha)	w %
Użytki rolne	50,3	12756	95,6
W tym: grunty orne: w tym:		10620	79,6
Odłogi		1952	14,6
Ugory		212	1,6
Łąki		1468	11,0
Pastwiska		622	4,7
Sady		46	0,3
Lasy	41,0	122	0,9
Tereny różne (pozostałe grunty)	8,7	2330	8,7
Ogółem	100,0	13344	100,00

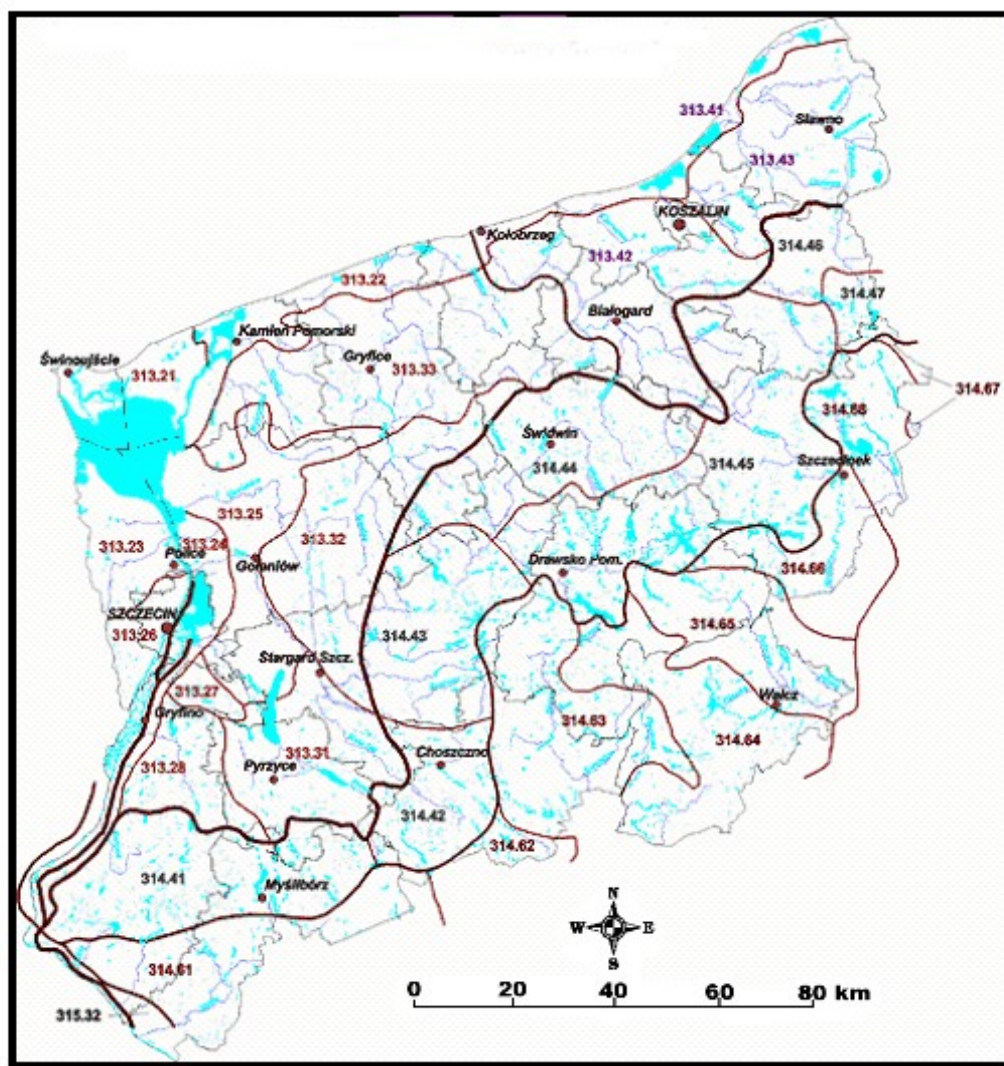
Rys.1. Mapa poglądowa Gminy Sławno.

Ogólna liczba mieszkańców gminy wynosi 8900 osób, co daje stopień zaludnienia na poziomie 31 Mk / km². Dla celów bilansowania problemów środowiska, w tym odpadów komunalnych powstających na terenie gminy, nie uwzględnia się ruchu turystycznego i wczasowego.

2.2. Położenie geograficzne

Większa część Gminy Sławno położona jest na obszarze wyróżnionego przez Kondrackiego (1994, 1998) mezoregionu Równina Sławieńska (313.43), który

stanowi część makroregionu Pobrzeże Koszalińskie (313.4), a ten z kolei stanowi fragment podprovincji Pobrzeża Południowobałtyckie (313.), które są częścią prowincji Niżu Środkowoeuropejski (31.). Południowo-wschodni fragment gminy leży na terenie mezoregionu Wysoczyzna Polanowska (314.46), który jest częścią makroregionu Pojezierze Zachodniopomorskie (314.4) stanowiącego element podprovincji Pojezierza Pomorskiego (314.).

Rys.2. Podział na regiony geograficzne wg. Kondrackiego.

Podobnie określić można położenie Gminy Sławno stosując podział regionalny Pomorza w ujęciu Augustowskiego (1977). Według tego ujęcia większość gminy leży na terenie Równiny Słupskiej (9), która stanowi część Pobrzeża Zachodniopomorskiego, elementu składowego Pobrzeża Pomorskiego. Południowo-wschodni fragment gminy obejmuje skrajną część Pojezierza Bytowskiego (20), która

stanowi element Pojezierza Zachodniopomorskiego – części składowej Pojezierza Pomorskiego.

2.3. Warunki klimatyczne

Zgodnie z podziałem Polski na krainy klimatyczne dokonany przez E. Romera (1949) obszar Gminy Sławno leży na pograniczu trzech krain klimatycznych: Pobrzeża Koszalińsko-Słupskiego (A3), zaliczanego do typu klimatów bałtyckich oraz Połczyńskiej (B4) i Bytowskiej (B5) zaliczonych do typu klimatów pojeziernych, zaś według klasyfikacji agroklimatycznej Gumińskiego (1948) teren ten leży na pograniczu dwóch dzielnic rolniczo-klimatycznych: szczecińskiej (I) i pomorskiej (IV). Woś (1999) zaliczył teren północnej części gminy do Środkowonadmorskiego Regionu Klimatycznego, zaś pozostałą, większą część do Regionu Środkowopomorskiego. Ten drugi region ma w porównaniu z pierwszym więcej dni przymrozkowych i mroźnych, a mniej dni ciepłych. Dłużej (o około 30 dni) trwa tam okres termicznej zimy i również dłuższy jest (o około 10 dni) okres termicznego lata. Jest wskaźnikiem wzrostu kontynentalizmu klimatu w miarę przesuwania się na południe od Bałtyku.

Klimat obszaru Gminy Sławno kształtują masy powietrza napływające z Atlantyku, których cechy ulegają modyfikacji za sprawą sąsiedztwa Bałtyku i deniwelacji terenu na granicy z lądem. Do jego cech charakterystycznych można zaliczyć stosunkowo łagodne zimy, opóźnione i chłodne wiosny, dość chłodne lata oraz długie, ciepłe jesienie. Przeciętna roczna temperatura wynosi ok. 7,5°C, przy przeciętnej temperaturze miesiąca najcieplejszego (lipca) ok. 17,0°C, a najchłodniejszego (stycznia) – ok. -1,5°C (Atlas klimatyczny Polski, 1973). Przeciętnie w ciągu roku notuje się zaledwie 2 dni upalne (temperatura maksymalna – powyżej 30°C), a liczba dni gorących (z temperaturą maksymalną pow. 25°C) sięga 15-20.

Pierwsze przymrozki pojawiają się w południowo-wschodniej części gminy ok. 20 października, zaś w północnej części gminy nieco później i z tego względu okres bezprzymrozkowy w północnej części gminy trwa 180 dni i jest o 10 dni dłuższy, niż w jej części południowo-wschodniej. Liczba dni mroźnych, z temperaturą maksymalną niższą od 0°C sięga 25, a bardzo mroźnych (temperatura maksymalna

niższa od -10°C) wynosi 1 dzień. Pokrywa śnieżna utrzymuje się w północnej części gminy 50 dni, a w południowo-wschodniej o 5 dni dłużej, a okres jej zalegania dzieli się zwykle na kilka części.

Okres wegetacyjny trwa ponad 190 dni i zwykle mieści się pomiędzy 25 kwietnia a 30 października.

Przeciętna roczna suma opadów w północnej i środkowej części gminy nie przekracza 700 mm, ale w kierunku południowo-wschodnim wzrasta do ok. 750 mm. Notuje się też przeciętnie 15-20 dni z burzą.

Na terenie gminy dominuje wiatr wiejący z zachodu i północnego zachodu. Jego przeciętna roczna prędkość wynosi 5,3 m/s. Najbardziej wietrzny jest listopad.

Oddalenie od morza, rzeźba terenu, występowanie terenów podmokłych oraz pokrycie szatą roślinną wpływają na topoklimatyczne zróżnicowanie terenu gminy Sławno. Niektóre cechy rzeźby kształtują niekorzystne cechy. Odnosi się to do terenu całej gminy, gdzie wszystkie obniżenia o kształcie kolistym, czy wydłużonym narażone są, zwłaszcza późnym latem, jesienią i zimą na nocne spływy schłodzonych mas powietrza, co sprzyja tworzeniu zastoisk zimnego powietrza i mgieł. Zjawisko to może być lokalnie łagodzone przez obecność lasów.

Jednak teren gminy nie wykazuje znacznych dysproporcji w lokalnych warunkach klimatycznych, poza tymi lokalnymi wahaniami zaznaczającymi się okresowo na terenach wysoczyznowych oraz większych dolin rzecznych i okolicach jezior.

Pewien swoisty mikroklimat wprowadzają również kompleksy leśne. Cechuje je większa wilgotność powietrza, zacisza, zacienienie. Wpływają łagodząco na dobowe i roczne wahania temperatur. (Oddziaływanie lasów na klimat terenów sąsiednich dotyczy przede wszystkim pasa o szerokości 50–100m – wokół większego kompleksu leśnego).

2.4. Walory krajobrazowo-kulturowe gminy Sławno

Krajobraz Gminy Sławno jest mało urozmaicony, deniwelacje są niewielkie a wysokość terenu nie przekracza 40-60 m n.p.m. Jednak dzięki obecności form polodowcowych i rzecznych krajobraz ten jest relatywnie atrakcyjny, chociaż nie ma w nim obszarów cennych.

Na obszarze gminy możemy wyróżnić następujące formy krajobrazowe:

- krajobraz równin zastoiskowych - porośniętych lasami bukowymi i dębowo – bukowymi lub mieszanymi, bukowo–sosnowymi, obejmujący północno-zachodni fragment gminy, na północ od linii łączącej miejscowości Rzyszczewo i Bobrowice. Rzeźba tego obszaru jest monotonna, a składają się na nią niemal płaskie powierzchnie równin zastoiskowych, spod których z rzadka wynurzają się obszary niewielkich płatów płaskich wysoczyzn morenowych. Liczne są tu podmokłe zagłębienia, często zajęte przez niewielkie bagna i torfowiska.
- krajobraz doliny Wieprzy - teren gminy południkowo rozciąga dolina Wieprzy, która swoją rozległość zawdzięcza wymodelowaniu z wykorzystaniem obniżen o starszych założeniach – dolin rynnowych i dolin wód roztopowych. Dwie terasy wyraźnie zaznaczające się w krajobrazie doliny to terasa nadzalewowa i holocenińska równina zalewowa. W rzeźbie terasy nadzalewowej lokalnie zaznaczają się drobne wydmy, (pomiędzy Wrześnicą a Nosalinem), zaś równina zalewowa jest urozmaicona obecnością paleomeandrów i zakoli odciętych podczas XX-wiecznej regulacji rzeki. Na południe od Pomiłowa dolina Wieprzy - podobna w budowie do opisywanej w okolicach Sławka - nie jest jednak tak atrakcyjna krajobrazowo.
- krajobraz doliny Wieprzy w okolicach Pomiłowa - dno doliny Wieprzy na odcinku położonym powyżej Sławka jest kilkakrotnie szersze niż na odcinkach położonych powyżej i poniżej, a jego krawędzie są słabo zarysowane i łagodne. Teren ten był w przeszłości silnie zabagniony, a ślady zatorfienia widoczne są do dziś. Dno doliny z rzadka porastają kępy wilgociolubnych drzew i krzewów, a pozostałą część terenu zajmują łąki i pastwiska; występują tu też liczne kanały, nowo założone stawy rybne, elektrownia wodna (w budowie), a na zachodnim obrzeżeniu dość liczne zagrody hodowli zwierząt (głównie futerkowych; część obecnie nieczynna).
- Krajobraz doliny Wieprzy w okolicach Starego Krakowa - tworzący północną granicę gminy, równoleżnikowy, niewielkiej szerokości o krętym przebiegu, głęboko wcięty odcinek doliny, bardzo atrakcyjny krajobrazowo. Zbocza doliny Wieprzy porozcinane są przez liczne, stosunkowo długie dolinki denudacyjne,

parowy i młode rozcięcia erozyjne (dolina Jasienicy i innych, mniejszych strumieni bez nazwy), a wszystko porośnięte starodrzewem buczynowym.

- krajobraz doliny Reknicy - obejmuje dużych rozmiarów rynnę subglacialną odwadnianą przez Reknicę, lewobrzeżny dopływ Wieprzy. Wysokość względna krawędzi tej rynny na wielu odcinkach przekracza 20m. Krawędzie są porozcinane licznymi dolinkami denudacyjno-erozyjnymi i denudacyjnymi. Rozległe dno doliny zajmują łąki (często zmeliorowane), z licznymi płatami akumulacji organicznej (głównie torfowej). Na dnie doliny w obszarze źródłowym Reknicy usytuowany jest rezerwat „Janiewickie Bagno” - dla turystów niedostępny, ale można jego fragmenty oglądać z drogi Janiewice – Chomic. Między rzeką Grabową a Reknicą występuje zjawisko bifurkacji i część wód Grabowej przesącza się, a przy wyższych stanach nawet przelewa do doliny Reknicy stanowiąc jej źródła. Trzeci obszar to bardzo atrakcyjne krajobrazowo i dostępne z drogi Janiewice-Chomic, rozcięte dolinami denudacyjnymi zbocza wysoczyzny morenowej i wyższego poziomu sandru dolinnego. Podstawa tych zboczy stanowi jednocześnie strefę występowania źródeł i wysięków związanych z czwartorzędowym poziomem wodonośnym, występującym zarówno na obszarze wysoczyzny, jak i sandru dolinnego. Liczne źródła usytuowane nad jeziorem Janiewickim krótkimi ciekami zasilają jego wody, a przez wypływający z niego ciek zasilają również Reknicę.
- krajobraz okolic Wrześnicy - to prawie płaski obszar wysoczyzny morenowej płaskiej, w południowej części - falistej, na północ od linii Warszkowo - Tychowo. Wysoczyznę nadbudowują jedynie niewysokie, płaskie kemy i nieliczne ozy, a całość pokrywa mozaika pól i niewielkich enklaw leśnych.
- Krajobraz równin między Smardzewem a Bobrowicami - Obszar wysoczyzny morenowej falistej z licznymi owalnymi zagłębieniami powstałymi po wytopieniu się brył martwego lodu. Są to płaskie, nieckowate obniżenia zajmowane przez małe jeziora bezodpływowe, lub zagłębienia wypełnione namułami lub torfami. Obszar wykorzystywany jest rolniczo, a krajobraz rozległych, z lekka pofalowanych pól urozmaicają kępy zieleni porastającej większość obniżeń.

- krajobraz okolic jeziora Łętowskiego – to obszar krajobrazowy ograniczony od północy doliną Wieprzy, a od zachodu doliną Reknicy. Rzeźba tego obszaru jest zdecydowanie bardziej żywa, co jest wynikiem kombinacji morenowych wysoczyzn – falistej i pagórkowatej oraz powierzchni sandrowych. Sandry największą rozciągłość zajmują w międzyrzeczu Wieprzy i Grabowej (pośrodku tego obszaru leży zagłębienie, którego dno zajmuje jezioro Łętowskie) i „wklinowują się” w kierunku zachodnim. Podstawowa część sandru dolinnego leży na rzędnych 27-25m n.p.m. i nachylona jest na południe, a dalej na zachód, wzdłuż doliny Grabowy. Krajobraz charakteryzuje duże zróżnicowanie. Otaczający od północy jezioro Łętowskie płaski, zalesiony obszar sandru (ale urozmaicony zagłębieniami wytopiskowymi) przechodzi ku zachodowi w faliste wzniesienia, a na południu i wschodzie w urozmaicony licznymi pagórkami i zagłębieniami sandru. Wzniesienia położone na zachodnim brzegu jeziora - użytkowane rolniczo dają możliwość podziwiania rozległego krajobrazu zwieńczonego na drugim brzegu jeziora ciemnymi plamami pagórów porośniętych lasem.
- krajobraz doliny Moszczenicy – słabo zaznaczającej się w rzeźbie terenu, wymodelowany w płaskiej powierzchni równin zastoiskowych. Obszar wykorzystywany rolniczo, a jego cechą charakterystyczną jest element antropogeniczny czyli rozciągnięta równolegle do przebiegu Moszczenicy, na długości ok. 8km wieś Bolszewo, poza granicami gminy przechodząca w wieś Słowino.

2.4.1. Wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe

Z krajobrazowego punktu widzenia najatrakcyjniejsze miejscowości w Gminie Sławno to duże wsie których historia sięga średniowiecza. Występujące układy ruralistyczne to:

- owalnice: Kwasowo, Noskowo, Sławsko, Tychowo,
- okolnice: Bobrowice, Rzyszczewo, Stary Kraków,
- ulicówki: Bolszewo , Radosław, Warszkówko,
- wielodrożnice – często przekształcone z dawnych założeń okolnicowych owalnicowych czy ulicówek (Żukowo, Wrześnica, Warszkówko).

Dla miejscowości o czytelnych, historycznych układach przestrzennych, których zachowały się liczne elementy tradycyjnej zabudowy, wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej. Najważniejszymi, decydującymi o jego charakterze elementami krajobrazu kulturowego gminy są: zabudowa chłopska, zabudowa związana z gospodarką leśną, architektura sakralna z nekropoliami, dwory i pałace, często występujące jako zespoły rezydencjalno - parkowe oraz parki leśne i przykościelne.

Do obiektów zabudowy chłopskiej, najbardziej charakterystycznej i wyróżniającej się w krajobrazie gminy należą budynki o konstrukcji szachulcowej (ryglowej), z wysokim dachem, pierwotnie krytym trzcina, w większości pochodzące z II połowy XIX wieku. Obiekty tego typu zachowały się najliczniej na obszarze na północ od miejscowości Rzyszczewo – Bobrowice – Sławno – Warszkowo - Warszkówko i są tam zdecydowanie najatrakcyjniejszym elementem krajobrazu wiejskiego. Najwięcej cennych budynków, dzisiaj jeszcze w dobrym stanie można oglądać w Starym Krakowie, w Sławsku, Bobrowicach, Boleszewie, Wrześnicy, Radosławiu. Szczególnie cenne obiekty proponowane są do wpisania do rejestru zabytków. Na południe od Sławna budynki o konstrukcji szachulcowej są nieliczne, a do najlepiej zachowanych i dobrze zaadaptowanych do nowych celów należą budynki Ośrodka Edukacji Leśnej w Ugaciu, oraz gospodarstwa agroturystycznego w Żukowie. W południowej części gminy dominują w zabudowie obiekty mieszkalne i gospodarskie murowane, wzniesione na przełomie XIX i XX wieku, np. w Gwiazdowie, Żukowie, czy w Janiewiczach. Z tego samego okresu pochodzą do dzisiaj w dobrym stanie zachowane i o nie zmienionej funkcji budynki użyteczności publicznej, np. szkoły: w Bobrowicach, Żukowie czy Boleszewie. Inny typ architektury wiejskiej na terenie gminy reprezentują miejscowości Brzeście, Gwiazdówko i Tokary. Są to jednostki osadnicze utworzone w okresie 1919 – 1939, w wyniku wielkiej akcji parcelacyjnej, które charakteryzują się regularną zabudową i jednolitą, typową architekturą. Układ przestrzenny Brześcia jest rozwiązaniem czysto geometrycznym, z centralnym owalnym placem przeciętym krzyżującymi się drogami stanowiącymi osiowe rozwinięcie układu przestrzennego. Układ przestrzenny Gwiazdówka i Tokar to typowa zabudowa kolonizacyjna z lat 30. XX wieku w formie dwuosiowej ulicówki. Układ przestrzenny Brześcia jest tak czytelny i przejrzysty,

a ponadto zwracający uwagę swą oryginalnością, zwłaszcza na materiałach kartograficznych i zdjęciach lotniczych, że może stanowić wyjątkową ciekawostkę dla zwiedzających te okolice.

Zabudowa związana z gospodarką leśną jest w gminie Sławno bogato reprezentowana ze względu na prawie 50% udział lasów w jej powierzchni. Obiekty mieszkalno – administracyjne dobrze zachowane o konstrukcji ryglowej spotykamy w Radosławiu, Ugaciu i Pątnowie, a murowane z przełomu XIX i XX wieku w Starym Krakowie, Żukowie, Łętowie, Janiewiczach i Grzybnie.

Charakterystyczną dominantą w krajobrazie wiejskim gminy Sławno są kościoły, które swoimi wieżami i usytuowaniem na wzniesieniach już z daleka wskazują centralne punkty miejscowości. Średniowieczne, murowane kościoły z niewielkimi, wprowadzonymi późniejszymi zmianami zachowały się w Sławsku, Starym Krakowie, Żukowie, Rzyszczewie, a później przebudowane w: Tychowie, Kwasowie i Boleszewie. Zdecydowanie młodsze są pochodzące z przełomu XIX i XX wieku kościoły w Radosławiu i Wrześnicy.

Ciekawym elementem krajobrazu wiejskiego gminy są kapliczki w Janiewiczach, przy leśniczówce Janiewice, w Łętowie i Warszkowie. Wybudowane w XIX i XX wieku, są dobrze zachowane i pieczołowicie konserwowane.

Kolejnymi elementami historycznej zabudowy są pałace i dwory. Niestety zachowały się jedynie nieliczne. Nie istnieją pałace w Rzyszczewie, Tychowie i Żukowie. Pozostałe - w Janiewiczach, Kwasowie, Smardzewie i dwór w Boleszewie są zniszczone i ulegają dalszej dewastacji. Dobrze zachowany i użytkowany jest XIX-wieczny pałac w Noskowie, wpisany do rejestru zabytków.

Z pałacami i dworami związane są zabytkowe parki i cmentarze, niestety jedne i drugie wymagają renowacji. Parki, najczęściej w zespole park - pałac lub park – dwór pochodzą z XVIII i XIX w i formowane były w stylu krajobrazowym, naturalistycznym lub romantycznym. Na terenie gminy zachowało się kilkanaście założeń parkowych: w Janiewiczach, Kwasowie, Noskowie, Rzyszczewie, Smardzewie, Tychowie oraz po dwa parki w Starym Krakowie (przy zabudowaniach leśnictwa i przykościelny) i w Żukowie. Zabytkowe cmentarze, a właściwie charakterystyczna dla nich wysoka zieleń, lub resztki kamiennie – ceglanych ogrodzeń zachowały się w nienajlepszym stanie, a tylko sporadycznie występują nagrobki, bądź żeliwne

krzyże. Zachowały się one w miejscowościach: Bobrowice, Kwasowo, Radosław, Rzyszczewo, Sławsko, Stary Kraków, Tychowo, Warszkówko, Warszkowo, Wrześnica, Żukowo, Smardzewo i Noskowo. Innym ważnym krajobrazowo elementem są aleje i zadrzewienia przydrożne. Zadrzewienia te doskonale funkcjonują w krajobrazie zagospodarowanym rolniczo, zwłaszcza w obszarze między Bobrowicami a Smardzem. Wszędzie na obszarze gminy stanowią bardzo widoczny i atrakcyjny krajobrazowo element

Do rejestru zabytków wpisane są następujące obiekty:

- Bolszewo – kościół fil. pw. Najświętszego Serca Jezusowego, mur. XV/XVI w. pocz. XXw. nr rej. A-8-59.
- Kwasowo - kościół fil. pw. Niepokalanego Serca, mur.-szach., XVI w. 1733r. nr rej . A-71DZ.82
- Rzyszczewo – kościół fil. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, mur. XIV-XV w. nr rej. A-118-16/12.
- Sławsko – kościół paraf. pw. Św. Piotra i Pawła, mur. pocz. XV w. XIX/XX w. nr rej A-129, DZ.425.
- Stary Kraków – kościół paraf. pw MB Częstochowskiej, mur. XV w., nr rej. A-66.
- Tychowo – kościół fil. pw. MB Królowej Polski, mur. XIV w., XIX w., nr rej. A-174 DZ .95
- Żukowo – kościół paraf. pw. Przemienienia Pańskiego, mur. XV k/ XVII w., nr rej. A-198 DZ 203
- Noskowo – park i pałac, mur. koniec XIX w., nr rej A-241 DZ5

W ewidencji WKZ znajdują się również:

- Radosław – kościół fil. pw. Matki Boskiej Szkaplerznej, mur. 1923, nr Ew. DZ 221
- 11 wymienionych cmentarzy (bez Smardzewa i Noskowa),
- 10 opisanych powyżej parków,

Oprócz obiektów w rejestrze i ewidencji WKZ, obszary historycznych układów przestrzennych objęte są strefami ochrony konserwatorskiej: A – ścisłej ochrony konserwatorskiej, B – ochrony konserwatorskiej, C – ochrony krajobrazu kulturowego, E – ochrony ekspozycji. Strefy ochrony konserwatorskiej różnego typu obejmują 22 miejscowości.

Miejscowości: Bobrowice, Brzeście, Łętowo, Sławsko, Stary Kraków, Wrzeźnica i Żukowo ze względu na najlepiej zachowany układ przestrzenny oraz znaczny procent historycznej, głównie szachulcowej zabudowy objęto strefą ochrony krajobrazu kulturowego.

Na terenie gminy Sławno znajduje się około 400 stanowisk archeologicznych, z których najcenniejsze, objęte strefą bezwzględnej ochrony archeologicznej „W” to:

W1 - Stary Kraków, st.6 - grodzisko wczesnośredniowieczne (AZP 9-25/6),

Stary Kraków, st. 9 –cmentarzysko kurhanowe (AZP 9-25/8).

W2 – Wrzeźnica, st.7 - grodzisko wczesnośredniowieczne (AZP 10-26/2).

Wrzeźnica st.13 - osada ludności kultur amfor kulistych i wczesnośredniowieczna (AZP 10-26/13).

W3 - Wrzeźnica st.16 – cmentarzysko kurhanowe (AZP10-26/3).

W4 - Wrzeźnica st.17 - cmentarzysko kurhanowe (AZP 10-26/9).

W5 - Sławsko st. 5 – grodzisko wczesnośredniowieczne (AZP 10-26/10).

W6 - Tychowo st. 34 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 11-26/17).

W7 - Tychowo st. 26 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 11-27/28).

W8 - Janiewice st. 31 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 13-26/72).

W9 - Janiewice st. 44 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 13-26/85).

W10 - Brzeście st. 15 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 13-26/88).

W11 - Żukowo st. 24 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 13-27/8).

W12 - Łętowo st. 3 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 13-27/9).

Łętowo st. 9 – gródek stożkowy późnośredniowieczny (AZP 13-27/10)

W13 - Żukowo st. 1 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 12-27/20).

Oprócz wymienionych 13 stanowisk, kolejnych 20 mieści się w obrębie stref względnej ochrony archeologicznej. W strefie „OW” żadne stanowisko nie ma wyraźnej formy terenowej, a więc w konsekwencji nie stanowi elementu krajobrazowego. Spośród najcenniejszych stanowisk stanowiska nr 6, 8, 10, 11, 12 również nie posiadają własnej formy krajobrazowej.

Uzyskane z Archiwum Instytutu Prehistorii UAM w Poznaniu materiały dokumentacyjne pozwoliły uzupełnić dane dotyczące obiektów archeologicznych nie

zewidencjonowanych jeszcze przez WKZ, a posiadających wyraźne własne formy krajobrazowe oraz dostępne usytuowanych. Są to następujące stanowiska:

14 - Gwiazdowo st. 82 – pojedynczy kurhan, wyrobowany, prawdopodobnie z epoki brązu (AZP 12-26/124),

15 - Tychowo st. 4 - cmentarzysko kurhanowe (AZP 11-26/68)

16 - Wrześnica st. 66 – cmentarzysko kurhanowe, wczesnośredniowieczne, (AZP 10-26/139),

17 - Wrześnica st. 67 – cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne, (AZP 10-26/140),

18 - Wrześnica st. 68 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 10-26/141),

19 - Wrześnica st.78 – cmentarzysko kurhanowe (AZP 10-26/149),

Stanowisko W2 Wrześnica – grodzisko wczesnośredniowieczne jest wykorzystywany jako obiekt dydaktyczny oraz obiekt turystyki kwalifikowanej. Na trasie z grodziska do Sławna odbywa się cyklicznie od 1998 roku „Bieg Święców”, a od 1996 roku w trzecią sobotę lipca impreza pod nazwą „Sobota na grodzisku”. Od 2001 roku, ze względu na dużą liczbę osób uczestniczących w obu imprezach, w obawie przed zniszczeniem stanowiska, imprezę przeniesiono do Sławska, w pobliżu stanowiska W5. Jest to również grodzisko wczesnośredniowieczne, ale o nie zachowanej własnej formie krajobrazowej. Grodzisko jest natomiast dobrze widoczne na zdjęciach lotniczych.

2.5. Uwarunkowania społeczne

2.5.1. Struktura i procesy demograficzne

Dane z [30 czerwca 2004](#) zebrane przez GUS wskazują, że gminę zamieszkuje 15,2% ludności powiatu, natomiast średni dochód na mieszkańca wynosił w 2004 roku 1349,08 zł. Poniższe zestawienie (tabela 2) przedstawia procentowy udział kobiet i mężczyzn w strukturze społeczności gminy.

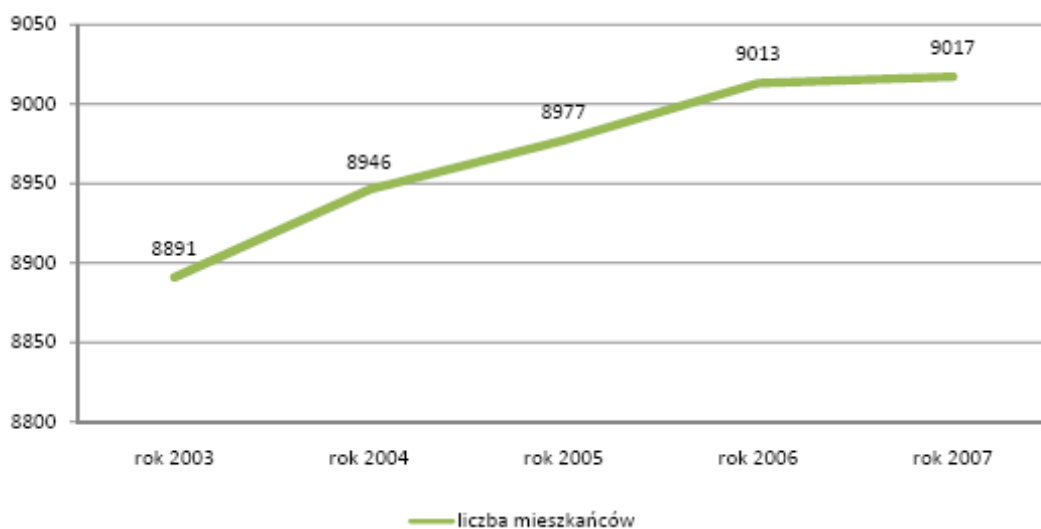
Tabela 2. Struktura społeczna gminy

Opis	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
	Osób	%	osób	%	osób	%
Jednostka						
Populacja	8802	100	4367	49,6	4435	50,4
gęstość zaludnienia (miesz./km ²)	31		15,4		15,6	

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego tendencje w zakresie zmian demograficznych na przestrzeni lat 1995-2007 kształtowały się w sposób świadczący o coraz większej stagnacji w przyroście i powolnym starzeniem się społeczności. Dane z ostatnich lat dla gminy przedstawia tabela 3 oraz wykres poniżej.

Tab. 3. Prognoza demograficzna Gminy Sławno

Demografia		2003	2004	2005	2006	2007
Struktura wieku ludności wg płci						
0-4 lat	Ogółem	523	532	525	560	552
	Mężczyźni	272	277	278	291	290
	Kobiety	251	255	247	269	262
5-9 lat	Ogółem	680	613	578	510	501
	Mężczyźni	331	297	296	253	259
	Kobiety	349	316	282	257	242
10-14 lat	Ogółem	807	823	798	776	729
	Mężczyźni	441	444	415	405	371
	Kobiety	366	379	383	371	358
15-19 lat	Ogółem	837	800	799	802	819
	Mężczyźni	399	381	388	414	424
	Kobiety	438	419	411	388	395
20-29 lat	Ogółem	1.387	1.466	1.523	1.554	1.586
	Mężczyźni	744	792	802	806	824
	Kobiety	643	674	721	748	762
30-39 lat	Ogółem	1.129	1.117	1.130	1.132	1.095
	Mężczyźni	601	587	602	605	587
	Kobiety	528	530	528	527	508
40-49 lat	Ogółem	1.334	1.299	1.296	1.279	1.255
	Mężczyźni	708	676	673	659	629
	Kobiety	626	623	623	620	626
50-59 lat	Ogółem	958	1.035	1.104	1.146	1.206
	Mężczyźni	508	567	604	615	659
	Kobiety	450	468	500	531	547
60-69 lat	Ogółem	522	508	485	512	517
	Mężczyźni	228	217	206	227	232
	Kobiety	294	291	279	285	285
powyżej 70lat	Ogółem	606	609	623	614	614
	Mężczyźni	201	197	203	195	195
	Kobiety	405	412	420	419	419

Gmina Sławno charakteryzuje się dominacją rolnictwa (łącznie z hodowlą ryb), drobnego przetwórstwa i usług: rzemieślniczych, turystycznych oraz handlu. Na terenie gminy w końcu roku 1999 (Strategia rozwoju...) prowadziło działalność 314 podmiotów gospodarczych. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosiła 5820, zaś liczba ludności w wieku poprodukcyjnym – 780. Według danych Spisu powszechnego... w połowie roku 2002 w wieku produkcyjnym były 5077 osób, zaś poprodukcyjnym – 1000). Stopa bezrobocia wynosiła 22%. Według danych ze Spisu powszechnego... (2002) wśród pracujących 4556 osób, z pracy najemnej utrzymywało się 1516 osób, a z pracy na rachunek własny – 687, w tym z pracy we własnym gospodarstwie rolnym – 545. Dalszych 905 osób utrzymywało się z emerytur, a 673 z rent. Spośród 1311 gospodarstw rolnych aż 188 prowadzi działalność pozarolniczą; w zakresie handlu – 31, przetwórstwa przemysłowego – 48, budownictwa – 3, transportu i magazynowania – 8, agroturystyki i wynajmu pokoiów – 3.

2.5.2. Struktura sieci osadniczej w gminie

Sieć osadnicza gminy skupiona jest w centralnej części gminy w paśmie skupionym wzdłuż głównego ciągu infrastruktury (droga krajowa, kolej).

Głównym ośrodkiem osadniczym jest miasto Sławno zamieszkałe przez 13117 mieszkańców. W skład gminy wchodzi 22 sołectwa, których zestawione poniżej:

Bobrowice, Bobrowicki, Boleszewo, Brzeście, Gwiazdowo, Janiewice, Kwasowo, Łętowo, Noskowo, Pomiłowo, Radosław, Ryzyszczewo, Sławsko, Smardzewo, Stary Kraków, Tokary, Tychowo, Warginie, Warszkowo, Wrześnica, Żabno, Żukowo.

2.6. Użytkowanie terenu

Gmina ma charakter typowo rolniczy z silnym nastawieniem na hodowlę ryb. Grunty orne zajmują przede wszystkim gleby brunatnoziemne właściwe, brunatne kwaśne i płowe, które powstały na podłożu kwaśnych i obojętnych glin piaszczystych, glin ilastych, łąk zastoiskowych i piasków gliniastych. W południowo-wschodniej części gminy znaczny udział mają gleby bielcowe i bielice rozwinięte na sandrze dolinnym, terasach nadzalewowych i na wydmach. W większości porastają je bory. Gleby użytków zielonych są bardziej zróżnicowane. W sąsiedztwie jezior Łętowskiego, Smardzewskiego, a także na dnach wielu rynien (np. dolin Reknicy i Radosławki) i obniżen występują torfy niskie (rzadziej: przejściowe i wysokie), w wielu miejscach przechodzące w gleby murszowo-mineralne. W dolinach rzek, na równinach zalewowych częste są mady i gleby torfowe i murszowe. Pod względem bonitacyjnym wśród gruntów ornich przeważają grunty kompleksu 2 i 4 (pszennego i żytniego bardzo dobrego). Znaczną powierzchnię zajmują również gleby kompleksu 8 – zbożowo-pastewnego. Są to, w przewadze gleby klas IVa i IVb, jednak nadmiernie uwilgotnione, zakwaszone i w niskiej kulturze. Użytki zielone w większości zaliczono do kompleksu 2z – średniego, charakteryzującego się okresowo niewłaściwym ich uwilgotnieniem.

2.7. Uwarunkowania gospodarcze

2.7.1. Podmioty gospodarcze

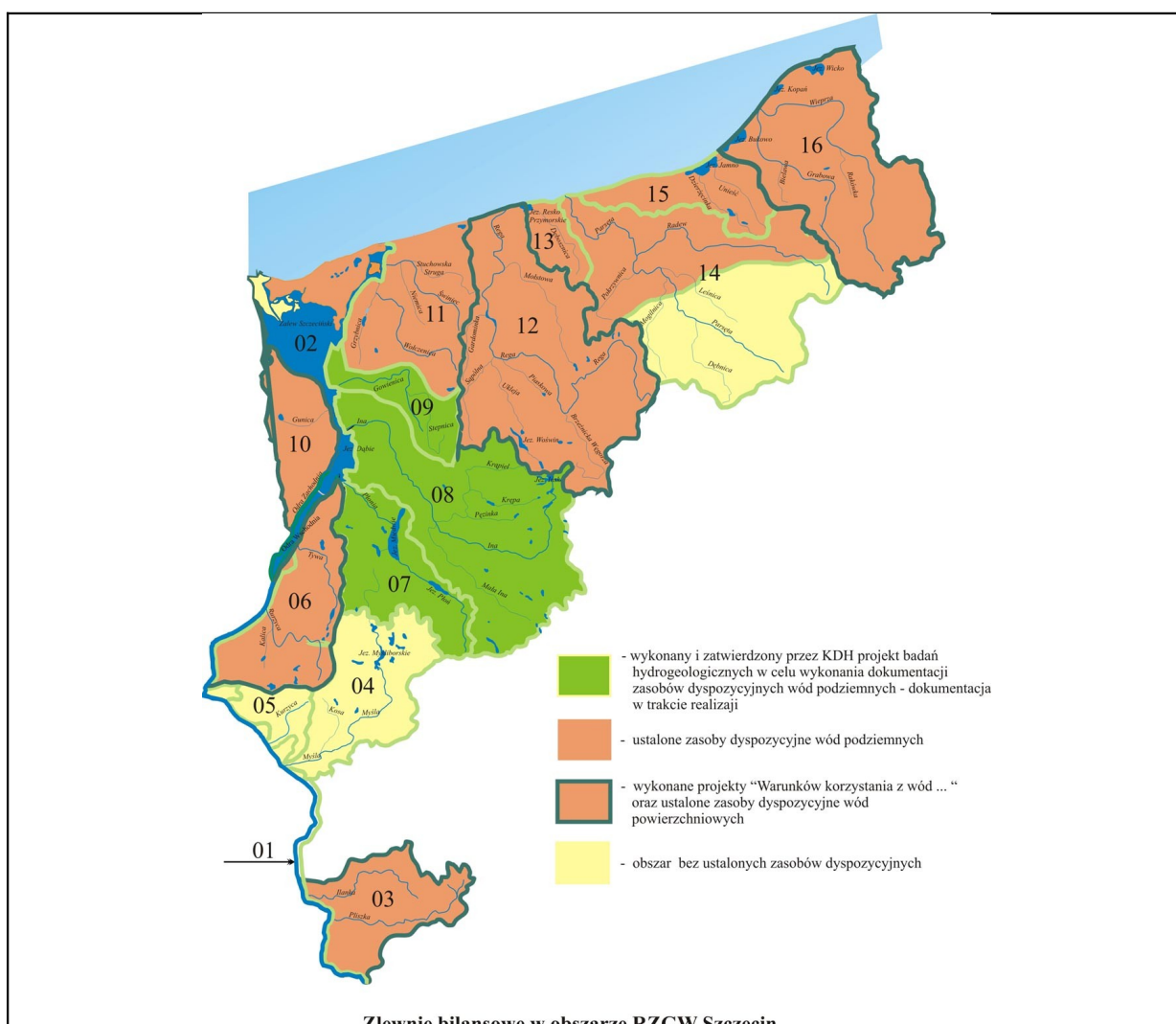
Według informacji zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Sławieńskiego (dane z Urzędu Statystycznego w Szczecinie) Na terenie gminy w końcu roku 1999 prowadziło działalność 314 podmiotów gospodarczych, w tym: 78 placówek handlowych i gastronomicznych, 10 firm zajmujących się produkcją przemysłową, 14 zajmujących się produkcją wyrobów spożywczych, 22 firmy sadownicze, 43 firmy transportowe, 16 zakładów produkcyjno-usługowych i 131 innych przedsiębiorstw.

III. Infrastruktura gminy, charakterystyka i ocena

3.1. Gospodarka wodno – ściekowa

3.1.1. Ujęcie zlewniowe

Z uwagi na właściwość terytorialną w sprawach o pozwolenia wodnoprawne gmina podlega pod dwa RZGW, ponieważ przez teren gminy przebiega dział wodny i rzędu oddzielający dorzecze Wieprzy. Na dołączonej dalej mapie zaznaczono wyraźnie zlewnię bilansową numer 16, dla której nie ustalono w RZGW zasobów dyspozycyjnych. Sprawę powyższą proponujemy ustalić w drodze urzędowej.

Rys.3. Zlewnie bilansowe na obszarze RZGW Szczecin

3.1.2. Zasady gospodarki wodno ściekowej

W Prawie Ochrony Środowiska¹, Programie Wykonawczym² oraz w Wytycznych³ określono wyraźnie, że programy ochrony środowiska sporządzane muszą być, podobnie jak polityka ekologiczna państwa co 4 lata. Dziedzina „ochrona wód” winna obejmować działania perspektywiczne w ujęciu wieloletnim, a okresy 4-letnie traktowane winny być wyłącznie jako sprawozdawcze i weryfikacyjne. Szczególnie dotyczy to limitów gospodarowania wodami. Nadmierne przewymiarowanie w tej dziedzinie prowadzi do ponoszenia nieuzasadnionych kosztów.

Ze zrozumiałych przyczyn w Programie Ochrony Środowiska podaje się zasady i wytyczne do zrównoważonego rozwoju gminy i ochrony środowiska. Zasady te winny być stosowane przez wszystkie działy urzędu oraz inne instytucje i podmioty prawne z gminy. Konieczność wykonania właściwego opracowania gospodarki wodnej i ściekowej jest jednak nieodzowna i określa to też punkt 12 Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków. Należy pamiętać, iż trwa proces weryfikacji treści KPOŚ wraz z załącznikami. Sprawa zakwalifikowania miasta i gminy jako aglomeracji ma niezwykle istotne znaczenie dla jednostki. Zarówno w KPOŚ jak i wymagalnych programach mówi się o konieczności określenia granic zlewni oczyszczalni grupowych wraz z wyznaczeniem RLM i obszarów indywidualnej neutralizacji ścieków. Oznacza to konieczność pilnego wykonania programu gospodarki wodnej i ściekowej i wniesienia poprawek do KPOŚ. Stopień szczegółowości programu na szczeblu gminnym winien wyraźnie uświadomić władzom samorządowym, zespołowi przygotowującemu akcję edukacji ekologicznej i każdemu zainteresowanemu obywatelowi:

- ⇒ zakres techniczny i rzeczowy inwestycji wodno-kanalizacyjnych;
- ⇒ informacje techniczno technologiczne dot. proponowanych urządzeń;
- ⇒ w razie potrzeby analizę technologiczną oczyszczalni;
- ⇒ wstępną lokalizację kolektorów i urządzeń;

¹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska Dz. U. Nr 62, poz. 627

² Rada Ministrów Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010 Warszawa, listopad 2002r.

³ Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.

- ⇒ koszty jednostkowe, wstępne koszty inwestorskie dla poszczególnych jednostek osadniczych, miejscowości, zlewni, zadań i całej gminy;
- ⇒ ekonomiczne i techniczne wskaźniki eksploatacyjne;
- ⇒ sposoby i zakres sprawowania kontroli i doradztwa;
- ⇒ mechanizmy sporządzania wszelkich dokumentacji inwestycyjnych.

Program gminny winien przedstawiać ochronę wód i plan gospodarki wodno-ściekowej dla poszczególnych miejscowości i jednostek osadniczych, z podziałem na poszczególne zlewnie. Obszary zabudowy rozproszonej przewidzianej do indywidualnego systemu neutralizacji ścieków winny być wyraźnie przedstawione na podkładach mapowych.

Podstawowym celem opracowania zarówno dla władz gminy jest jednak przedstawienie jednostkom samorządowym niezbędnych celów ochrony zasobów wodnych, określenie adresatów programu i możliwości kontrolnych w niezbędnym zakresie. Stanowi też przedłożenie danych o zakresie rzeczowym i kosztowym przyszłych inwestycji gospodarki wodno-ściekowej, co ułatwi koordynację inwestycyjną dziedzin ochrony środowiska wszystkich podmiotów prawnych i fizycznych niezależnie i od form własności obszaru, którego dziedzina ochrony dotyczy. Zawarte w tak sporządzonym Programie (koncepcji) informacje umożliwią sporządzanie wniosków o wydanie warunków zabudowy, planowanie budżetów rocznych, występowanie z wnioskami o kredyty, dofinansowanie itp. Istotnym aspektem jest również możliwość podjęcia działań prawnych dotyczących procesu wywłaszczenia (wykupu) terenów potrzebnych do realizacji inwestycji.

Niniejsze wytyczne do Programu (Koncepcji Programowo Przestrzennej w gospodarce wodno-ściekowej) w obszarze „OCHRONA WÓD” wykonane zostały na podstawie Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. „Prawo wodne” wraz ze stosownymi rozporządzeniami. W całości opracowania uwzględniono „Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego” opublikowany w Szczecinie w 2008 roku oraz aktami pokrewnymi. Zwracamy również uwagę, że dalsze działania w zakresie gospodarki wodnej i ściekowej winny być spójne z proponowanymi wymogami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków.

W części 12 KPOŚ pt. „Niezbędne działania administracji rządowej i samorządowej dla realizacji przez gminy zadań w zakresie wyposażenia aglomeracji

w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych” określono, że realizacja KPOŚ będzie wymagała podjęcia przez administrację rządową i samorządową szeregu działań o zasadniczym znaczeniu dla realizacji Programu. Proponowany zasięg systemów kanalizacyjnych, a tym samym aglomeracji powinien być uzasadniony w wyniku przeprowadzenia odpowiednich analiz finansowych i ekonomicznych przy założeniu, że koszty rozwoju i eksploatacji tych systemów pokryte zostaną z opłat taryfowych za usługi kanalizacyjne (łącznie opłaty za usługi wodociągowe i kanalizacyjne nie powinny przekraczać 3-4% realnych dochodów ludności). Nieposiadanie przez gminę takiego planu będzie mogło stanowić podstawę do podwyższenia opłat za korzystanie ze środowiska.

Należy też wprowadzić terminy realizacji celów pośrednich wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych, określonych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych a wynikających z Traktatu Akcesyjnego (2005r., 2010r., 2013r. i 2015r.). Nietrzymanie zasad może skutkować podwyższeniem wysokości kar za niedotrzymywanie standardów odprowadzania do środowiska ścieków z aglomeracji odpowiednio po roku 2005, 2010, 2013 i 2015 lub nie wypełnienia zobowiązań programów dostosowawczych. Brak wpisania do KPOŚ może skutkować dużymi trudnościami proceduralnymi w pozyskiwaniu jakichkolwiek środków pomocowych. Z realizacji POŚ i KPOŚ gminy będą miały obowiązek wykonania okresowych sprawozdań.

3.1.3. Bilans zużycia wody

Działające w kraju w układzie zlewniowym Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej (RZGW) prowadzą prace dotyczące warunków korzystania z wód dorzeczy oraz bilansów wodno-gospodarczych dorzeczy. Należą one do podstawowych instrumentów zarządzania wodą w zlewniach rzek i obszarach wodonośnych. Dopiero połączenie zasobów, zużycia i zasad ochrony może tworzyć właściwą gospodarkę wodną i ściekową. W postępowaniach wodnoprawnych nieodzowny jest udział przedstawicieli RZGW, stąd określenia właściwości terytorialnej. Wykorzystanie wody na potrzeby określonych przez Ministerstwo Środowiska aglomeracji miejskich odbywało się dotychczas przy braku wymaganych warunków korzystania z wód

dorzeczy i bilansów wodno-gospodarczych. Od 2004 roku sytuacja ta winna się zmienić po wykonaniu stosownych prac w RZGW.

Korzystanie z wód polega na ich używaniu dla potrzeb ludności i gospodarki narodowej i nie może powodować marnotrawstwa wody ani wyrządzać szkód (art. 31 ust. 1 i 2 prawa wodnego). Wody podziemne wykorzystuje się przede wszystkim do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz na cele socjalno-bytowe, a także na potrzeby produkcji artykułów żywnościowych oraz farmaceutycznych. (art. 32 ust. 1 i 2 pr. wod). Podstawę do sporządzenia wstępnego bilansu ścieków ogólnych powstających w powiecie stanowią zestawienia o poborze wody. Zwracamy uwagę, że rzeczywiste bilanse wody i ścieków wykonuje się na poziomie gminy, a dopiero na poziomie powiatu następuje kompilacja danych. Uzgodnienie na poziomie powiatu wytycznych pozwala inwestorom na szczeblu gminnym przyjmować założenia do wykonywanych oczyszczalni. I tak trzeba z dużą ostrożnością podchodzić do zakładanej w PB modernizacji oczyszczalni ścieków, wielkości zużytej wody w wysokości $0,15 \text{ dm}^3/\text{Mk}/\text{dzień}$. Prawdopodobnie będzie to zasadne dopiero za 10-15 lat. Pozwoli jednak na efektywne wykorzystanie istniejących urządzeń do neutralizacji ścieków z korzyścią dla społeczeństwa powiatu. Na podstawie danych zawartych w dokumentach gminnych można przyjąć dla okresu perspektywicznego 25 letniego, utrzymanie liczby mieszkańców na poziomie stałym. Dla sporządzenia bilansów można przyjmować różną metodologię. Wieloletnie doświadczenie i badania prowadzone w Instytucie Inżynierii Środowiska Politechniki Poznańskiej oraz Instytucie Budownictwa Rolniczego Akademii Rolniczej we Wrocławiu, (innych ośrodkach akademickich) potwierdzają dosyć dużą rozpiętość w zużyciu wody na statystycznego mieszkańca. W dużej mierze zależne to jest od wyposażenia mieszkań w urządzenia wodne oraz świadomości ekologicznej mieszkańców. W przypadku mieszkańców gminy Sławno zasadne będzie stosowanie w opracowaniach norm „oszczędnych”. Zwracamy uwagę, że wymienione wartości dotyczą grupy osób o wyższych dochodach. Wielkości podane w tabeli zmieniają się jednak w zależności od ilości osób w danym gospodarstwie domowym. Do wyliczeń projektowych przyjmuje się wyłącznie osoby stale przebywające (zamieszkałe) w danym gospodarstwie, bez osób okazjonalnych. Do obliczenia obciążenia hydraulicznego kolektorów kanalizacyjnych, przepustowości indywidualnych

systemów neutralizacji ścieków oraz potrzebnej objętości czynnej zbiorników do gromadzenia ścieków należy przyjąć wielkości średniodobowego zużycia wody na jedną osobę w kontekście dobowej objętości ścieków w gospodarstwach indywidualnych weryfikowane o pełną analizę poboru wody z rozdziałem na cele socjalne i agrarne oraz ujęcia z sieci i z własnego źródła. Na podstawie badań przeprowadzonych w wymienionych uczelniach w latach 1994 i 1995 średnie zużycie wody w zagrodzie wiejskiej zamieszkałej przez 6÷8 osób wynosiło $371\div 548\text{dm}^3$ ($0,371\div 0,548\text{m}^3$), a maksymalne $1221\div 2800\text{dm}^3$ ($1,221\div 2,800\text{m}^3$ dziennie). Przyjmuje się również, że na 100 dni przekroczenia normatywne dotyczą ok. 15 dni, co oznacza średnio 3 dni w ciągu 2 tygodni. W wytycznych projektowych dla rozproszonych terenów zurbanizowanych przyjmuje się następujące zużycie wody i równoważną ilość ścieków określanych jako Równoważna Liczba Mieszkańców RLM.

3.1.4. Zestawienia bilansów ścieków

Poniżej zawarte zostały zasady do sporządzania bilansów wody i ścieków dla terenów średnio i mało zurbanizowanych. Nie dotyczy to podmiotów prawnych, które w procesie produkcyjnym używają wody do celów przemysłowych. Każdorazowo taki zakład indywidualnie przeanalizowany winien być umieszczony w ostatecznym bilansie. Wszystkie konkretne wyliczenia winny znaleźć miejsce w koniecznym programie gospodarki wodnej i ściekowej. Każde odstępstwa w poborze wody na etapie tworzenia gminnej gospodarki wodnej i ściekowej (jako rozszerzenia POŚ Gminy) zgodnej z obowiązującym prawem i zasadami określonymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków winny podlegać dodatkowej analizie. Istotne jest, aby w opracowaniach tych brano jednakowe zasady wyliczania bilansów. Dzięki temu uniknie się przewymiarowania oczyszczalni i stacji uzdatniania wody.

Bilans ścieków bytowo - gospodarczych od mieszkańców dla projektu budowlanego (i na potrzeby takiego opracowania stanowiącego zgodnie z definicją część programową projektu), zgodnie z wytycznymi, sporządza się w oparciu o wskaźniki jednostkowe ilości ścieków:

$$g_j = 80 \text{ dm}^3/\text{Mk} \times d$$

- dla mieszkańców nie podłączonych do kanalizacji sanitarnej, na potrzeby obliczania zdolności technologicznych zbiorników, stacji zlewnych i taboru asenizacyjnego.

$$g_j = 90 \div 100 \text{ dm}^3/\text{Mk} \times d$$

- dla mieszkańców podłączonych do kanalizacji sanitarnej w i etapie w w chwili obecnej

$$g_j = 130 \div 150 \text{ dm}^3/\text{Mk} \times d$$

- dla mieszkańców podłączonych do kanalizacji sanitarnej W okresie perspektywicznym 25 letnim.

Uwaga. Wielkość tą proponujemy przyjmować do obliczeń potrzeb i zdolności ujęć wód do celów bytowych na potrzeby ludności.

Przyjmuje się następujące współczynniki nierównomierności spływu ścieków:

$$N_d = 1,1 - \text{nierównomierności dobowej}$$

$$N_d = 3,0 - \text{nierównomierności godzinowej}$$

Przepływ średni dobowy:

$$Q_{d_{\text{sr}}} = L_{jo} \times g_j \times 10^{-3} \text{ [m}^3/\text{d]}$$

gdzie:

L_{jo} - liczba jednostek odniesienia

Przepływ maksymalny dobowy:

$$Q_{d_{\text{max}}} = N_d \times Q_{d_{\text{sr}}} \text{ [m}^3/\text{d]}$$

Przepływ średni godzinowy:

$$Q_{h_{\text{sr}}} = Q_{d_{\text{sr}}}/T \text{ [m}^3/\text{d]}$$

gdzie:

T (h) - czas spływu ścieków

Przepływ max godzinowy:

$$Q_{h_{\text{max}}} = N_d \times N_h \times Q_{h_{\text{sr}}} \text{ m}^3/\text{h}$$

Bilans wód infiltracyjnych dopływających kanalizacją sanitarną do oczyszczalni ścieków określono przy założeniu, że stanowi on 10% przepływu średniego dobowego ścieków.

Przepływy charakterystyczne wód infiltracyjnych określa się przyjmując następujące współczynniki nierównomierności spływu:

$$N_d = 1,0 - \text{nierównomierności dobowej}$$

$$N_h = 1,0 - \text{nierównomierności godzinowej}$$

Bilanse ścieków ogólnych sporządzono dla trzech okresów – aktualnie, po piętnastu i po dwudziestu pięciu latach. Dla trzeciego etapu przyjęto 10% wzrost

liczby mieszkańców, pomimo braku takich przesłanek. Być może będzie również nieco większy napływ mieszkańców rezydencjonalnych z uwagi na atrakcyjność tych terenów do rekreacji.

Określone wyżej współczynniki są zgodne z zasadami projektowymi dla sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni na najbliższe 25 - 30 lat.

Wzrost jednostkowy ilości wytworzonych przez mieszkańców w układzie perspektywicznym wiąże się z systematycznym wyposażaniem mieszkańców w urządzenia zużywające wodę oraz automatycznie zwiększenie częstotliwości korzystania z urządzeń sanitarnych przez ludność. Na potrzeby bilansowe przyjęto następujące wielkości jednostkowe:

$$Q_{/MK/dobe/2003} = 0,09 \text{ m}^3$$

$$Q_{/MK/dobe/2018} = 0,11 \text{ m}^3$$

$$Q_{/MK/dobe/2028} = 0,13 \text{ m}^3$$

oraz określone wyżej ilości wód opadowych i infiltracyjnych.

Gmina Sławno jest w różnym stopniu wyposażona w sieć wodociągową, kanalizacyjną oraz urządzenia oczyszczania ścieków. Aktualnie prowadzone są intensywne działania inwestycyjne mające na celu maksymalne skanalizowanie obszarów wiejskich, rozbudowa i modernizacja zbiorczych gminnych oczyszczalni ścieków, przy spełnianiu obowiązujących dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych (Nog, Fog). Wskaźnik dostępności do systemu wodociągowego w odniesieniu do ilości gospodarstw domowych na terenie gminy jest stosunkowo niski i wynosi średnio 80% , do systemu kanalizacyjnego – jeszcze niższy i wynosi 10%.

Na terenie gminy eksploatowane są wiejskie oczyszczalnie ścieków sanitarnych o dużym zróżnicowaniu przepustowości oraz wielkości obciążenia hydraulicznego, najczęściej niedociążone :

- oczyszczalnia Kwasowo, przepustowość 50 m³/d i obciążenie 13 m³/d,
- oczyszczalnia Noskowo, odpowiednio 70 i 6 m³/d,
- oczyszczalnia Łętowo, sezonowa.

Istniejące oczyszczalnie są niedociążone hydraulicznie .

Wytwarzane osady ściekowe w większości składowane są na wysypiskach odpadów komunalnych. W Planie Gospodarki Odpadami przyjmuje się do

zagospodarowania potencjalne ilości powstających osadów ściekowych, do unieszkodliwiania metodą kompostowania.

3.1.5. Zaopatrzenie w wodę

3.1.5.1. Wody podziemne

Na terenie gminy nie występuje żaden z Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Gmina Sławno znajduje się na obszarze słupsko-chojnickiego regionu hydrogeologicznego (IV), w podregionie przymorskim (IV.2). Powierzchnię terenu budują tu przede wszystkim utwory nieprzepuszczalne (iły zastoiskowe, gliny) lub słabo przepuszczalne. Jedynie w południowo-wschodniej części gminy (na sandrze dolinnym i powierzchniach erozyjno-akumulacyjnych) oraz lokalnie w dolinie Wieprzy dominują utwory piaszczyste. Osady czwartorzędu występują tu na silnie zredukowanych osadach neogeńskich, lokalnie paleogeńskich, prawdopodobnie nigdzie nie kontaktując się bezpośrednio z utworami kredy górnej. Zwykle występuje tu jeden poziom wodonośny – czwartorzędowy lub trzeciorzędowy (neogeński lub paleogeński) (o niższej wydajności i gorszej jakości wód). Użytkowe poziomy wodonośne występują w osadach czwartorzędowych, w mniejszym stopniu – trzeciorzędowych (neogeńskich lub paleogeńskich), a lokalnie w utworach kredowych. Szczególnie duża zmienność warunków hydrogeologicznych występuje w obszarach zaburzeń glacitektonicznych, gdzie wszystkie poziomy wodonośne mają charakter lokalny. Główny poziom użytkowy wód podziemnych występuje w utworach czwartorzędowych, w piaskach drobno- i średnio, na głębokości 20-40m, lokalnie głębiej. Cechuje się bardzo zróżnicowaną wydajnością od kilku do 70m³/h. Przeważnie zwierciadło wody jest napięte, lokalnie swobodne. Poziom użytkowy w osadach trzeciorzędowych (paleogeńskich lub neogeńskich) występuje w piaskach drobno- i średnioziarnistych, o miąższości 5-10m, na głębokości 20-40m, lokalnie 80-100m. Ma wydajność poniżej 10m³/h. W utworach kredowych i jurajskich występują wody zmineralizowane (Rusiłowicz R., Lidzbarski M. 1984, 1988).

Zaopatrzenie w wodę pitną na terenie gminy odbywa się dzięki eksploatacji wód podziemnych, głównie dzięki studni głębinowych czerpiących wodę z poziomów

wodonośnych: czwartorzędowego i trzeciorzędowych (neogeńskich bądź paleogeńskich).

3.1.5.2. Wody powierzchniowe

Zasadnicze elementy sieci hydrograficznej obszaru Gminy Sławno ukształtowały się w schyłkowej fazie vistulianu, poczynając od fazy pomorskiej, to jest w przedziale mniej więcej 16 300 - 10 250 lat temu. Wody roztopowe lądolodu vistuliańskiego ukształtowały sieć dolinną, zaś stopniowe zanikanie wieloletniej zmarzliny odpreparowało liczne obniżenia, co dało pierwszy impuls do jej modyfikacji. Wytapianie brył martwego lodu przyczyniło się walnie do powstania nielicznych jezior, których liczba, kształt i zasięg dynamicznie zmieniały się później, w holocenie (E. Florek, W. Florek 1999).

Przez teren gminy nie biegnie żaden wododział I rzędu. Spośród licznych wododziałów II rzędu najważniejszy jest ten, który rozdziela zlewnie Wieprzy i Grabowy, ważny także z tego względu, że przed połączeniem dolnych biegów obu rzek tworzyły one dwa systemy rzeczne I rzędu. Wododział ten biegnie południowo-wschodnim skrajem gminy, a koło mostu na szosie prowadzącej do Kępic zbliża się do Grabowy na odległość kilkunastu metrów. Jest przyczyną stałego gruntowego zasilania przez Grabowę źródłowego odcinka Reknicy, a podczas wyższych stanów – przelewania się wody z Grabowy do zlewni Reknicy. Również obszerne zagłębienie położone koło Smardzewa odwadniane jest do Grabowy, a więc i tu wspomniany wododział okala je od wschodu i północy.

Północna część gminy, w znacznej mierze zajęta przez równiny zastoiskowe ma wyjątkowo ubogą sieć rzeczna. Z kolei liczne są tu podmokłe zagłębienia, często zajęte przez niewielkie bagna i torfowiska. Najlepiej rozwinięta jest sieć rzeczna południowo-wschodniej części gminy.

Główną rzeką przepływającą przez teren gminy jest Wieprza. Na południowo-zachodnim skraju gminy, na krótkim odcinku pojawia się też Grabowa. Najważniejszymi dopływami prawobrzeżnymi, uchodzącymi do Wieprzy na terenie gminy są: Ściegnica, i Wrześniczka, a lewobrzeżnymi: Reknica i Moszczenica.

3.1.5.3. Ujęcia wód

Na obszarze gminy do celów komunalnych, wodę ujmuje się z ujęć podziemnych. Wody powierzchniowe pobierane są tylko do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz w gospodarce rybackiej. Największym użytkownikiem wody w gminie jest gospodarka komunalna, następnie rolnictwo i leśnictwo. Podstawowe znaczenie w zaopatrzeniu ludności w wodę mają zasoby wód podziemnych, które przeznaczone są przede wszystkim do zaopatrzenia ludności w dobrej jakości wodę do picia. Wody podziemne wykorzystywane są również do celów przemysłowych przez niewielkie zakłady, którym woda dostarczana jest komunalną siecią wodociagową. Powyższe informacje nie zawierają danych o tzw. studniach publicznych (awaryjnych) nie podłączonych do systemu wodociagowego a mogących zaopatrzyć ludność w wodę do picia w sytuacjach kryzysowych.

3.1.5.4. Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia

Zły stan bakteriologiczny ujmowanej wody podziemnej (obecność w niej bakterii grupy coli) spowodowany jest przede wszystkim wpływem ścieków bytowo-gospodarczych na wody podziemne. Na jakość wody ma również wpływ zły stan techniczny instalacji wodociagowych. Dezynfekcje wykonywane przez zarządców wodociągów często bywają nieskuteczne a stacje uzdatniania nie spełniają należycie swojej funkcji lub ich niema.

Na podstawie badań PPIS można stwierdzić jakość ujmowanej wody w wielu ujęciach nie odpowiada wymogom stawianym przez polskie normatywy dla wód przeznaczonych do picia i potrzeb gospodarczych. Ze względu na zwiększone ilości związków żelaza i manganu oraz zanieczyszczenia bakteriologiczne woda wymaga uzdatniania.

Zgodnie z Raportem o Stanie Środowiska w Województwie Zachodniopomorskim z lat 2004-2005 ujęcia wód podziemnych i gruntowych w Sławnie należały do V klasy, ze wskazaniem na przekroczenia ilości azotanów.

3.1.6. Oczyszczanie ścieków i kanalizacja

3.1.6.1. Gminna (grupowa) oczyszczalnia ścieków

W latach 2002-2003 na terenie powiatu sławieńskiego przeprowadzono 47 kontroli gospodarki wodno-ściekowej.

„WiK” *Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Sławnie* prowadzi miejską, mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię w Sławnie, o przepustowości 4000 m³/d, przyjmuje ścieki z miasta Sławna oraz skanalizowanych pobliskich miejscowości: Warszkowo, Przyłaski, Kwasowo, jak również dowożonych do punktu zlewnego z obiektów gromadzących ścieki w zbiornikach bezodpływowych. Ścieki oczyszczone odprowadzane są do rzeki Wieprzy w ilości średnio 2010 m³/d.

Eksploatacja oczyszczalni od chwili jej uruchomienia zapewnia dotrzymanie warunków pozwolenia wodnoprawnego, co potwierdziły kontrole przeprowadzone w 2002 i 2003 roku. W 2003 roku zakończono likwidowanie zrzutów ścieków do kanalizacji ogólnospławnej miasta, a tym samym całość ścieków skierowana została na oczyszczalnię. W związku z powyższym odroczone kary pieniężne naliczane za poprzednie lata i odroczone zostały zaliczone w poczet kosztów poniesionych na zrealizowanie inwestycji.

W sezonie letnim - w latach 2002 i 2003 - skontrolowane zostały również podmioty w miejscowościach wczasowych, posiadających oczyszczalnie mechaniczno - biologiczne, z których do największych zaliczyć należy obiekty w Dąbkach i Jarosławcu.

3.1.6.2. Bezodpływowe zbiorniki do gromadzenia ścieków

Aktualny brak stacji zlewnej powoduje niemożliwość wprowadzenia prawidłowej obsługi ludności z obszarów wiejskich. W praktyce olbrzymia większość ścieków z gminy trafia do wód i gleb w sposób niekontrolowany. Wyniki badań ujęć wodnych potwierdzają taki stan rzeczy.

Na podstawie zapisów Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dnia 13 września 1996 roku⁴. Treść Art. 3, pkt 3 stanowi, że gmina zobowiązana jest do prowadzenia ewidencji zbiorników do gromadzenia ścieków w celu kontroli

⁴ Dz. U. Nr 132, poz. 622 z późn. zm.

częstotliwości ich opróżniania, oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej. Jednocześnie zapis Rozporządzenia MI⁵ w § 1. ust 2) określa "dostawcę nieczystości ciekłych". Należy przez to rozumieć przedsiębiorcę prowadzącego działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na podstawie zezwolenia udzielonego w trybie przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Tym samym nie ma możliwości dostarczania samodzielnie ścieków przez każdego właściciela szamba, ponieważ może to w sposób istotny zakłócić pracę oczyszczalni. Obsługa winna bowiem sporządzić odpowiedni harmonogram dostaw. Nowoczesne stacje zlewne wymagają również dostosowania taboru asenizacyjnego gwarantującego przewóz ścieków w sposób najmniej uciążliwy dla środowiska. Stąd wymagania stawiane taborowi asenizacyjnemu⁶.

Według informacji przekazanych przez Urząd Gminy nie ma pełnego wykazu szamb. Sprawą pilną jest więc uzupełnienie danych wstępnej ewidencji tych zbiorników. Analizując infrastrukturę zbiorczych systemów zaopatrzenia mieszkańców w wodę oraz odprowadzenie ścieków ponad 70% mieszkańców gminy korzystających z wodociągów komunalnych nie jest podłączona do zbiorczej kanalizacji zakończonej oczyszczalnią. Zakładając, że na terenie wiejskim przeciętne gospodarstwo domowe liczy od 4 do 8 osób i każde wyposażone jest w jedno szambo, wówczas oszacowana liczba zbiorników do gromadzenia ścieków waha się w granicach od 500 do 1000 szt. Zgodnie z danymi uzyskanymi z gminy, z gospodarstw domowych i budynków użyteczności publicznej w dniach roboczych odbiera się od ok. 65 m³ ścieków.

W celu umożliwienia właściwej kontroli gospodarowania ściekami gromadzonymi w zbiornikach bezodpływowych należy wykonać pełny spis tych zbiorników obejmującego następujące dane:

- 1) dane techniczne zbiornika wraz z objętością czynną w m³;
- 2) rodzaj zbiornika (materiał wykonania wraz z ewentualnym świadectwem jakości);
- 3) ilość osób korzystających ze zbiornika;
- 4) mapkę działki z wrysowaną lokalizacją zbiornika;

⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 października 2002 r. W sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych. (Dz. U. Z dnia 14 listopada 2002 r.) Dz.U.02.188.1576

⁶ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 października 2002 r. W sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych. (Dz. U. Z dnia 14 listopada 2002 r.) Dz.U.02.188.1576

5) podmiot obsługujący.

Należy raz w roku dokonać sprawdzenia częstotliwości wywozu ścieków oraz porównać ilości ścieków odebranych przez tabor do ilości zrzutów tych ścieków na stacji zlewnej.

3.1.7. Tendencje rozwoju gospodarki wodno-ściekowej

Konieczne jest podjęcie zdecydowanych działań zmierzających do uporządkowania systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków komunalnych i deszczowych. Nie należy dążyć do zbierania wód opadowych w zbiorcze systemy lecz neutralizować je na miejscu. Wiele cieków melioracyjnych w praktyce niesie ścieki (bytowe i opadowe) do pobliskich jezior i cieków naturalnych. Postępuje zanieczyszczenie wód powierzchniowych i ujęć wody.

Mając na uwadze konieczność weryfikacji zapisu Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków, należy w trybie pilnym opracować właściwy bilans wodny i ściekowy dla Gminy Sławno, a następnie doprowadzić poprzez Urząd Wojewódzki do uzupełnienia treści załączników KPOŚ. Nowoczesna oczyszczalnia dla gminy jest jednym z nieodzownych warunków aktywizacji gospodarczej miasta oraz aktywizacji turystycznej tych terenów. W nawiązaniu do koniecznej procedury weryfikacyjnej, pragniemy zwrócić uwagę, że Ustawa Prawo Wodne w następujący sposób definiuje pojęcie aglomeracji:

Aglomeracja oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych. Jedynym logicznym determinantem granic zlewni (a więc aglomeracji) jest ekonomia. Połączenia w jeden spójny układ kanalizacyjny wielu miejscowości jest zasadne pod warunkiem że wykonanie połączeń systemów kanalizacyjnych jest tańsze niż wykonanie oczyszczalni osobnej i jej eksploatacji w min. 25-letnim okresie. Niezmiernie istotne jest również pozyskanie właściwej akceptacji społecznej realizacji zamierzeń ponieważ z reguły lokalizacja kolektorów może dotyczyć gruntów prywatnych. Właściwa edukacja ekologiczna winna wyeliminować niepożądane reakcje społeczne. Głównym celem odprowadzenia i oczyszczenia ścieków w Polsce jest realizacja systemów kanalizacji zbiorczej

i oczyszczalni ścieków na terenach o skoncentrowanej zabudowie i terenach gwarantujących opłacalność wykonywania sieci. Ma to na celu maksymalne obniżenie kosztów jednostkowych oczyszczania ścieków.

Prawidłowa realizacja „Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych” według założeń programu może doprowadzić do:

- osiągnięcia standardów jakości ścieków odprowadzanych do środowiska wodnego z oczyszczalni ścieków;
- redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych w celu ochrony wód powierzchniowych (w tym przed eutrofizacją);
- wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej zapewniające obsługę mieszkańców w dostosowaniu do występujących potrzeb i uwarunkowań ekonomicznych;
- odpowiednie – zgodne z ustawą o odpadach i rozporządzeniami wykonawczymi do tej ustawy – zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków.

3.1.8. Neutralizacja wód opadowych

Niniejsza część opracowania winna posłużyć gminie jako sugestie do neutralizacji i zagospodarowania wód opadowych.

- ⇒ Na terenach przemysłowych o zwartej zabudowie wielkomiejskiej aż 95% wód opadowych spływa bezpośrednio i pośrednio do wód powierzchniowych. Jest to główna przyczyna kłopotów powodziowych w dużych miastach. Różne systemy kanalizacyjne budowane w różnych latach nie dają sobie rady nawet z nieco większymi, niż średnioroczne, opadami.
- ⇒ Tereny miejskie willowe o niskiej zabudowie (bez przygotowania do gromadzenia deszczówki i jej zagospodarowywania) odbierają ok. 20% opadów do gleby, a 80% wody odprowadzają do odbiorników.
- ⇒ Na terenach zabudowy siedliskowej i wiejskiej rozproszonej 30% wsiąka do gleby i już 70% spływa do zbiorników. Dotyczy to również

przypadków bez przygotowania do gromadzenia deszczówki i jej zagospodarowywania.

- ⇒ Na terenach mieszkaniowych zabudowy siedliskowej i wiejskiej rozproszonej, przygotowanych do zagospodarowania wód opadowych można zatrzymać i rozprowadzić na miejscu od 40 do 60% deszczówki.
- ⇒ Na terenach upraw rolnych 70% wsiąka w glebę, a 30% uchodzi do wód powierzchniowych.
- ⇒ Na terenach „niezagospodarowanych” (lasy, nieużytki z dużą ilością roślinności, trawniki) 95% wód wsiąka w glebę a tylko 5% spływa do cieków wodnych.

Problemy gospodarowania wodami deszczowymi winny być rozwiązywane kompleksowo wraz z budową sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i wdrażaniem indywidualnego systemu neutralizacji ścieków bytowych. Można to osiągnąć poprzez spójny system informacji ekologicznej kierowanej do wszystkich podmiotów prawnych i fizycznych znajdujących się na terenie gminy. Koordynatorem wszelkich poczynań inwestycyjnych i kontrolnych związanych z wodą i ściekami winien być pracownik urzędu gminy - inspektor ochrony środowiska. Podstawą merytoryczną w gminie winien być gminny „Program Ochrony Środowiska” uchwalony przez samorząd gminny. W przypadku braku precyzyjnego systemu zarządzania i kontroli na szczeblu gminnym, wody opadowe mogą w znacznym stopniu przyczyniać się do dalszego wzrostu zanieczyszczeń powierzchniowych zbiorników i cieków wodnych.

Zgodnie z definicjami zawartymi w Prawie Ochrony Środowiska⁷ i Prawie Wodnym⁸ „wody ujęte w system kanalizacyjny, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych i składowych baz transportowych oraz dróg i parkingów są ściekiem”. Przy natężeniu odpływu pow. 15 dm³/sek/ha pow. szczelnej, o częstotści

⁷ Dz.U. Nr 62 poz. 627 z 2001 roku

⁸ Dz.U. Nr 115 poz. 1229 z 2001 roku

występowania jeden raz w roku i czasie trwania 15 minut ścieki te muszą być przed wprowadzeniem do odbiornika oczyszczane⁹, stąd uwaga do ewentualnych pomysłodawców nieuzasadnionego gromadzenia i przesyłania wód opadowych.

Problematyka neutralizacji wód opadowych spowodowała jednak wątpliwości dotyczące zgodności Rozporządzenia Ministra Środowiska¹⁰ z treścią Ustaw. Sprawa ta oczekuje na uzyskanie stosownej opinii Ministerstwa Środowiska.

Zapis Ustawy Prawa Ochrony Środowiska w Art. 3. pkt. 38, ppkt. „c” traktuje, że ilekroć w ustawie jest mowa o ściekach - rozumie się przez to wprowadzane do wód lub do ziemi wody opadowe lub roztopowe, ujęte w systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych i składowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów o trwałej nawierzchni. Definicja ta została powtórzona literalnie w Art. 9 ust 1, pkt. 14 ppkt. „c” Ustawy Prawo Wodne. Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹¹ w Art. 2 pkt 8 ppkt „c” również powtarza tę definicję literalnie.

Na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 1 i 3 Prawa Wodnego, Minister Środowiska miał określić, w drodze rozporządzenia:

- ⇒ substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być eliminowane (wykaz I), oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być ograniczane (wykaz II); oraz
- ⇒ warunki, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w celu rolniczego wykorzystania ścieków, a także miejsce i częstotliwość pobierania próbek ścieków, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom.

Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zostało opublikowane w dn. 29.11.2002 r. W § 20. ust. 1. pkt. 1 określono, że tylko wody opadowe i roztopowe ujęte

⁹ Dz.U. Nr 212 poz. 1799 z 2002 roku

¹⁰ jw.

¹¹ Dz.U. Nr 72 poz.747 z dn. 07.06.2001 r.

w szczelne, otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne z powierzchni szczelnej terenów przemysłowych, składowych, baz transportowych, portów, centrów miast, dróg ekspresowych, dróg krajowych i wojewódzkich oraz parkingów o natężeniu odpływu co najmniej 15 l na sekundę, na 1 hektar powierzchni szczelnej, powinny być oczyszczone przed wprowadzeniem do wód lub do ziemi.

W definicji pominięte zostały słowa „dróg” i „o trwałej nawierzchni”. Tym samym zmieniło to w sposób fundamentalny, domniemany w wymienionych Ustawach, obowiązek neutralizowania wód opadowych z większości wielopasowych arterii miejskich, ulic bocznych i osiedlowych oraz innych dróg (np. powiatowych i gminnych). Wiele z nich posiada już otwarte i szczelne systemy kanalizacyjne zbierające wody opadowe.

Rozporządzenie winno doprecyzować sposób neutralizowania substancji szkodliwych. Istniejący zapis wprowadza jednak prócz tego, zmianę definicji i w ustawowych programach ochrony środowiska (szczególnie w dziale „ochrona wód”) oraz planach modernizacji i rozwoju sieci kanalizacyjnych może spowodować błędne pojmowanie nadrzędności Rozporządzenia w stosunku do Ustaw. Może też doprowadzić do wydawania niewłaściwych decyzji administracyjnych, zaniechania wydawania wymagalnych pozwoleń wodnoprawnych i fali procesów z powództwa cywilnego o sposób i wysokość naliczania opłat za korzystanie ze środowiska.

Wnosimy tym samym o pojmowanie definicji zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska i Prawem Wodnym, jako wykładni nadrzędnej i obowiązującej. Projekt nowego Rozporządzenia sprawę tę precyzuje i uściśla. Obniża jednocześnie powierzchnię parkingów do 1000m² zwolnionej z oczyszczania.

Wody deszczowe neutralizowane w miejscu ich powstawania nie są ściekami pod warunkiem, że nie będą ujmowane w systemy kanalizacyjne. Każde ograniczenie spływu będzie przynosiło oszczędności w koniecznych kosztach przeznaczanych na oczyszczanie większej ilości wód deszczowych.

Oczyszczanie wód opadowych powinno dotyczyć wyłącznie terenów narażonych na dużą emisję zanieczyszczeń. Głównie dotyczy to powierzchni komunikacyjnych w ruchu publicznym. Zgodnie z Art. 41 Prawa Wodnego wody

opadowe zebrane w system kanalizacyjny i wprowadzane do wód lub do ziemi w ramach zwykłego albo szczególnego korzystania z wód nie mogą zawierać:

- a) odpadów oraz zanieczyszczeń pływających;
- b) dwuchloro-dwufenylo-trójchloroetanu (DDT), wielopierścieniowych chlorowanych dwufenyli (PCB) oraz wielopierścieniowych chlorowanych trójfenyli (PCT);
- c) chorobotwórczych drobnoustrojów pochodzących z obiektów, w których leczeni są chorzy na choroby zakaźne.

Nie mogą również powodować w tych wodach:

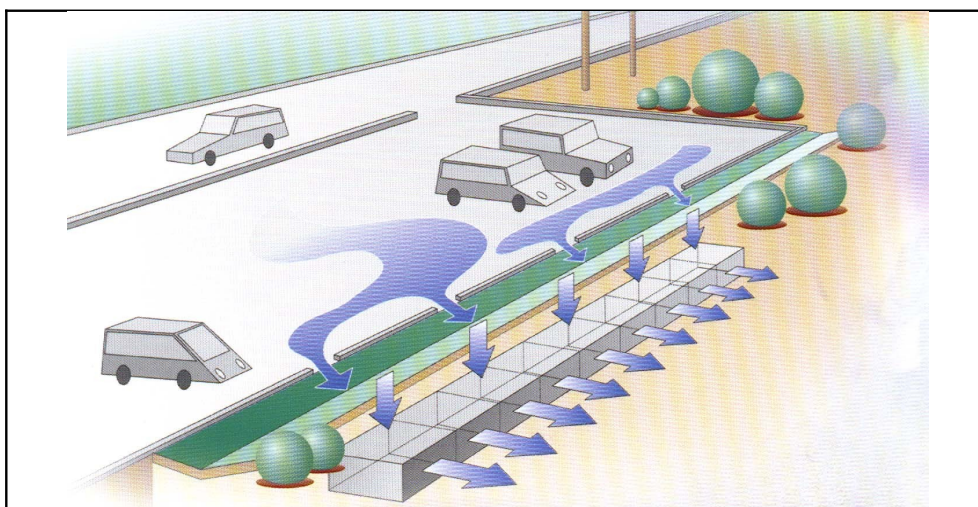
- a) zmian w naturalnej, charakterystycznej dla nich biocenozie;
- b) zmian naturalnej mętności, barwy, zapachu;
- c) formowania się osadów lub piany.

Na pozostałych obszarach wody opadowe należy maksymalnie zatrzymywać w miejscu powstawania opadów poprzez systemy infiltracyjne do gruntu. Należy w planach zagospodarowania rezygnować z powierzchni nieprzepuszczalnych. Kształtowanie systemów kanalizacji deszczowej winno polegać na maksymalnym spowolnieniu spływów deszczowych oraz kierowaniu wód do zbiorników retencyjnych. Należy jednak stosować właściwe odprowadzanie wód opadowych z powierzchni drogowych. Niedopuszczalny jest brak rowów odwadniających przy występowaniu skarp bezpośrednio dochodzących do powierzchni jezdnych.

Oczyszczanie wód opadowych winno odbywać się w odpowiednio dobranych separatorach ropopochodnych (odbenzyniaczach i odolejaczach). Z uwagi na trudności doboru wielkości projektowanych urządzeń zalecane jest stosowanie zasad właściwych do piaskowników. Bezwzględnie należy pamiętać o specjalistycznej obsłudze separatorów. Zasady projektowania urządzeń znajdują się w normach PN-S-02204 z 1997 „Odwodnienie dróg”, DIN 1999 pr. EN 858; 2000.

Innym sposobem ograniczania ilości wód opadowych jest jej zbiorowe i indywidualne neutralizowanie w miejscu powstawania. Dlatego prócz piaskowników (separatorów), zbiorników retencyjnych i przeciwpożarowych, należy równolegle wdrażać systemy miejscowego rozsączania. Rozsączanie takie działać będzie z opóźnieniem. W okresie suszy nadmiar wody oddawany będzie na cele agrarne dla

utrzymania istniejącej szaty roślinnej. Jednak z uwagi na nieprzewidywalną do końca pogodę należy dla pozostałych systemów kanalizacyjnych planować przelewy burzowe.

Rys.3. System unieszkodliwiania wód opadowych.

Ścieki z przelewów burzowych kanalizacji ogólnospławnej lub deszczowej mogą być¹² wprowadzane do wód śródlądowych płynących z wyjątkiem wód przyległych do pasa technicznego, jeżeli średnia roczna liczba zrzutów z poszczególnych przelewów nie jest większa niż 10. Równocześnie dopuszcza się zrzut wód opadowych z przelewów kanalizacji deszczowej do jezior oraz innych zbiorników wodnych o ciągłym dopływie lub odpływie wód powierzchniowych, a także do wód znajdujących się w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących, jeżeli roczna liczba zrzutów nie jest większa niż 5.

3.1.8.1 Założenia neutralizacji wód opadowych

Dla obszaru gminy Sławno proponujemy przyjęcie zasady neutralizacji większości wód opadowych w miejscu ich powstawania. Wyjątkiem mogą być nowe projekty dużych obiektów parkingowych pow. 1000m². Nie posiadamy jednak żadnej informacji świadczącej o takich planach rozwojowych. W przypadku wydawania pozwolenia na budowę dla takich obiektów należy określić również sposób postępowania z wodami opadowymi.

¹²art. 21 Dz.U. Nr 212 poz. 1799 z 2002 roku

Wnioskujemy o bieżące wydawanie warunków na indywidualną neutralizację wód deszczowych dla projektowanych i modernizowanych budowli na terenie Gminy Sławno opartą o powierzchnie przepuszczalne i stosowanie wprowadzania ich do gruntu.

Oczyszczanie wód deszczowych należy przewidzieć jedynie dla dróg o powierzchniach utwardzonych oraz miejscowości i obszarów o rozproszonej zabudowie, gdzie kanalizacja deszczowa istnieje. Koniecznie należy doprowadzić do odcięcia doprowadzonych do tej sieci przyłączy kanalizacji bytowej. Na istniejących i projektowanych wylotach kanalizacji deszczowej należy zamontować piaskownik i separatory. Separatory są również potrzebne przed zbiornikami retencyjnymi. Należy rozważyć odtworzenie starych zdewastowanych urządzeń wodnych małej retencji. Pamiętać należy o równoległym wykonywaniu przepławek dla ryb. Wszystkie te urządzenia wymagają właściwej obsługi, konserwacji i nadzoru. Sugerujemy przyjęcie w starostwie okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń.

Zadaniem zagospodarowania wód deszczowych niezależnie od podmiotu zagospodarowującego, jest wobec tego:

1. Wprowadzenie do gleby maksymalnej ilości wód opadowych w miejscu powstawania opadów. Powoduje to istotne zmniejszenie ilości bezpośrednich odpływów.
2. Uniemożliwienie przedostania się tych wód do systemu kanalizacji ścieków komunalnych i w konsekwencji destabilizacji procesów neutralizacji ścieków na obiektach oczyszczalni ścieków.
3. Wykorzystanie deszczówki dla potrzeb gospodarczych w sytuacjach, gdy do tych celów nie jest potrzebna uzdatniona woda z komunalnej sieci wodociągowej.

Nadmiar wód deszczowych należy odprowadzić poprzez system odpowiedniego przesylu i gromadzenia. Winien to być system rozdzielny z kanalizacją ścieków komunalnych. Dopiero po oczyszczeniu ścieków deszczowych z substancji ekstrahujących się eterem naftowym i zawiesiny

ogólnej można odprowadzać ten nadmiar wód do cieków i zbiorników wodnych naturalnych.

Zbieranie „deszczówki” poprzez ogólnospławny system kanalizacyjny zawsze prowadzi do wielu kłopotów. We wszystkich miastach powiatu występuje w trakcie intensywnych opadów nadmierne przeciążenie systemów technologicznych oczyszczalni ścieków.

3.1.9. Zbiorniki małej retencji wodnej

Odpływy oczyszczonych ścieków deszczowych winny nastąpić po przejściu przez separatory i zbiorniki małej retencji. Proponujemy rozpatrywać je jako zespół oczyszczania ścieków deszczowych. Dotychczasowa gospodarka wodami deszczowymi oparta jest w gminach na istniejącej sieci kanalizacyjnej w mieście, sieci rowów melioracyjnych i właśnie zbiornikach małej retencji. Należy w gminnych programach ochrony środowiska bardzo wyraźnie rozdzielić funkcję zbiornika małej retencji od stawu hodowlanego. Oczywiście należy również przewidzieć regularne czyszczenie zbiorników z nagromadzonych piasków i innych zanieczyszczeń. Zbiorniki winny posiadać spust wody umożliwiając tym samym dokonanie odpowiednich zabiegów eksploatacyjnych.

Zbiorniki małej retencji winny być wykorzystane jako odbiorniki oczyszczonych ścieków deszczowych i spływu nadmiaru wód z systemu rowów melioracyjnych. Napływ ścieków do zbiorników (o ile opady są zbierane w system kanalizacyjny) koniecznie winien poprzedzony być separatorem (z przelewem) wykonanym na rowie otwartym bądź przy wylocie z rurociągu. Proponujemy rozważenie konieczności wyposażenia sieci odprowadzających deszczówkę z ciągów komunikacyjnych w separator cyrkulacyjno-koalescencyjny ropopochodnych.

Biorąc pod uwagę propozycje wyposażenia terenów o rozproszonej zabudowie, oraz o zabudowie w terenach bez powierzchni utwardzonych, w indywidualny system neutralizacji ścieków deszczowych dla każdego gospodarstwa domowego, proponujemy zastosowanie znanych i stosowanych już rozwiązań. Przy wielu gospodarstwach istnieją też małe

zbiorniki retencyjne (oczka wodne, stawki, niecki itp.). Gmina winna w swoim programie wskazać indywidualnemu inwestorowi sposób postępowania z deszczówką.

Aktualnie na rynku jest dosyć duża oferta w zakresie urządzeń do gromadzenia i rozsączania deszczówki, stąd konieczność każdorazowego doboru systemu dla wyznaczonego obszaru w trakcie opracowywania projektu wykonawczego kanalizacji deszczowej na poziomie gminy.

Rys.4. Widok na podstawowy segment indywidualnej neutralizacji deszczówki.

3.1.10. Unieszkodliwianie produktów separacji

Gromadzące się w separatorach i odstojnikach odpady w postaci piasków zaolejonych oraz olejów zostały sklasyfikowane jako odpady¹³ niebezpieczne pod następującymi numerami kodów:

13.05.01 - Odpady stałe z piaskowników i z odwodnienia olejów w separatorach

13.05.02 – Szlamy z odwadniania olejów w separatorach

13.05.03 – Szlamy z kolektorów

Zarówno transport jak i unieszkodliwianie produktów separacji muszą być przeprowadzane przez licencjonowane firmy. Dostawca urządzeń winien jednocześnie zabezpieczyć odbiór odpadów. Użytkownik ma obowiązek przechowywania wszelkich dokumentów dotyczących gospodarki odpadami.

¹³Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn.27.09.2001 roku (Dz. U. Nr 112 poz.1206) w sprawie katalogu odpadów.

Zamontowane na obiektach separatory wymagają zgodnie z przepisami systematycznych okresowych przeglądów oraz odbioru zgromadzonych zanieczyszczeń zgodnie z instrukcją Dokumentacji Techniczno Rozruchowej. Zwracamy na powyższe dużą uwagę, bo jest to najistotniejsze urządzenie systemu oczyszczania wód deszczowych zbieranych z ciągów komunikacyjnych.

Każdy wykonywany zbiornik winien posiadać przelew. Zbiornik do dalszego wykorzystania deszczówki winien posiadać przelew do magazynu rozsączającego - bateria winna posiadać połączenie z miejscowym systemem do rozsączania wody a w najgorszym przypadku poprzez syfon z kanalizacją.

Lokalne parkingi (dotyczy to parkingów prywatnych i małych komunalnych) nie powinny być wykonane z nawierzchni całkowicie kryjących. Należy stosować „kratki parkingowe” wykonane z betonu bądź z tzw. plastrów tworzywowych. Systemy te są już bardzo popularne na naszym rynku. Tak wykonane parkingi gwarantują chociażby częściowe wsiąkanie wód deszczowych. Można przyjąć, że dzięki takiemu systemowi 30% opadów nawet przy dużych opadach recyrkuje do gleby.

Przyjęcie zasady głównych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu determinuje wprowadzenie rzeczywistej rozdzielczości sieci kanalizacyjnej. Wyposażenie terenu powiatu w urządzenia neutralizujące wody opadowe jest stanowczo niewystarczające i wymaga pilnych uzupełnień. Należy wprowadzić spójną rejestrację urządzeń neutralizacji wód deszczowych w gminach, przekazywaną następnie do Starostwa jako jeden z elementów bazy danych gminnych i powiatowych. Spis musi być poszerzony o wiedzę na temat podmiotów obsługujących oraz miejsca składowania tych niebezpiecznych odpadów.

3.1.11. Indywidualne systemy neutralizacji ścieków

Zasady dotyczące indywidualnych systemów neutralizacji ścieków pozostają we właściwości urzędów gmin. Z uwagi na konieczność budowy bazy danych oraz uregulowania postępowania wobec indywidualnego inwestora ta część opracowania stanowi wytyczną dla gmin.

Budowa i eksploatacja małych oczyszczalni ścieków objęta jest przepisami następujących ustaw:

- Prawo budowlane¹⁴
- Prawo wodne¹⁵
- Prawo Ochrony Środowiska¹⁶
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia¹⁷.

Cała procedura wykonywania oczyszczalni przydomowych i zbiorników bezodpływowych winna jednak być znana mieszkańcom przed procesem inwestycyjnym. W działaniach dot. akcji wyposażania gospodarstw w indywidualne systemy oczyszczania, należy uświadamiać inwestorom, że zadania dotyczące zrzutu ścieków i poniesienia kosztów z tym związanych należą do „twórców” tych ścieków.

Zgodnie z Rozporządzeniem¹⁸ instalacje niewymagające pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, a których eksploatacja wymaga zgłoszenia z uwagi na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi są to oczyszczalnie ścieków o przepustowości do 5m³ na dobę, wykorzystywane na potrzeby gospodarstw domowych lub rolnych w ramach zwykłego korzystania z wód.

„Zgłoszenie” budowlane w myśl Prawa Budowlanego art. 30. ust. 1. polega na podaniu informacji właściwemu organowi faktu budowy obiektów do neutralizacji ścieków o wydajności do 7,5 m³ na dobę . Zgłoszenia należy dokonać przed zamierzonym terminem rozpoczęcia robót budowlanych. Do wykonania robót budowlanych można przystąpić, jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia właściwy organ nie wniesie sprzeciwu. Zgodnie z art. 29. ust. 1 pkt 3 budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków nie wymaga pozwolenia na budowę.

¹⁴ Dz. U. nr 89 z dnia 7 lipca 1994 r., poz. 414; tekst jednolity Dz. U. Nr 106, poz. 1126, 2000 r.;

¹⁵ Dz. U. nr 115 z dnia 18 lipca 2001r., poz. 1229

¹⁶ Dz. U. nr 62 z dnia 27 kwietnia 2001 r, poz. 627

¹⁷ Dz. U. Z dnia 11 grudnia 2001 r Nr 140 poz. 1585

¹⁸ Dz. U. Z dnia 11 grudnia 2001 r Nr 140 poz. 1585 załącznik „B

Uwaga. Uszczegółowienie zakresu zgłoszenia opisanego dalej mają na celu przyjęcie w trakcie opracowywania gminnych programów ochrony środowiska, jednakowych dla całego powiatu.

W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć dowód stwierdzający prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia wymagane odrębnymi przepisami.

Z powodów dochowania zasad ochrony środowiska należałoby w Starostwie Powiatowym jednoznacznie określić szczegółową listę załączników do „zgłoszenia”.

Takie podejście pozwoli na ułatwienia inwestycyjne a nie utrudnianie realizacji podmiotom najbardziej wrażliwym na potrzeby środowiska.

Całkowicie wystarczającymi dokumentami w przypadku indywidualnego systemu neutralizacji ścieków poza określonymi w Prawie Budowlanym będą:

1. Kopia wypisu z rejestru gruntów.
2. Koncepcja programowo przestrzenna posadowienia indywidualnego systemu neutralizacji ścieków na mapce zasadniczej. Zwracam uwagę na konieczność stosowania przewidzianych prawem odległości od budowli, urządzeń i granic działki.
3. Projekt Budowlany zawierający obliczenia technologiczne i projekt techniczny wraz z testem perkolacyjnym określającym stopień przepuszczalności gruntu. Test w przypadku rozsączania ścieków oczyszczonych do ziemi jest nieodzowny. Wykonawcę testu winna określić gmina. W przypadkach niekorzystnych warunków glebowych, przyjmując zgłoszenie winien negocjować sposób odprowadzenia ścieków. W opisie winien zawarty być rzeczywisty sposób wykonywania (posadowienia) urządzeń. Spis urządzeń, podzespołów i stosowanych preparatów wspomagających pracę urządzeń. Wymóg ten winien wyeliminować przypadkowe konstrukcje udających oczyszczalnie.
4. Projekt zasilania wraz z zestawieniem rodzaju urządzeń elektrycznych i ich danych technicznych.

5. Świadectwa jakości (certyfikaty) urządzeń wraz z wiarygodnymi badaniami laboratoryjnymi z innych obiektów.
6. Umowa serwisowa urządzeń. Dotyczyć ona winna systemu gwarancyjnego na urządzenie oraz Dokumentacji Techniczno Ruchowej na ewentualnie zastosowanie urządzenia mechaniczne i napędzane energią elektryczną.
7. W zależności od rodzaju urządzeń określenie sposobu postępowania z osadami ściekowymi lub wymienianymi roślinami.

Wprawdzie urząd przyjmuje „zgłoszenie” lecz winien określić w piśmie potwierdzającym, warunki eksploatacyjne urządzeń. Zaliczamy do nich w szczególności:

1. Określenie miejsca zrzutu osadów ściekowych lub wymienianych roślin.
2. Sposób ich odbioru od właściciela urządzenia.
3. Określenie zasad kontroli eksploatacji urządzenia.

Należy zwrócić uwagę, że w żadnej opublikowanej nowej Ustawie (dot. ochrony środowiska, gleby bądź wody) nie określono definicji „oczyszczalni przydomowej”. Należy założyć, iż są to urządzenia w ramach „zwykłego korzystania” z wód, polegającego na wprowadzaniu do wód lub do ziemi oczyszczonych ścieków, jeżeli ich ilość nie jest większa niż 7,5m³ na dobę.

Ma to jednak duże znaczenie dla efektywności ekologicznej stosowanych urządzeń jako oczyszczalni, jako „*systemu indywidualnego rozwiązania zapewniającego ochronę środowiska*”. W świetle zapisu § 11¹⁹ oczyszczone ścieki komunalne, mogą być wprowadzane do ziemi za pomocą powierzchniowych urządzeń infiltracyjnych oraz deszczowni, jeżeli:

- 1) przeprowadzone badania hydrogeologiczne wykażą, że ścieki nie będą stanowiły zagrożenia dla jakości wód podziemnych, w szczególności nie spowodują zanieczyszczenia tych wód substancjami szczególnie szkodliwymi oraz
- 2) odpowiadają co najmniej wymaganiom dla:

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. Dz.U. Nr 212 Poz.1799 z dnia 16 grudnia 2002 r w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego

- a) ścieków komunalnych, określonych dla aglomeracji o RLM od 2.000 do 9.999,
 - b) ścieków przemysłowych;
- 3) najwyższy poziom wód podziemnych znajduje się co najmniej 3 m pod dnem urządzenia infiltracyjnego - w przypadku wprowadzania ścieków za pomocą powierzchniowych urządzeń infiltracyjnych;
 - 4) najwyższy poziom wód podziemnych znajduje się co najmniej 3 m pod powierzchnią terenu - w przypadku wprowadzania ścieków za pomocą deszczowni.

Ważniejszy natomiast dla indywidualnego systemu neutralizacji ścieków jest zapis punktu 2. tego Rozporządzenia.

2. Ścieki bytowe mogą być wprowadzane do ziemi za pomocą podpowierzchniowych urządzeń infiltracyjnych, w granicach gruntu stanowiącego własność odprowadzającego (a więc nie jest to wyłącznie podmiot fizyczny), jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) ścieki pochodzą z wolno stojących budynków mieszkalnych niepodłączonych do systemu kanalizacyjnego i zlokalizowanych poza obszarami stref ochronnych ujęć wody podziemnej;
- 2) ilość ścieków nie przekracza 5,0m³ na dobę;
- 3) ścieki są oczyszczane wstępnie za pomocą procesów, w których BZT₅ dopływających ścieków jest zredukowane co najmniej o 20%, a zawartość zawiesin ogólnych co najmniej o 50%;
- 4) najwyższy poziom wód podziemnych znajduje się co najmniej 1,5m pod dnem urządzenia rozsączającego.

Uwaga: Wartość zanieczyszczeń musi być zgodna z Załącznikiem nr 1 tego rozporządzenia.

Należy dobierać urządzenia zapewniające wystarczający efekt ekologiczny (potwierdzony badaniami i certyfikatami) oraz zapewnić właściwy system kontroli i gromadzenia danych na poziomie gminy. Z przyczyn akceptowalności społecznej należałoby również w Uchwale określić ewentualne środki wspierające działania posadowienia indywidualnych oczyszczalni. Uchwalenie jakiegokolwiek refundacji na

budowę oczyszczalni odniesie pożądane reakcje ekologiczne społeczeństwa. Z przyczyn technologicznych nie jest zasadne warunkowanie wysokości kwoty refundowanej od przepustowości dobowej oczyszczalni, ponieważ Ustawodawca już ją określił w ramach „zwykłego korzystania”. Zwracamy również uwagę, iż przepustowością tą szermują zwykle wytwórcy zbiorników bezodpływowych. Mając na uwadze popieranie oczyszczalni proponujemy odstąpić od dotowania systemów znacznie gorszych.

W wyniku zbierania danych do niniejszego programu ustalono, że w większości przypadków ujmowane wody powierzchniowe, infiltracyjne i podziemne były o niskiej lub wręcz złej jakości, pomimo, że wody na zaopatrzenie ludności w wodę do picia powinny być i klasy czystości. Brakuje spójnej dla wszystkich (urzędy administracji, zakłady komunalne, PPIS, podmioty prawne i fizyczne gminy) bazy danych. Duże wątpliwości budzi już sam spis studni. Ilość wykazywanych na mapach studni jest znacznie większa.

Obiektywnie należy stwierdzić, że przedsiębiorstwa wodociągowe działają w określonych uwarunkowaniach rynkowych i w ramach wypracowywanych środków podejmują adekwatne do możliwości finansowych działania. Trzeba jednak mieć świadomość, że działania te były niewystarczające i nie zapewniały odbiorcom wody wymaganej jakości. Sytuacja ta wymaga przeprowadzenia analizy stanu technicznego sieci wodociągowych, możliwości finansowych, administracyjnych oraz weryfikacji podejmowanych i planowanych działań modernizacyjnych sieci pod kątem zapewnienia poprawy jakości wody dostarczanej odbiorcom.

3.2. Gospodarka odpadami

Szczegółowe omówienie zagadnień dotyczących gospodarki odpadami, wraz ze wskazaniem właściwych rozwiązań, zostało zamieszczone w „Planie gospodarki odpadami dla Gminy Sławno”.

3.3. Drogi i koleje

Układ drogowy gminy stanowią drogi krajowe klasy III i IV :

- droga krajowa nr 6 Szczecin – Gdańsk,
- nr 205 Sławno – Darłowo,
- nr 209 Sławno – Bytów,
- nr 207 Sławno – Miastko.

Oraz drogi powiatowe :

- drogi podstawowe kl. V,
- drogi pomocnicze.

Ogólna długość dróg gminnych wynosi ok. 149 km, w tym 22 km drogi utwardzone.

3.4 Sieć ciepłownicza.

Na terenie Sławna funkcjonuje kotłownia na paliwo stałe, *Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sławnie*.

Eksploatuje pięć kotłowni na terenie miasta, z których największe znaczenie ma kotłownia rejonowa KR-1, wyposażona w trzy kotły o łącznej mocy 13,3 MW, opalane węglem kamiennym. Pozostałe kotłownie to małe obiekty osiedlowe opalane gazem ziemnym lub olejem. Kontrole przeprowadzone w latach 2002 – 2003 nie wykazały uchybień w eksploatacji ani przekroczeń dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń

3.5. Emitery pola elektromagnetycznego

Źródłami emisji pól elektromagnetycznych o szkodliwym dla otoczenia promieniowaniu niejonizującym są głównie linie energetyczne o napięciu znamionowym powyżej 110 kV. Wzdłuż tras przebiegu tych linii niezbędne jest zachowanie stref ochronnych szerokości odpowiadających wielkości napięć znamionowych, gdzie wyklucza się zabudowę a korzystanie z zasobów środowiska i sposób zagospodarowania jest ograniczony.

3.6 Obiekty energetyki odnawialnej

Farma w Tychowie o docelowej mocy 50 MW będzie jedną z największych farm wiatrowych w Polsce. Dwadzieścia wysokiej jakości turbin wiatrowych Nordex N90 o mocy 2,5 MW każda, postawionych na ok. 700 hektarach ziemi pomiędzy wioskami Tychowo i Noskowo w gminie, rozpocznie swoją pracę jesienią tego roku.

Całkowity koszt projektu wynosi ok. 346 mln zł, z czego 114 mln zł będzie współfinansowane przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR), a kolejne 114 mln zł przez BCP (Banco Comercial Portugues) Grupę Millennium. EBOR zdecydował się na tak duże wsparcie dla projektu ponieważ łączy on rozwój energetyki odnawialnej jako alternatywnych źródeł energii z racjonalnymi rozwiązaniami finansowymi. Projekt będzie realizowany przez spółkę celową Magawatt Baltica, należącą do RP Global. Po podłączeniu do sieci przesyłowej 110kV Energa, farma wiatrowa w Tychowie będzie wytwarzać 101.400 MWh energii elektrycznej rocznie.

3.7. Turystyka

Wybitne walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy Sławno skłaniają do rozwoju różnych form turystyki i rekreacji.

Walory przyrodnicze gminy to głównie:

- zróżnicowana rzeźba terenu, dzięki obecności form polodowcowych i rzecznych,
- czystość powietrza
- korzystny klimat o dużym nasłonecznieniu i stosunkowo nieduża liczba opadów wiosną i latem, atrakcyjne krajobrazowo, rozległe doliny rzek Wieprzy i Reknicy
- występowanie zróżnicowanych elementów środowiska przyrodniczego tj, zwierzyna łowna, ostoje ptactwa wodnego, możliwości wędkarskie.

Natomiast do walorów kulturowych zaliczamy:

- wsie o układzie ulicówek lub owalnic, z częściowo zachowanym budownictwem
- dwory i pałace, kościoły
- proponowany Park Kulturowy „Wrześnickie kurhany”
- duża liczba obiektów zabytkowych o cechach regionalnych

Walory społeczno-ekonomiczne umożliwiające gminie szeroką promocję turystyczną:

- szlaki turystyczne
- zainteresowanie samorządu rozwoju turystyki.

IV. ANALIZA ORAZ OCENA ZASOBÓW i SKŁADNIKÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

4.1. Rzeźba terenu

4.1.1. Charakterystyka ogólna

Powierzchnia Równiny Sławieńskiej jest mało urozmaicona i wznosi się do rzędnych 40-60m n.p.m. Stopień urozmaicenia rzeźby rośnie w kierunku południowym. Płaskie, bądź faliste powierzchnie wysoczyznowe rozcięte są przez doliny Wieprzy i Grabowy oraz niezbyt liczne rynny subglacjalne i doliny erozyjne i dolinki denudacyjno-erozyjne. Wysoczyznę nadbudowują niewysokie, płaskie kemy i nieliczne ozy.

Niewielki fragment Wysoczyzny Polanowskiej występujący na terenie gminy charakteryzuje się dość żywą rzeźbą i występowaniem fragmentów wysoczyzny pagórkowatej na tle wysoczyzny falistej i dość urozmaiconą rzeźbą sandrową, a także obecnością dużej rynny subglacjalnej, obecnie odwadnianej przez Reknice.

4.2. Budowa geologiczna

4.2.1. Uwarunkowania ogólne -budowa geologiczna obszaru Gminy Sławno

Obszar Gminy Sławno znajduje się w strefie położonej na obrzeżeniu jednostki tektonicznej zwanej synklinorium brzeżnym, wskutek czego podłoże prekambryjskie znajduje się tu na głębokości około 3,5km, a wszystkie zasadnicze jednostki stratygraficzne paleozoiku i mezozoiku są, w relacji do otaczającego przemieszczone i częściowo zredukowane erozyjnie. Szczególnie dotyczy to utworów kredowych, których strop został także zniszczony przez egzaracyjną działalność kolejnych lądolodów (J.E. Mojski 1984). Na większości obszaru gminy, na osadach kredowych zalegają utwory paleogeńskie i neogeńskie, lokalnie również częściowo, lub całkowicie zezarowane (Uniejewska M., Nosek M., 1986, 1987). Powierzchnia utworów starszych od czwartorzędu (podczwartorzędowa) jest urozmaicona. Tę pierwotnie położoną na rzędnej co najmniej 20m p.p.m. (najwyżej – koło Wilkowic, Sławska, i w południowo-wschodniej części gminy) rozcinają dziś liczne, o niewyrównanym dnie i nieregularnym kształcie obniżenia, z których największe, o przebiegu NW – SE biegnie wschodnim skrajem gminy, wzdłuż linii Nosalin-Żabno. Sięga ono rzędnych poniżej 120m p.p.m. Podobne usytuowanie ma obniżenie z centrum na wschód od Staniewic, przekraczające rzędną 100m p.p.m.

Do obniżenia Nosalin-Żabno nawiązuje obniżenie biegnące równoleżnikowo na południe od linii Tychowo-Bzowo sięgające rzędnej 110m p.p.m. Obniżenia te są dziełem niszczącej (egzaracyjnej) działalności kolejnych lądolodów, które w plejstocenie nasunęły się na obszar Pomorza.

Osady czwartorzędowe są reprezentowane przez gliny zwałowe, piaski i żwiry glacialne, piaski, żwiry i mułki glacialfluwialne i glacialimniczne, żwiry, piaski i namuły fluwialne, gytie, mułki i inne utwory limniczne, torfy i inne utwory bagienne. Należą one do różnych pięter plejstocenu, najstarsze najprawdopodobniej do jednego ze zlodowaceń południowopolskich, jednak podstawowa masa osadów czwartorzędowych jest efektem działalności zlodowaceń odry i warty, a przede wszystkim zlodowacenia północnopolskiego (bałtyckiego), którego pobyt na tym obszarze zakończył się zaledwie kilkanaście tysięcy lat temu. Warto dodać, że w osadach czwartorzędowych, zwłaszcza w glinach tkwią dość liczne bloki (porwaki) osadów paleo- i neogeńskich; nie tak liczne jak na obszarach położonych na północ gmin Postomino i Darłowo.

Miażdżość osadów czwartorzędowych na obszarze gminy zmienia się znacznie od około 146m na zachód od Nosalina (110m na południe od Bzowa) do 2m na południe od Sławna i Bobrowic (ok. 16m w rejonie elewacji podłoża obejmującej okolice Sławnska, Radosławia i sięgającej po Wilkowice oraz 20m koło Bzowa). W dwóch miejscach, położonych na krawędzi wysoczyzny na południe od Sławna, koło Mącznika i Pomiłowa na powierzchni terenu występują piaszczyste osady mioceńskie (M. Uniejewska, M. Nosek 1987).

4.2.2. Zasoby kopalin

Pod względem zasobności w surowce mineralne teren Gminy Sławno nie należy do uprzywilejowanych, mimo iż wielokrotnie prowadzono tu poszukiwania kruszywa, mioceńskich piasków szklarskich, mioceńskiego węgla brunatnego (Uniejewska M., Nosek M., 1986, 1987). Istnieją udokumentowane złoża surowców ilastych oraz torfów. Złoża kruszywa są niewielkie i mogą mieć jedynie znaczenie lokalne. Znaczna część obszaru ich potencjalnego występowania znajduje się na terenach leśnych, w południowo-wschodniej części gminy, dodatkowo objętej ochroną w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Jezioro Łętowskie”.

Większe złoża torfów występują w dolinie Wieprzy i Moszczenicy oraz na dnach rynien subglacjalnych. Są to torfy niskie (trzciniowo-drzewne, trzciniowe, turzycowo-trzciniowe, turzycowe, turzycowo-mszyste, turzycowo-drzewne), typu przejściowego (maszarne, mszarno-turzycowe) lub typu mieszanego z dominacją torfu sfagnowo-drzewnego (Uniejewska M., Nosek M. 1987). Ze względu na popielność wynoszącą od 8,1 – 10,0% do powyżej 25% (torfy zamulone) były dotąd traktowane jako średniej i niskiej jakości surowiec opałowy. W przeszłości w wielu miejscach (Stary Kraków, Warszkówko, i in.) były eksploatowane przez miejscową ludność. W spągu torfów zwykle leżą gytie drobno- i grubodetrytusowe, detrytusowo-wapienne i ilaste, o miąższości do 5,5m.

Na obszarze doliny Reknicy (okol Ugacia) w przeszłości udokumentowano złożę kredy jeziornej (gytii wapiennej), jednak wobec objęcia tego terenu różnymi formami ochrony (korytarz ekologiczny, Natura 2000) złożę to nie może być eksploatowane.

Złożę nieczynnej już cegielni „Pomorzanka” w Sławnie obejmuje zastoisko w dolinie Moszczenicy. Mułki i iły zastoiskowe występują tu najczęściej bezpośrednio pod glebą.

Niewielkie wychodnie mioceńskich piasków kwarcowych koło Pomiłowa i Warszkowa nie mają znaczenia gospodarczego.

Tab.5. Wykaz udokumentowanych i zarejestrowanych złóż surowców mineralnych występujących na terenie Gminy Sławno.

Nazwa	Rodzaj surowca	Wiek surowca	Kategoria zasobów/rodzaj opracowania	Zasoby surowca i kopalin głównych i towarzyszących w m ³			Miejsce przechowywania dokumentacji Rok jej opracowania
				bilansowe	pozabilansowe	Towarzyszące	
Pomorzanka (Sławno)	muły i ły	Q	Dokumentacja geologiczna-	1765000	263000	-	Centralne Archiwum geologiczne PIG Warszawa;

	zastosik owe		technologiczna w kat. B i C ₁				1955
Stary Kraków-III	torf	Q	Dokumentacja geologiczna złóż torfu w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>		164000		Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1972
Stary Kraków- XIV	torf	Q	Dokumentacja geologiczna złóż torfu w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>		198500		Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1972
Sławno-8 (Stary Jarosław)	torf	Q	Dokumentacja geologiczna w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>	51500	71100	gytie – zasoby pozabilans owe, kat. C ₂	Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1970
Sławno-25 (Boleszewo)	torf	Q	Dokumentacja geologiczna w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>		130000		Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1970
Sławno-18 (Bagno Karpie)	torf	Q	Dokumentacja geobotaniczna w kat. C ₂		98000	gytie – zasoby pozabilans owe, kat. C ₂ - 15600	Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty, 1970
Sławno-22 (Przylesie)	Torf	Q	Dokumentacja geobotaniczna w kat. C ₂		88500		Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty, 1970
Sławno-26 (Warginie)	Torf	Q	Dokumentacja w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>	521000	1270000	gytie – zasoby pozabilans owe, kat. C ₂ – 632400	Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1970
Tychowo A (Sławno)	Torf	Q	dokumentacja w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>	28000	34000		Archiwum Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1957
Tychowo B (Warszkówko)	Torf	Q	dokumentacja w kat. C ₂ ; <small>dokumentacja geobotaniczna</small>	234000	369000	gytie	Archiwum Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, 1957
Gwiazdowo	Kreda jeziorna	Q	Dokumentacja geologiczna				

4.2.3. Przeobrażenia środowiska związane z eksploatacją kopalin

Eksploracja surowców mineralnych (żwir, piasek) powoduje znaczne lokalne zmiany w przypowierzchniowej warstwie skorupy ziemskiej, między innymi w postaci obszarów wyłączonych z użytkowania (grunty zdewastowane oraz zdegradowane) i zniszczenia warstwy glebowej, a także ułatwionej infiltracji zanieczyszczeń do wód gruntowych. Na terenie gminy prowadzona jest eksploatacja tych surowców na niewielką skalę, ale w sposób niekoncesjonowany.

W sytuacji takiej nie zostają uwzględnione warunki hydrogeologiczne i przyrodnicze, oraz nie prowadzi się niezbędnych zabiegów rekultywacyjnych.

W przypadku torfów z specyfiki sposobu pozyskiwania kopaliny wynika zaburzenie stosunków wodnych. Oczywisty jest związek pomiędzy występowaniem złóż torfu a występowaniem szczególnie podatnych na degradację terenów podmokłych. Tereny podmokłe powinny na podstawie podpisanych przez Polskę międzynarodowych konwencji podlegać szczególnej ochronie, z racji swoich funkcji siedliskowych dla wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Nie do pominięcia jest także ich funkcja w retencjonowaniu wód.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego istnieje zapis mówiący że złoża torfów i jeziornych osadów wapiennych, które mogą potencjalnie występować na terenie gminy ze względu na ochronę przyrody nie należy eksploatować.

4.3 Gleby

Obszar Gminy Sławno cechuje się umiarkowanym urozmaiceniem warunków glebowych, lecz ich pełna analiza jest niemożliwa, bowiem nie cała jej powierzchnia została poddana kartowaniu z uwzględnieniem reguł systematyki zaproponowanych w latach siedemdziesiątych (a zmodyfikowanych pod koniec lat osiemdziesiątych) przez Polskie Towarzystwo Gleboznawcze. Pozostała część gminy to tereny leśne, na których gleby są systematyzowane przede wszystkim według siedlisk.

Warunki tworzenia gleb zdominowane są przez czynniki strefowe (głównie: klimat) oraz czynniki niestrefowe, to jest przede wszystkim zróżnicowanie litologiczne i chemiczne skał macierzystych, lokalnie uwarunkowane cechy hydrogeologiczne i działalność człowieka. W konsekwencji wyróżnia się: gleby strefowe, pozastrefowe, śródstrefowe i niestrefowe.

4.3.1. Zasobność gleb w składniki pokarmowe

Odpowiedni dobór roślin związany jest z typami siedliskowymi rolniczej powierzchni produkcyjnej określanymi za pomocą tzw. kompleksów. Do poszczególnych kompleksów mogą być zaliczone różne gleby, o zbliżonych właściwościach i kierunku użytkowania. Scharakteryzowano je jako siedliska

związane z uprawą zbóż ozimych, uznanych w naszych warunkach za najbardziej właściwe rośliny wskaźnikowe.

Podstawowe tło w przestrzeni rolniczej gminy tworzą mało przydatne do produkcji rolniczej gleby kompleksu 6 żytniego-słabego i 7 żytniego bardzo słabego, zajmują łącznie ok. 50% powierzchni gruntów ornych gminy, spory jest udział gleb kompleksu pszennego.

Do oznaczenia jakości gleb używa się pojęcia klasy bonitacyjnej, oznacza ono zdolność produkcyjną gleby i jest oficjalnym miernikiem kwalifikacji gleb. W obrębie gleb gruntów ornych wydziela się 9 klas bonitacyjnych:

- klasa IVb - gleby orne średniej jakości, gorsze - są zasadniczo zbliżone swymi właściwościami do gleb klasy IVa, ale są bardziej od nich wadliwe, albo zbyt suche, albo zbyt wilgotne. Uzyskiwane plony są uzależnione głównie od warunków atmosferycznych.

- klasa V - gleby orne słabe - są mało żyzne, słabo urodzajne i zawodne. Należą tu gleby zbyt lekkie i za suche, płytkie i kamieniste, oraz gleby zbyt mokre.

- klasa VI - gleby orne najslabsze - są bardzo słabe, wadliwe i zawodne, plony uprawianych na nich roślin są bardzo zawodne i niepewne. Należą tu gleby za suche i luźne, płytkie silnie kamieniste lub za mokre o stałe za wysokim poziomie wód gruntowych. Gleby te, według nowej ustawy powinny być zalesione.

- klasa VI z - gleby pod zalesienia - są to bardzo ubogie, zbyt suche gleby nieprzydatne do uprawy polowej.

Wartość gleb w klasach bonitacyjnych dla obszaru gminy przedstawia się następująco:

- w odniesieniu do gruntów ornych gleby dobre klas IIIa, IIIb i IV zajmują 47% powierzchni., gleby słabe i najslabsze (V, VI i VII) zajmują resztę powierzchni wg danych z Urzędu Miasta i Gminy.
- klasy III i IV średniej jakości zajmują 48% powierzchni w przypadku łąk i pastwisk, pozostała ich część to w obydwu wypadkach klasy V i VI.

Tereny pokryte utworami piaszczystymi i charakteryzująca się glebami mało żyznymi porośnięte są lasami. Dla rolnictwa wykorzystane są na

głównie tereny w centralnej i wschodniej części gminy, związane z przewagą obszarów o stosunkowo żyznych glebach.

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma duże znaczenie w aspekcie akcesji z Unią Europejską. Zgodnie z programem wsparcia w ramach Planów Rozwoju Obszarów Wiejskich, obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (LFA), na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne, dla gospodarstw położonych w ich zasięgu otrzymują dopłaty wyrównawcze.

4.3.2 Przyczyny degradacji gleb

Degradacją gleb, są zmiany w środowisku glebowym, będące efektem naturalnym lub gospodarczej działalności człowieka. Zmiany te prowadzą do obniżenia żyzności i urodzajności gleby, a dalej do ogólnych zmian środowiskowych.

Do najważniejszych zagrożeń prowadzących do degradacji gleby należą:

- monokultury, które prowadzą do zubożenia gleby,
- wojskowe użytkowanie terenu, mechaniczne i chemiczne przekształcenia pokrywy glebowej,
- długotrwałe ugorowanie użytków rolnych może prowadzić do spadku ich przydatności rolniczej,
- pożary roślinności wzmagające erozję gleby, co prowadzi do pustynnienia danego obszaru,
- osuszanie podmokłych terenów i regulacja rzek obniżająca poziom wód gruntowych, prowadzące do intensyfikacji erozji eolicznej i procesów murszenia gleb torfowych,
- zbyt intensywne nawożenie mineralne,
- niewłaściwa irygacja pól nawozami naturalnymi – gnojówką, gnojowicą, osadami ściekowymi itp.,
- ścieki i różnego rodzaju odpady niewłaściwie składowane,
- stosowanie nadmiernych ilości chemicznych środków owadobójczych, chwastobójczych i grzybobójczych,
- eksploatacja powierzchniowa surowców mineralnych,
- zajmowanie obszarów rolniczych pod budownictwo przemysłowe i mieszkalne,

- emisje i imisje gazów i pyłów.

W gminie występuje zagrożenie pokrywy glebowej procesami erozji wodnej i wiatrowej:

- erozja wywołana wiatrem (eoliczna) jest ograniczona do równinnych terenów rolniczych i oddziałuje w sezonach gdy powierzchnia pól jest odsłonięta i nie chroniona szatą roślinną. Zagrożenie tą formą degradacji gleby rośnie wraz z postępującym zaburzeniem stosunków wodnych na skutek, związanym z odkrywkową eksploatacją kopalni na znacznych obszarach gminy,
- erozja wodna ma potencjalnie większy udział w degradacji gleb gminy. Do obszarów o potencjalnie silnej erozji wodnej zaliczyć można charakteryzujący się dużym spadkiem obszar wysoczyzny morenowej. Na obszarze o dużej deniwelacji zachodzić może wypłukiwanie niektórych frakcji glebowych.

Na terenie gminy podobnie jak na pozostałych obszarach powiatu sławieńskiego obserwowane są także zmiany degradacyjne gleb, objawiające się między innymi zakwaszeniem gleb. Wpływa to na zmniejszenie i pogorszenie jakości uzyskiwanych plonów. Bowiem kwaśny odczyn pH gleb, wpływa na pogorszenie przyswajalności mikroelementów (Cu, Mn, Zn, oraz Fe) z kolei większość metali ciężkich jest stosunkowo łatwo pobierana przez rośliny uprawiane na glebach zakwaszonych ($\text{pH} < 5,5$), a intensywność ich pobierania maleje w miarę zmniejszania się kwasowości. W celu zminimalizowania szkód i przeciwdziałaniu degradacji należy prowadzić procesy wapnowania gleb, które zmieniają właściwości fizykochemiczne i biologiczne gleb na obszarach o zbyt niskim pH roztworu glebowego.

Gleby w większości należą do czystych, nie wykazują zanieczyszczeń metalami ciężkimi. Na 20 punktów monitoringu w 6 punktach stwierdzono niewielkie zanieczyszczenia kadmem, w 2 niewielkie zanieczyszczenia miedzią, w 3 niewielkie zanieczyszczenia cynkiem. Generalnie w obrębie gminy zaliczono do grupy „0” na pograniczu z grupą I, tj. gleb czystych o zawartości metali ciężkich w ich naturalnych zawartościach, a lokalnie o zwiększonej zawartości. Wykazują natomiast silne zakwaszenie: 18% gleb zaliczono do bardzo kwaśnych, 38% do kwaśnych; ponad połowa gleb w gminie wymaga intensywnego wapnowania.

Użytkowanie rolnicze w ramach uprawy roślin powoduje stosunkowo niewielkie i łatwe w rekultywacji przekształcenia powierzchni ziemi. Stosuje się tutaj najczęściej kierunek leśny rekultywacji, a kryterium wyłączenia powierzchni z uprawy jest utrata przez glebę walorów produkcyjnych i obniżenie klasy bonitacyjnej. W gminie zgodnie z ustawą o zalesieniach i Programem Ochrony Środowiska do zalesienia kwalifikuje się znaczny obszar gleb V i VI klasy bonitacyjnej.

W przypadku odkrywkowego wydobycia torfu oraz kruszywa naturalnego istnieje niebezpieczeństwo obniżenia poziomu wód gruntowych, i inicjacji procesu murszenia gleb bagiennych i torfowych istotnych z punktu widzenia utrzymania warunków siedliskowych cennych zespołów roślinności terenów podmokłych.

We wprowadzaniu w produkcji rolnej przyjaznych dla środowiska praktyk, które zapewniają trwały rozwój sektora rolnego ma pomóc Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej. Kodeks nie tylko opisuje potencjalne źródła, mogące spowodować niekorzystne zmiany fizycznych i biologicznych właściwości gleby i wód, ale jest również przewodnikiem pokazującym jak chronić środowisko w procesie produkcji rolnej.

Za tereny o przekształconej glebie należy uznać tereny zabudowane i zurbanizowane, w tym tereny mieszkalne, przemysłowe, inne tereny zabudowane, tereny rekreacyjno wypoczynkowe i tereny komunikacyjne. W ramach minimalizacji szkód wywołanych przez urbanizację gruntów należy zwrócić szczególną uwagę na zgodność powstającej zabudowy z planem zagospodarowania przestrzennego i walczyć z tak zwanymi „samowolami budowlanymi”, zwłaszcza w obliczu ekspansji budownictwa lotniskowego na gruntach porolnych.

4.4. Charakterystyka wód powierzchniowych

Jakość wód powierzchniowych jest bardzo zróżnicowana lecz w porównaniu z ogólnym stanem wód powierzchniowych województwa zachodniopomorskiego Gmina Sławno kwalifikuje się do rejonów stosunkowo „czystych”.

Istotą zanieczyszczeń są zanieczyszczenia obszarowe – rolnictwo, hodowla zwierzęca, ścieki z obszarów nieskanalizowanych, oraz ścieki komunalne.

Zagrożenia, które mogą ograniczać możliwość wykorzystania zasobów wodnych wód powierzchniowych powiatu :

- niezadowalający stan sanitarny (zanieczyszczenia bakteriologiczne),
- stężenia zanieczyszczeń biogenych i organicznych,
- procesy eutrofizacji.

Rzeka Wieprza została sklasyfikowana w sposób następujący:

wody pozaklasowe - 19%, wody III klasy - 62%, wody II klasy - 19%, obserwuje się też wzrost stężenia azotynów oraz bakterii Coli.

4.4.1. Zbiorniki wodne

Największym jeziorem na terenie Gminy Sławno jest Łętowskie, drugim – znacznie mniejszym Janiewickie. Pozostałe cztery niewiele przekraczają powierzchnię 1 ha. Oprócz tego znajduje się też kilkanaście stawów – nad Wieprzą, koło Pomłowa, w ujściowym odcinku doliny Reknicy i koło Gwiazdowa, na ujściowym odcinku dopływu Reknicy (obecnie nieużytkowane).

Tab.6. Wybrane cechy morfometryczne jezior o powierzchni przekraczającej 1ha z obszaru Gminy Sławno (wg danych A. Choińskiego 1991, IMGW i Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie).

Nazwa jeziora	Powierzchnia (w ha) (Choiński 1991)	Rzędna zwierciadła wody (w m n.p.m.) - (Choiński 1991)	Dane Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie lub IMGW (Atlas jezior Polski, t. I i II)				
			pow. (w ha)	rzędna zw. wody (w m n.p.m.)	objętość (w tys. M ³)	głęb. średnia (w m)	głęb. maks. (w m)
b.n. k. Sławska	3,5	17,8					
b.n. k. Kwasowa	2,6						
Janiewickie (Chomicz, Nowy Młyn)	10,0		9,6	27,9	122,5	1,3	2,5
Smardzewskie	1,5						
Na N od Łętowskiego	6,5	44,3					
Łętowskie	402,5	37,4	402,0	37,2	33128,5	8,2	18,7

4.4.1.1. Stan czystości zbiorników wodnych

Wody w zbiornikach wodnych są bardziej podatne na zanieczyszczenia niż wody cieków. Podlegają one wpływom otaczającego obszaru związanym ze spływem wód powierzchniowych zawierających związki biogenne, a substancje zanieczyszczające mogą być trwale kumulowane w osadach dennych tych akwenów. W przypadku jezior często zdarzają się także problemy z dostępnością tlenu, zwłaszcza w głębszych warstwach akwenu.

Badania jakości wody jezior prowadzone są przez WIOŚ w Szczecinie.

4.4.1.2. Zasady ochrony wód powierzchniowych

Ustawa²⁰ reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi. Gminom, w których zasoby jeziorowe i wodne stanowią istotny element gospodarczo turystyczne winny szczególną uwagę zwracać na znajomość przez wszystkie podległe służby, zasady ich ochrony. Rola urzędnika do spraw ochrony środowiska w urzędzie winna sprowadzać się do koordynowania poczynań pozostałych służb. Byłoby dobrą praktyką ustanowienie Uchwałą kontrasygnowania przez ochronę środowiska wszelkich decyzji planistycznych, wykonawczych i przetargowych pod kątem zgodności z Prawem Ochrony Środowiska, „Wodną” Dyrektywą Unijną²¹ oraz wszelkimi pochodnymi aktami prawnymi

Gospodarowanie wodami uwzględnia zasadę wspólnych interesów i jest realizowane przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności tak, aby uzyskać maksymalne korzyści społeczne. Nie można zatem przedkładać interesów podmiotu prawnego wykonującego rolę w zakresie usług komunalnych, nad interes społeczeństwa, któremu to przedsiębiorstwo służy w imieniu założyciela – organu miejscowej administracji publicznej.

W art. 15 Prawa Wodnego zapisano, że linię brzegu dla cieków naturalnych, jezior oraz innych naturalnych zbiorników wodnych stanowi krawędź brzegu lub linia stałego porostu traw albo linia, którą ustala się według średniego stanu wody

²⁰ USTAWA z dnia 18 lipca 2001 r PRAWO WODNE - (DZ.U. 115 poz. 1229 /2001)

²¹ Dyrektywa 2000/60/EC Parlamentu Europejskiego i Rady Wspólnoty Europejskiej z 23 października 2000 r. ustalająca ramy działań Wspólnoty w zakresie polityki wodnej

ustalanego przez państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną z okresu co najmniej ostatnich 10 lat. Linie brzegu ustala w drodze decyzji właściwy starosta realizujący zadanie z zakresu administracji rządowej. Należy przyjąć, że wnioskodawcą i zainteresowanym jest podstawowy organ administracji rządowej. Właśnie w gminie dokonuje się uchwalanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i przekwalifikowania gruntów. To w większości gmina wyznacza działki budowlane itd. Z kolei w przypadkach dużych akwenów czy liniowej zabudowy nad ciekami naturalnymi byłoby nielogiczne wydawanie wielu decyzji o wyznaczeniu linii brzegowej przygotowywanych przez różne podmioty. Starosta musiałby wówczas dokonywać analizy czy dwie decyzje dot. sąsiadujących terenów są spójne. Na koniec należy zaznaczyć, że działka z wyznaczoną linią brzegową stanowi większą wartość komercyjną. W konsekwencji i tak następuje przeniesienie kosztów związanych z wyznaczeniem linii brzegowej. Zasady szczegółowe wyznaczania linii określono w cyt. Art. 15 Prawa Wodnego.

Istotną sprawą jest określenie zasad ochrony obrzeży akwenów i cieków wodnych. Do nich muszą być dostosowane miejscowe plany zagospodarowania. Zasady te mają być określone przez właściwe RZGW. Proponujemy po określeniu tych zasad wprowadzić je w przyszłości do niniejszego opracowania jako wytyczne obowiązujące.

Wiele kontrowersji wzbudza sprawa dostępności i ogrodzeń nieruchomości w rejonie jezior i cieków wodnych. W art. 27 Prawa Wodnego zapisano, że „zabrania się grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5m od linii brzegu, a także zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar”. Oznacza to również konieczność wyznaczenia linii brzegowej. W innym przypadku zapis ten będzie martwy. W kolejnym artykule zawarto obowiązek nałożony na właściciela nieruchomości. Cyt. „Właściciel nieruchomości przyległej do wód objętych powszechnym korzystaniem jest obowiązany zapewnić dostęp do wody w sposób umożliwiający to korzystanie; części nieruchomości umożliwiające dostęp do wody wyznacza zarząd gminy w drodze decyzji”. W związku z tym Urząd Gminy winien posiadać wszelkie decyzje o swobodnej dostępności do wody. Z różnych przyczyn dostęp ten winien

zapewnić dojazd pojazdom ratowniczym i to winno stanowić podstawę dyskusji o parametrach technicznych dostępu.

4.4.1.3. Gospodarka wodna na zbiornikach i stawach hodowlanych

Od dnia 1 stycznia 2002r zgodnie z art. 124 pkt 7 ustawy Prawo Wodne²² nie jest wymagane pozwolenie wodnoprawne na rybackie korzystanie z wód powierzchniowych. Należy jednak zauważyć, że w dalszym ciągu istnieje wymagalność pobierania próbek wody do badań. Obowiązuje natomiast wymagalność sporządzania operatu rybackiego²³ oraz zasad umożliwiających zastosowanie mechanizmów kontrolnych. Dla terenu powiatu szczecineckiego najbliższą placówką opiniotwórczą jest Akademia Rolnicza w Szczecinie²⁴ obecnie Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie.

Tylko uprawnione placówki mogą określić szczegółowe zasady prowadzenia gospodarki rybackiej. Wymaga to stosownych badań cieków i zbiorników naturalnych i sztucznych. Należy przy tym pamiętać o doprowadzeniu do odpowiedniej jakości wód powierzchniowych na terenie całej gminy powiatu.

Aktualnymi najważniejszymi problemami związanymi z gospodarowaniem wodą powierzchniową na cele hodowli ryb w powiecie sławieńskim są:

- ⇒ przywrócenie właściwych proporcji biocenozy i udroźnienie cieków naturalnych potrzebnych do właściwej migracji ryb rodzimych,
- ⇒ zahamowanie wprowadzania gatunków nowych bez wszechstronnych badań,
- ⇒ przeprowadzenie pełnej analizy stanu technicznego istniejących urządzeń wodnych oraz zasadności wykonania przepławek, jazów i innych planowanych urządzeń,
- ⇒ doprowadzenie do standaryzacji gospodarki hodowli ryb zgodnej z obowiązującym prawodawstwem polskim i unijnym,
- ⇒ pełne zinwentaryzowanie zbiorników zaporowych wykorzystywanych do celów hodowli ryb i stawów hodowlanych na terenie powiatu wraz z ich danymi morfometrycznymi,

²² Dz. U. Nr 115, poz. 1229 ze zmianami

²³ Dz.U. 2002 nr 44 poz. 414 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 marca 2002 r. W sprawie operatu rybackiego.

²⁴ § 8 pkt 1 w/w Dz.U.

- ⇒ uściślenie danych morfometrycznych i wielkości,
- ⇒ wskaźników fizyko–chemicznych dot. jezior wraz z jednoznacznym wskazaniem dopływów i odpływów,
- ⇒ zahamowanie degradacji jezior, rzek i cieków melioracyjnych wykorzystywanych w procesie hodowli,
- ⇒ dochowanie warunków poboru i zrzutu wód oraz przestrzeganie warunków umożliwiających swobodną migrację ryb.

Analizę właściwej gospodarki rybołówstwa śródlądowego można wykonać w powiecie na podstawie dotychczasowych pozwoleń wodno-prawnych, umów dzierżawnych i opinii z realizacji tych umów. Gospodarka wodna na zbiornikach i stawach hodowlanych oprócz przepisów związanych z Prawem Ochrony Środowiska i Prawem Wodnym powinna być zgodna z obowiązującymi aktami prawnymi. Wykaz obowiązujących aktów prawnych mających zastosowanie do rybołówstwa śródlądowego znajduje się z załączniku. W rozumieniu Art. 9 pkt. 14 litera „f” Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. „Prawo wodne”²⁵ jako ścieki rozumie się wprowadzane do wód lub do ziemi wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych, jeżeli przyrost ilości substancji, pochodzących z chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych, w wodzie odprowadzanej z tych obiektów jest większy niż wartości określone w warunkach wprowadzania ścieków do wód. Warunki te określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r.²⁶ Postępowanie z wodami na potrzeby chowu lub hodowli ryb określa, §17 który mówi, że spełniają wymagane warunki, tj. dalszego wprowadzenia do wód, jeżeli przyrost ilości substancji w tych wodach nie przekracza najwyższych dopuszczalnych przyrostów ilości substancji określonych w załączniku numer 9 do cytowanego rozporządzenia. W projekcie nowego rozporządzenia problematyka wykorzystania wód do hodowli i zasady postępowania zostały określone w §17. Należy spodziewać się, na podstawie zapisu ust 3 tego paragrafu, że w najbliższym czasie zostanie przywrócona też zasada wydawania pozwoleń wodno-prawnych.

²⁵ DZ.U. Nr 115 poz. 1229 z 2001 r (zm Dz.U.02.233.1957);

²⁶ Dz. U. z dnia 16 grudnia 2002 r. Nr.212 poz.1799

Bardzo istotna jest metodologia badań tych wód. Liczba pobieranych średnich dobowych próbek wód dopływających i wykorzystanych na potrzeby chowu lub hodowli ryb łososiowatych nie może być mniejsza niż 4 próbki w pierwszym roku obowiązywania pozwolenia wodno-prawnego i po 2 próbki w następnych latach, jeżeli zostanie wykazane, że wody wykorzystane spełniają wymagane warunki. Przy ocenie jakości wód wykorzystanych na potrzeby chowu lub hodowli ryb łososiowatych nie uwzględnia się przekroczeń najwyższych dopuszczalnych przyrostów ilości substancji określonych w załączniku nr 9 do wspomnianego rozporządzenia, jeżeli są one następstwem wyjątkowych warunków pogodowych, w szczególności intensywnych opadów atmosferycznych, topnienia śniegu, wysokiej temperatury powietrza, suszy.

Racjonalna gospodarka rybacka polega na wykorzystywaniu produkcyjnych możliwości wód, zgodnie z operatem rybackim, w sposób nienaruszający interesów uprawnionych do rybactwa w tym samym dorzeczu, z zachowaniem zasobów ryb w równowadze biologicznej i na poziomie umożliwiającym gospodarcze korzystanie z nich przyszłym uprawnionym do rybactwa.

Zwracamy uwagę na konieczność prowadzenia kontroli samego zrzutu wód (ścieków) do odbiorników. Zrzut wody ze stawów powoduje gwałtowny przybór wód i szybkości nurtu. To z kolei powoduje wymywanie zanieczyszczeń z koryta rzeki. Może to powodować wrażenie, że sprawcą tych zanieczyszczeń jest niewłaściwa gospodarka rybacka. Bez właściwych badań ścieków na wypływie (mniechu) nie można tego w sposób jednoznaczny wykluczyć.

Zwracamy uwagę, że problemy gospodarki na stawach hodowlanych prawnie nie są określone w sposób jednoznaczny. Wymagają współdziałania fachowców w tej dziedzinie. Stąd konieczność zasięgnięcia opinii do operatu rybackiego przez wyspecjalizowane placówki. Tylko dla tej części winno powstać osobne opracowanie z wielotorową analizą przyczynowo skutkową. Wstępnie można określić, że prowadzona gospodarka wodami na potrzeby stawów omówionych w tej części przynosi na tych terenach korzyści zarówno ekonomiczne jak społeczne i ekologiczne.

Ogólne wnioski można formułować w sposób następujący:

1. Należałoby zapoznać się z opinią RZGW Szczecin i Poznań oraz WIOŚ Szczecin dot. gospodarowania wodami jezior, sztucznych zbiorników i odcinków źródłowych rzek na terenie powiatu sławieńskiego na potrzeby produkcji rybackiej.
2. W celu określenia jakiegokolwiek rzeczywistego wpływu gospodarowania stawami na jakość wód rzek należy wykonać badania na wejściu i przy spuszczeniu. Konieczne jest uwzględnienie czasu spływu wody i różnic w jakości wód.
3. Należy spowodować określenie wprowadzanych „substancji” do stawów.
4. Po opublikowaniu rozporządzenie dyrektora RZGW, mającego charakter aktu prawa miejscowego zawierającego wykaz:
 - wód powierzchniowych i podziemnych, które są lub mogą być wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia;
 - wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli;
 - wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migracje ryb- należy wprowadzić modyfikacje do niniejszego opracowania.

4.5. Charakterystyka wód podziemnych

4.5.1. Jakość wód podziemnych

Monitoring jakości wód podziemnych jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska, koordynowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Sieć krajowa monitoringu wód podziemnych, jest eksploatowana przez Państwowy Instytut Geologiczny (PIG). W próbach oznaczane są wskaźniki fizyko-chemiczne jakości wody.

W grupie wskaźników nietoksycznych wykonywanych jest 20 oznaczeń: barwa, SO_4 , Sr, Zn i suma substancji rozpuszczonych. Natomiast w grupie 11 wskaźników przewodność, odczyn pH, twardość ogólna, Ba, Ca, Cl, Fe, HCO_3 , HPO_4 , K, Mg, Mn,

Na, NH₄, SiO₂ toksycznych badane są stężenia: As, Cd, Cr, Cu, F, Ni, Pb, fenole, NO₂, NO₃ i CN.

Zasady kwalifikowania wody do odpowiedniej klasy są inne, niż stosowane przy ocenie jakości wód powierzchniowych – rzek i jezior.

Jako dopuszczalne przyjmowane jest przekroczenie wartości granicznych trzech wskaźników, za wyjątkiem wskaźników o charakterze toksycznym. Pomimo stwierdzenia w badanej wodzie wyższych stężeń danego wskaźnika od określonych dla III klasy czystości, woda kwalifikowana jest do III klasy. Nie używa się określenia „wody pozaklasowe”.

Skala ocen zwykłych wód podziemnych jest następująca:

- Ia – wody o najwyższej jakości,
- Ib – wysokiej jakości,
- II – średniej jakości,
- III – niskiej jakości.

W województwie zachodniopomorskim w 2001 r. jakość wód wgłębnych została skontrolowana w 23 punktach pomiarowych. Do wód gruntowych zaliczono poziomy wodonośne o swobodnym zwierciadle wody. W województwie zachodniopomorskim wody tego poziomu były badane w 27 otworach.

4.5.2 Ochrona wód podziemnych

Z uwagi na trwające opracowywanie przez RZGW różnych nieodzownych dokumentów dotyczących między innymi właściwej ochrony wód terenu powiatu sławieńskiego, proponujemy przyjąć zasadę wykonywania aneksu do niniejszego programu. Domniemujemy, że RZGW Szczecin i RZGW Poznań uzgodnią pomiędzy sobą spójne zasady gospodarki wodnej dla terenów powiatów (gmin) będących w zainteresowaniu obu RZGW. Te zasady winny zostać włączone do aneksu programu powiatowego oraz do programów gminnych. Niestety na etapie Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska, pomimo obowiązkowego udziału między innymi Zachodniopomorski Inspektorat Ochrony Środowiska, RZGW i ZZMiGW, nie zostały określone żadne

konkretne zasady, wytyczne i limity dotyczące gospodarki ochrony wód. Proponujemy wobec tego posługiwanie się zapisami ustawowymi oraz zdrowo rozsądkowymi zasadami dla dobra środowiska w przypadkach niespójności prawa. W żadnym wypadku nie zalecamy zaniechania działań ochronnych, pomimo braku wyraźnych nakazów. Dotyczy to między innymi powstawania bazy danych dot. środowiska. Przepływ informacji winien następować w obie strony (bazy lokalne, powiatowe i regionalne). Stan wiedzy dot. konkretnej sprawy winien być taki sam na wszystkich szczeblach. Objętość bazy winna wynikać z właściwości terenowej a nie decyzyjnej.

Zasady odnoszące się do postępowania ze ściekami komunalnymi i przeznaczonymi do neutralizacji indywidualnej są na ogół znane. Jedynym rzeczywistym determinantem jest stan funduszy publicznych. Omówienia szczegółowe dotyczące ścieków pozostawiamy bez dodatkowych komentarzy. Zalecamy rygorystyczne spójne przestrzeganie Prawa Ochrony Środowiska, Prawa Budowlanego i Prawa Wodnego szczególnie na terenach inwestycyjnych. Wnosimy o kontrasygnatę poczynić służb inwestycyjnych i ochrony środowiska. To pozwoli uniknąć wielu zbędnych procesów odwoławczych.

4.5.3. Ustanawianie stref ochronnych źródeł i ujęć wody

W myśl art. 51 prawa wodnego źródła oraz ujęcia wody są chronione przez ustanawianie stref ochronnych. Mogą być również ustanowione obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych. Strefę ochronną, z zastrzeżeniem wyznaczenia strefy ochronnej obejmującej wyłącznie teren ochrony bezpośredniej (właściwość wojewody lub starosty) ustanawia, w drodze rozporządzenia, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, na wniosek i koszt właściciela ujęcia wody, wskazując zakazy, nakazy, ograniczenia oraz obszary, na których obowiązują.

Art. 59 prawa wodnego stanowi, że obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych, stanowią obszary, na których obowiązują zakazy, nakazy oraz ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów lub korzystania z wody w celu ochrony zasobów tych wód przed degradacją. Na obszarach ochronnych można zabronić

wznoszenia obiektów budowlanych oraz wykonywania robót lub innych czynności, które mogą spowodować trwałe zanieczyszczenie gruntów lub wód, a w szczególności lokalizowania inwestycji zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Obszar ochronny ustanawia, w drodze rozporządzenia, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, na podstawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza wskazując zakazy, nakazy lub ograniczenia. Należy zatem domniemywać, iż zostanie również określona od 2004 roku linia zabudowy nad jeziorami i rzekami liczona od linii brzegowej. Pożądane byłoby określenie zasad przywrócenia nad akwenami pożądanego stanu. Zabudowa letniskowa (bez trwałego związania z podłożem) nie powinna stanowić problemu. Wystarczy budynki przeciągnąć na odpowiednią odległość.

4.6. Powietrze atmosferyczne

4.6.1. Rodzaje emisji zanieczyszczeń do powietrza

4.6.1.1 Emisja niska

Prawdopodobna wielkość emisji zanieczyszczeń jest zależna od sposobu ogrzewania lokali na terenie. Obliczenie wiarygodnego poziomu emisji niskiej bez szczegółowych danych na temat struktury spalanych paliw jest obarczone zbyt dużym błędem.

Rzeczywista emisja zanieczyszczeń w przypadku gminy może zależeć od:

- spalania węgla o różnej kaloryczności;
- opalania drewnem;
- spalania w piecach części odpadów (szczególnie tworzyw sztucznych).

Do jej ograniczenia dążyć można poprzez zmianę ogrzewania domostw z węglowego na gazowe, oraz prowadzenie akcji edukacyjnej wśród społeczeństwa na temat bezpośredniego wpływu spalania odpadów w piecach na jakość życia w mieście i gminie.

Zasadniczo wpływ emisji niskiej na jakość powietrza w gminie jest znikomy z uwagi na wyjątkowo niskie zagęszczenie mieszkańców.

4.6.1.2 Emisja komunikacyjna

Przy ocenie jakości powietrza atmosferycznego należy także uwzględnić ilość zanieczyszczeń pochodzących z ruchu samochodowego, odbywającego się na jego obszarze.

Ilość emitowanych zanieczyszczeń zależy od natężenia ruchu, rodzaju pojazdów oraz paliwa stosowanego do ich napędu. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych na terenie miasta i gminy jest droga krajowa nr 6.

Emisja zanieczyszczeń pochodzących z ruchu kolejowego jest nieznaczna z tytułu niewielkiego ruchu na linii przebiegającej przez teren gminy.

4.6.1.3 Emisja ze źródeł przemysłowych

Zakłady mające znaczący wpływ na stan zanieczyszczenia powietrza:

- Zakład Energetyki Ciepłej w Sławnie; kontrola wykazała, że zakład nie prowadzi pomiarów stężeń oraz nie uaktualnił decyzji o dopuszczalnej emisji po wymianie kotłów. Pomiary stężeń przeprowadzone podczas kontroli nie wykazały przekroczeń standardów emisyjnych. Zobowiązano zakład do usunięcia uchybień. Ponowna kontrola wykazała, że zarządzenia zostały wykonane.
- „POLDAN” Z. Kroplewski Export-Import w Sławnie; podczas kontroli stwierdzono, że zakład nie posiada decyzji o dopuszczalnej emisji. Brak jest również punktów do pomiaru emisji na emitorach urządzeń. Zobowiązano zakład do uzyskania powyższej decyzji oraz zainstalowania zgodnie z normą punktów do pomiaru emisji na czopuchach lub emitorze kotłowni.
- „LAMINER” S.C. Swiderski J. & Niezawitowski R. w Seczkowie; spółka produkuje wyroby z laminatów dla przemysłu samochodowego. Kontrola wykazała, że zakład zaprzestał wnoszenia do Urzędu Marszałkowskiego w Szczecinie opłat za wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza. Pomiary nie wykazały przekroczeń emisji styrenu.

Emisja dopuszczalna do powietrza wynosi:

- pył 8,1 Mg/rok
- dwutlenek siarki 0,1 Mg/rok
- dwutlenek azotu 0,9 Mg/rok
- tlenek węgla 20,9 Mg/rok

4.6.2. Ocena jakości powietrza

Do zagrożeń jakie powoduje zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego należą między innymi:

- negatywny wpływ na zdrowie i samopoczucie ludności
- destruktywne oddziaływanie na szatę roślinną zwłaszcza, poprzez zmianę właściwości fizykochemicznych gleb, i bezpośrednie oddziaływanie na organizmy związków siarki i azotu rozpuszczonych w wodzie
- eutrofizacja wód – nadmiar ilości azotu, pochodzącego z NO_2 i NH_3 docierającego z powietrza do zbiorników wodnych prowadzi do zmian w ekosystemach wodnych
- globalne zmiany klimatyczne – wzrost stężeń CO_2 , CH_4 , w górnej warstwie atmosfery, poprzez wzmocnienie efektu cieplarnianego może prowadzić do częstszych powodzi, susz, huraganów oraz zmiany w tradycyjnych uprawach rolniczych;

Podział województwa na strefy, dla potrzeb realizacji programu monitoringu powietrza, dokonany został zgodnie z aktualnie obowiązującym podziałem na powiaty.

Co roku wykonane zostają oceny poziomu poszczególnych substancji w powietrzu danej strefy, a następnie dokonuje się ich klasyfikacji według wykazu dopuszczalnych stężeń i podziału województwa pod kątem funkcjonowania obszarów ochrony uzdrowiskowej i formy ochrony przyrody. Obszary dzielone są na następujące klasy.

- klasa A - poziom substancji nie przekracza dopuszczalnego
- klasa B - choć jedna substancja mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a marginesem tolerancji

- klasa C – choć jedna substancja przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji
- klasa B/C możliwość przekroczenia wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji na niektórych obszarach, ocena oparta na podstawach uznanych za niewystarczające do zaliczenia do klasy C
- klasa A/C możliwość przekroczenia wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji na niektórych obszarach, ocena oparta na podstawach uznanych za niewystarczające do zaliczenia do klasy C

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie prowadzi monitoring emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego na terenie Powiatu Sławieńskiego. Największe źródło zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego na obszarze gminy stanowi indywidualna energetyka cieplna (80%). Niski stopień uprzemysłowienia powoduje stosunkowo niskie emisje zanieczyszczeń, które powodują emisje rzędu 0,1 – 0,4% całkowitej emisji rejestrowanej na obszarach wszystkich powiatów, a w odniesieniu do całego województwa zdecydowanie niskie.

Rejestrowane ilości zanieczyszczeń powietrza na obszarze gminy :

- * SO₂ - 30 Mg/a (0,1 % - udział w skali powiatów województwa),
- * NO₂ - 14 Mg/a (0,1 %),
- * CO₂ - 7000 Mg/a (0,1 %),
- * pyły - 15 Mg/a (0,4 %).

4.7. Środowisko akustyczne

Podstawowym wskaźnikiem klimatu akustycznego jest sumaryczny poziom hałasu danego obszaru. W decydującym stopniu zależy on od jego urbanizacji oraz rodzaju emitowanego hałasu, tj.:

- hałasu komunikacyjnego od dróg i szyn, który rozprzestrzenia się na odległe obszary ze względu na rozległość źródeł;
- hałasu przemysłowego obejmującego swym zasięgiem najbliższe otoczenie.

Wskaźnikiem oceny hałasu jest równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB). Poziom ten stanowi uśrednioną wartość w odniesieniu do pory

doży (dzień od 6.00 do 22.00 lub noc od 22.00 do 6.00). Wartości dopuszczalne poziomu równoważnego hałasów określa rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 r. W sprawie dopuszczalnych poziomów hałasów w środowisku (Dz. U. Nr 66, poz. 436).

Rozporządzenie to określa rodzaje terenów, dla których ustala się dopuszczalne poziomy dźwięku w środowisku, w zależności od przeznaczenia terenu. Różnicuje również wartości dopuszczalne poziomu dźwięku w odniesieniu do hałasów przemysłowych, komunikacyjnych (drogowe, kolejowe i tramwajowe), lotniczych oraz od linii elektroenergetycznych.

Od stycznia 2002 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie wartości progowych poziomów hałasów (Dz. U. 2002. Nr 8 poz.81). Wskaźnikiem oceny hałasów jest tzw. poziom progowy. Przekroczenie tego wskaźnika powoduje zaliczenie obszaru, na którym to przekroczenie występuje do kategorii terenu zagrożonego hałasem.

Czynnikiem, który w sposób istotny wpływa na relacje między warunkami akustycznymi a człowiekiem jest tzw. subiektywna wrażliwość na hałas. Dotyczy ona zarówno fizjologicznych predyspozycji odbioru dźwięku, reakcji emocjonalnych jak i subiektywnych odczuć. Odczuwanie dźwięku jako hałasów zależy więc zarówno od cech indywidualnych każdego człowieka jak też od cech fizycznych dźwięku. Wśród ludzi występują ogromne różnice indywidualne stąd ocena hałasów zależy od wieku, wrażliwości, stanu zdrowia, odporności psychicznej i chwilowego nastroju człowieka. Subiektywne odczuwanie hałasów przejawia się m. in. tym, że hałas wytwarzany przez daną osobę może nie być dla niej dokuczliwy, natomiast dla osoby postronnej może być męczący lub wręcz nieznośny. Dokuczliwość hałasów dodatkowo potęguje się wówczas, jeśli wystąpi on niespodziewanie lub nie można określić kierunku, z którego się on pojawi.

Przykładowa skala subiektywnej uciążliwości hałasów komunikacyjnego przedstawia się następująco:

- mała - $L_{Aeq} < 52$ dB
- średnia - $L_{Aeq} 52...62$ dB
- duża - $L_{Aeq} 63...70$ dB

- bardzo duża - $L_{Aeq} > 70$ dB

Granica podziału między hałasem dokuczliwym, a niedokuczliwym jest płynna i zależna nie tylko od rodzaju słyszanych zakłóceń, ale również od odporności nerwowo-psychicznej człowieka, jego chwilowego nastroju lub rodzaju wykonywanej pracy. Bardzo często ten sam zespół dźwięków może w pewnych przypadkach wywoływać wrażenie przyjemne, a w innych znów nieprzyjemne. Wszystkie te czynniki powodują trudności w ocenie rzeczywistego zagrożenia społeczeństwa, gdy dysponujemy jedynie akustyczną oceną terenu na którym występuje skażenie hałasem. Dlatego też wyniki badań pomiarowych hałasu wymagają konfrontacji z opinią ludności wyrażoną w wypowiedziach ankietowych.

4.7.1. Hałas komunikacyjny

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są natężenie ruchu i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg oraz organizacja ruchu drogowego.

Na obszarze gminy zagrożenie hałasem komunikacyjnym może występować wzdłuż drogi krajowej nr 6. Natężenie ruchu na tych drogach to 1925 poj/d Udział samochodów ciężarowych i dostawczych na tej drogach wynosi około 20%. Uciążliwość hałasu komunikacyjnego może występować na terenie miejscowości leżących wzdłuż drogi krajowej.

Uciążliwość z strony pozostałych dróg oraz linii kolejowej jest niewielka. Należy przeprowadzić pomiary poziomu hałasu w miejscach potencjalnej uciążliwości i w przypadku stwierdzenia przekroczenia norm rozważyć podjęcie odpowiednich kroków w rodzaju budowy ekranów akustycznych bądź utworzenia przegród tłumiących w formie zieleni urządzonej.

4.7.2. Hałas przemysłowy

Źródłem hałasu mogą być zakłady przemysłowe i odbywające się w nich procesy technologiczne. Poziom hałasu przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od rodzaju maszyn i urządzeń hałasotwórczych, izolacyjności obudowy hal przemysłowych, prowadzonych procesów technologicznych oraz od funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nimi terenów.

Specyfiką hałasu przemysłowego jest jego długotrwałość występowania (zmianowy charakter pracy), a także czasowe krótkotrwałe duże natężenia.

Gmina ma charakter rolniczo-leśny. To powoduje, że zagadnienie hałasu przemysłowego w chwili bieżącej praktycznie nie istnieje.

4.7.3. Hałas w rejonach o szczególnych walorach wypoczynkowych i rekreacyjnych

Wpływ hałasu występującego w środowisku na człowieka jest zdecydowanie negatywny. Hałas wywołuje zmęczenie, podatność na stres, bezsenność, bóle głowy. Hałas związany z terenami rekreacyjno-wypoczynkowymi jest zdecydowanie mniejszy niż powstający ze źródeł komunikacyjnych i przemysłowych. Pomimo to ze względu na specyfikę tych terenów (przeważnie tereny leśne) bardzo ważną kwestią jest określenie prawa lokalnego w taki sposób aby ograniczać hałas w tych rejonach. Pozwoli to wzrost walorów rekreacyjnych miejsc wypoczynku, a także ochroni przyrodę, a zwłaszcza dziko żyjące zwierzęta.

4.8. Przyroda ożywiona i nieożywiona

Dla obszaru Miasta i Gminy została sporządzona przez zespół specjalistów „Waloryzacja przyrodnicza gminy Sławno”. Zawiera ona szczegółowe dane dotyczące inwentaryzacji świata przyrody omawianego obszaru. Dokument ten stanowi podstawę dla wszelkich działań dotyczących czynnej ochrony przyrody, oraz niezbędny element konsultacji w procesie planowania inwestycji. Poniższy rozdział ma na celu jedynie pogładowe przedstawienie indeksu najistotniejszych aspektów przyrodniczych gminy. Priorytetem jest uwzględnienie ustaleń i działań wynikających z w/w waloryzacji w założeniach Programu Ochrony Środowiska, zgodnie z ideami zrównoważonego rozwoju.

4.8.1. Flora i fauna gminy

W Waloryzacji Przyrodniczej Gminy oszacowane zostały zasoby świata zwierząt kręgowych i bezkręgowych.

4.8.2. Formy ochrony przyrody

Na terenie Gminy Sławno ochronie prawnej podlegają następujące obiekty przyrody nieożywionej i krajobrazu:

- *Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Łętowskie i okolice Kępic* nr 4 – ustanowiony Uchwałą nr X/42/81 WRN w Słupsku z dnia 08.12.1981 r. (Dz. Urz. WRN Nr 9 z dnia 18.12.1981 poz. 23) ze zmianami wg Rozporządzenia Wojewody Słupskiego Nr 5/91 z dnia 22.07.1991r .

- rejon jeziora o krajowym znaczeniu dla ptactwa,

- na obszarze chronionego krajobrazu użytki rolne oraz wody jeziora Łętowskiego podlegają ochronie przed degradacją ze strony gospodarki rolnej i rybackiej, a na jeziorze Łętowskim wyklucza się hodowlę pstrąga i innych gatunków ryb o przemysłowym charakterze hodowli. – jezioro Łętowskie i jego obrzeże o szer. 200 m objęte jest strefą ciszy, tym samym wyklucza się uprawianie hałaśliwych sportów wodnych i przybrzeżnych, stosowanie urządzeń mechanicznych wytwarzających hałas, biwakowanie w miejscach nie wyznaczonych oraz sytuowania i organizowania imprez wypoczynkowo – rozrywkowych naruszających atmosferę ciszy rezerwatu. Na obrzeżach jeziora Łętowskiego wyklucza się wznoszenie nowej zabudowy strefie 100 m od brzegu.

- *pomniki przyrody nieożywionej*

- Tychowo - głaz narzutowy,

- Janiewice – głaz narzutowy.

Głaz w Tychowie jest w stanie nienaruszonym, zaś w odniesieniu do głazu położonego koło Janiewic ocena jest trudna, ze względu na niepewną jego identyfikację.

W pozostałych przedstawionych poniżej, prawnie chronionych obiektach, elementy związane z geologią, rzeźbą terenu, czy krajobrazem odgrywają rolę drugorzędną i nie były brane pod uwagę przy ich ustanawianiu.

- *Rezerwat "Janiewickie Bagno"* - leśne torfowisko florystyczne, obejmujący powierzchnię 162 ha. Ustanowione Zarządzeniem Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 80 z dnia 15.05.1962. MP Nr 50 z 1962 r. po.244 i powiększenie

rezerwatu – Zarządzenie MLiPD z dnia 23.08.1982r. Nr 82 MP Nr 20 poz.179 z dnia 31.08.1982

- *Rezerwat leśny "Sławieńskie Dęby"* - został wpisany do centralnego rejestru dział „A” Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w 1989 roku. Zajmuje powierzchnię 34,31 ha.
- *lasy ochronne* I grupy występujące w dolinie Wieprzy w okolicach Starego Krakowa oraz ochronne - wodochronne występujące na brzegach jeziora Łętowskiego i Janiewickiego.
- *korytarze ekologiczne* obejmujące doliny rzeki Wieprzy, Grabowej Reknicy, Wrześniczki.
- *pomniki przyrody ożywionej*

Na podstawie ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114 z 1991 r., poz. 492), za formy ochrony przyrody należy uznać ochronę gatunkową parki narodowe, rezerwaty i parki krajobrazowe wraz z ich otulinami oraz obszary chronionego krajobrazu. Formę przestrzenną mogą mieć również niektóre pomniki przyrody, użytki ekologiczne, strefy ochronne wokół miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

4.8.3. Inne formy ochrony przyrody w gminie

Na terenie gminy obszary i obiekty wyróżniające się szczególnymi walorami przyrodniczymi objęto następującymi formami ochrony.

4.8.3.1 Ochrona gatunkowa

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin lub zwierząt i ich siedlisk w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie bioróżnorodności. Minister środowiska publikuje okresowo w formie rozporządzeń listy gatunków roślin i zwierząt, które objęte są ochroną gatunkową (lista roślin i grzybów - rozporządzenie z dnia 11.09.2001 r., t.j. Dz. U. nr 106 z 2001 r., poz. 1167; lista zwierząt - rozporządzenie z dnia 26.09.2001 r., t.j. Dz. U. nr 130 z 2001 r., poz. 1456). W stosunków do zamieszczonych na listach gatunków i ich

siedlisk obowiązuje system ograniczeń, zakazów i nakazów, określony w ustawie o ochronie przyrody.

W zależności od statusu danego gatunku, stopnia zagrożenia i jego wrażliwości na zmiany środowiska, wprowadza się ochronę ścisłą lub częściową. Ochroną ścisłą obejmuje się gatunki szczególnie rzadkie (endemity, gatunki o niewielkiej liczbie stanowisk w skali kraju) lub zagrożone (gatunki na granicach zasięgu, o niewielkich populacjach lub związane z siedliskami szczególnie wrażliwymi na przekształcenia). Ochronę częściową stosuje się w odniesieniu do gatunków, które w chwili obecnej nie są zagrożone, jednak w przypadku ich niekontrolowanego pozyskiwania lub eliminowania należy się spodziewać pogorszenia ich statusu. Dotyczy to np. roślin leczniczych pozyskiwanych ze stanowisk naturalnych.

4.8.3.2 Rezerwaty

W myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r. Art. 23 *rezerwat przyrody* jest obszarem obejmującym zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, w tym siedliska przyrodnicze, a także określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowym. Jest to najwyższa po parku narodowym ustawowa forma ochrony, i najwyższa jeżeli chodzi o restrykcje względem sposobu użytkowania przestrzeni.

Proponowane obiekty o randze rezerwatu:

Należy rozważyć podjęcie działań ochronnych w dwóch obiektach opisanych w waloryzacji przyrodniczej jako rezerwaty planowane. Dokument ten uznaje ich utworzenie za zasadne. Gmina powinna niezależnie od oficjalnego toku powoływania rezerwatu, podjąć możliwe kroki mające na celu ochronę tych obszarów.

4.8.3.3. Strefowa ochrona miejsc występowania i rozrodu zwierząt

Jako podstawowe zagrożenie dla wielu gatunków wymienia się zanikanie i degradację zajmowanych przez nie siedlisk. Z tych przyczyn grupa zagrożonych 16

gatunków zwierząt, została objęta dodatkową formą ochrony, jaką jest ochrona miejsc ich rozrodu i stałego przebywania. Podstawą prawną strefowej ochrony zwierząt jest ustawa o ochronie przyrody oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 września 2001 r. W sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych, dziko występujących, objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków oraz odstępstw od tych zakazów.

Wokół miejsc rozrodu i stałego przebywania gatunków objętych ochroną strefową wytyczono dwa rodzaje stref:

- strefa ochrony ścisłej. Obowiązuje ona przez cały rok. Funkcjonuje na zasadzie rezerwatu ścisłego. Zakazane jest w niej prowadzenie jakichkolwiek czynności, bez uzgodnienia z wojewodą. W zależności od gatunku jej wielkość waha się w granicach 10-200m od stanowiska.
- strefa ochrony częściowej. Jest to obszar wyłączony okresowo z działalności gospodarczej człowieka. Obejmuje obszar od 200 do 500m od stanowiska

Na drogach prowadzących do stref powinny znajdować się tablice z napisem „Wstęp wzbroniony. Ostoja zwierzyny”. Na tablicach tych nie powinny widnieć rysunki przedstawiające obiekt ochrony.

4.8.3.4. Parki Krajobrazowe

Park Krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie i popularyzacja tych wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania. Parki Krajobrazowe reprezentują obszary o wybitnych walorach przyrodniczych, o przewadze naturalnego krajobrazu. Na obszarze parku krajobrazowego prowadzona jest normalna gospodarka leśna i rolna, pod warunkiem że nie wprowadza zaburzeń w środowisku przyrodniczymi nie zagraża wartości dla ochrony których został on powołany.

4.8.3.5. Użytki ekologiczne

Są to według tekstu ustawy "zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych

i typów środowisk". Mogą to być kępy drzew, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", bagna i torfowiska, skarpy itp. Użytki ekologiczne uwzględniane są w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz uwidaczniane w ewidencji gruntów. W myśl ustawy, użytki ekologiczne powinny być powszechnie stosowaną "masową" formą ochrony przyrody. Celowe jest także wykorzystywanie ich do prowizorycznego objęcia ochroną obszarów przewidywanych w przyszłości do ochrony rezerwatowej.

Ta forma ochrony umożliwia zachowanie cennych fragmentów przyrody uwzględniając równocześnie potrzeby człowieka w warunkach racjonalnego gospodarowania.

Na obszarach tych zabrania się:

1. używania, użytkowania i uszkodzania obszarów objętych ochroną;
2. pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew; zmiany stosunków wodnych;
3. niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania; wydobywania torfu;
4. wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości oraz innego zanieczyszczenia wód, gleby i powietrza

4.8.3.6. Pomniki przyrody

Ustawa o ochronie przyrody mówi że „Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie.”

W obszarze miasta i gminy zaobserwowano szereg ciekawych okazów dendrologicznych, które zakwalifikowane zostały jako pomniki przyrody. W gminie wyznaczono kilka drzew posiadających rozmiary pomnikowe. Wskazania konserwatorskie dla omawianych obiektów to:

- Sporządzić dokumentacje zgodnie z wymogami dla pomników przyrody,
- Oznakować, chronić przed zniszczeniem i uszkodzeniem

- Opisać w materiałach promocyjnych, rozpowszechnić informacje wśród ludności miejscowej i turystów

4.8.3.7. Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK)

Obszar chronionego krajobrazu jest to forma ochrony przyrody mająca na celu zapewnienie równowagi ekologicznej względnie nie zaburzonych systemów przyrodniczych danego obszaru, które pełnią rolę otulinową lub łącznikową

4.8.3.8 Zespół przyrodniczo krajobrazowy

Według ustawy: „Zespół przyrodniczo - krajobrazowy wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych”. Zgodnie z intencjami ustawodawcy zespół przyrodniczo-krajobrazowy jest formą ochrony estetycznych walorów krajobrazu niezależnie od stopnia ich naturalności. Obiekt taki może utworzyć Wojewoda lub Rada Gminy. W przeciwieństwie do użytków ekologicznych, zespoły mogą z powodzeniem obejmować fragmenty gruntów użytkowanych, np. drzewostany w których prowadzona jest gospodarka leśna.

4.8.4 Europejskie sieci obszarów chronionych

4.8.4.1. NATURA 2000

Natura 2000 jest przyjętym przez Unię Europejską systemem ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy. Została ona wprowadzona do polskiego prawa dotyczącego ochrony przyrody w 2004 r. System ten nie ma zastępować

systemów krajowych, ale je uzupełniać - dawać merytoryczne podstawy do zachowania dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu. Polega ona na wybraniu (według określonych kryteriów) a następnie skutecznym ochronieniu określonych obszarów. Podstawę do wybierania i chronienia obszarów zaliczanych do systemu Natura 2000 stanowią dwie istniejące wcześniej, dyrektywy europejskie (tj. akty prawne wiążące rządy państw Unii): tzw. Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Habitatowa.

Zgodnie z tekstem Dyrektywy Siedliskowej UE, NATURA 2000 to spójna Europejska Sieć Ekologiczna obejmująca:

- specjalne obszary ochrony (SOO) tworzone dla ochrony:- siedlisk naturalnych,- siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- obszary specjalnej ochrony (OSO) tworzone w ramach Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków.

4.8.4.2. Sieć ECONET

Kolejny rodzaj ochrony, stanowi Europejska Sieć Ekologiczna ECONET - spójny przestrzennie i funkcjonalnie system reprezentowanych i najlepiej zachowanych pod względem różnorodności biologicznej obszarów Europy.

Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET- POLSKA została opracowana w 1995 i 1996 roku jako projekt badawczy National Nature Plan (NNP) w ramach Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Również Czechy, Słowacja i Węgry uczestniczyły w tym projekcie i podobnie jak Polska przyjęły jednolite założenia koncepcji sieci paneuropejskiej EECONET (European ECOlogical NETwork) wraz z metodyką jej wyznaczania.

Choć sieć ECONET-POLSKA nie posiada umocowania prawnego, jest pewną wytyczną polityki przestrzennej. Zgodnie z definicją podaną przez Autorów koncepcji "Krajowa sieć ekologiczna" ECONET-POLSKA jest wieloprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi

przyrodniczych w obrębie tego systemu. Sieć ECONET-POLSKA zawiera w sobie również obszary prawnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerваты), ostoje przyrody CORINE lub ważne ostoje ptaków, które najczęściej są "wbudowane" w najcenniejsze fragmenty obszarów węzłowych jako tzw. biocentra (regionalne i lokalne). Większość z wytyczonych w sieci ECONET-PL korytarzy ekologicznych nawiązuje do dolin rzecznych.

Sieć ECONET-POLSKA pokrywa 46 % kraju. Składa się ona z obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych, wyznaczonych na podstawie takich kryteriów, jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Wyznaczono ogółem 78 obszarów węzłowych (46 międzynarodowych i 32 krajowe, które razem obejmują 31 % powierzchni kraju) oraz 110 korytarzy ekologicznych (38 międzynarodowych i 72 krajowe, które razem obejmują 15 % powierzchni kraju).

V. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ EKOLOGICZNYCH

5.1. Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy w świetle ochrony środowiska

Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy Sławno w świetle ochrony środowiska zostały wyznaczone w oparciu o poniższe dokumenty:

- „Strategia Polityki i Integracji Społecznej w Gminie Sławno na lata 2008-2015”;

- „Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015”.

Są to opracowania programowo-planistyczne wyznaczające kierunki działań inwestycyjnych i społecznych w odniesieniu do regionu i gminy. Zapisy planistyczne takich dokumentów pozwalają w dalszym etapie pracy samorządów dokonywać właściwych decyzji z możliwością analizy perspektywicznych skutków a także zaplanować ekonomiczne aspekty realizacji zadań w perspektywie kilku lat.

5.1.1. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w Strategii Polityki i Integracji Społecznej w Gminie Sławno

Strategia Rozwoju Polityki i Integracji Społecznej w Gminie *„wskazuje na kluczowe kwestie społeczne, z jakimi borykają się mieszkańcy gminy, oraz wytycza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych, dolegliwych i negatywnych”*.

W dokumencie tym określono cel, który bezpośrednio przekłada się na poprawę stanu środowiska. Jest to zdefiniowany jako Cel Strategiczny 2 – Propagowanie i upowszechnianie modelu świadomego i aktywnego społeczeństwa opartego na wiedzy.

5.2. Cele, kierunki i zadania do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sławno

We wcześniejszych rozdziałach przeprowadzono analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych na terenie Gminy Sławno. Szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska, towarzyszące im zagrożenia. Konsekwencją dokonanej analizy i zidentyfikowanych zagrożeń jest podjęcie działań zmierzających do naprawy niekorzystnego stanu środowiska.

W celu realizacji przyjętego założenia konieczne jest ustalenie głównych zasad polityki ekologicznej w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Wymaga to wyznaczenia:

- celów ekologicznych – cel po osiągnięciu którego, ma nastąpić poprawa danego elementu środowiska, stanowiący ostateczny efekt podejmowanych kierunków działań (a w ramach kierunków działań zadań ekologicznych);
- kierunków działań – kierunki służące do osiągnięcia wyznaczonych celów ekologicznych;
- zadań ekologicznych – konkretne przedsięwzięcia prowadzące do realizacji wyznaczonych kierunków działań w ramach danego celu ekologicznego. Zadania te mają charakter długookresowy i winny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu. Z uwagi na długi okres „dochodzenia” do wyznaczonego celu, z zaproponowanych zadań należy określić zadania priorytetowe (priorytety ekologiczne) do realizacji.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sławno oparty jest więc o postanowienia wyżej omówionych dokumentów oraz o postanowienia wynikające z dokumentów ogólnych (np. Polityka ekologiczna Państwa, Program Ochrony Środowiska dla Województwa Zachodniopomorskiego), z uwzględnieniem wymogów wynikających z obowiązujących przepisów.

Poniżej przedstawiono cele, kierunki i zadania ekologiczne dla Gminy w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska oraz ich realizację.

5.2.1. Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców

Poprawa jakości środowiska jest jednym z głównych założeń polityki ekologicznej dążącej do zrównoważonego rozwoju. Realizacja tego celu musi obejmować środowisko w szeroko rozumianym znaczeniu zagrożeń tj. powietrza, hałasu, promieniowania elektromagnetycznego. W takim rozumieniu dla Gminy Sławno należy wyznaczyć następujące cele ekologiczne:

- ❖ *zapewnienie wysokiej jakości powietrza;*
- ❖ *redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową;*
- ❖ *zminimalizowanie uciążliwego hałasu;*
- ❖ *ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.*

Innym z celów ochrony środowiska w województwie jest minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko. Cel ten łączy działania z zakresu ochrony wyżej wymienionych elementów środowiska, dla osiągnięcia pożądanego efektu.

5.2.1.1. Gospodarka wodna

Gospodarowanie wodami na terenie Powiatu Sławieńskiego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz celami zawartymi w „Programie ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego” powinno być realizowane za pomocą następujących celów:

- ❖ *zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód,*
- ❖ *racjonalizacja zużycia wody,*
- ❖ *zwiększenie zasobów w zlewniach,*
- ❖ *ochrona przed powodzią.*

Powyższe cele ekologiczne stanowią jednocześnie kierunki działań. Dodatkowo jako kierunki działań należy podjąć:

- realizację krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych;
- realizację programu budowy przepławek dla ryb.

Wyznaczone cele i kierunki działań powinny być realizowane za pomocą następujących zadań ekologicznych:

- poprawa jakości wody pitnej dzięki modernizacji istniejących stacji uzdatniania wody oraz budowę nowych stacji;
- zabezpieczenie i likwidacja nieeksploatowanych studni, stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczenia zbiorników wód podziemnych a także likwidacja ujęć wód małych, płytkich oraz niekorzystnie położonych (np. blisko stacji paliw);
- uruchomienie procedur formalno-prawnych w celu ustanowienia stref ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć;
- wyznaczenie lub wytypowanie studni awaryjnych (ujęć rezerwowych);
- optymalizacja wykorzystania i modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków;
- inwentaryzacja dzikich wylewisk ścieków;

- pełne zewidencjonowanie zbiorników bezodpływowych i stworzenie systemu ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania;
- zintensyfikowanie rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz sukcesywna modernizacja istniejącej sieci (rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej);
- budowa oczyszczalni przyzagrodowych na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalna z przyczyn ekonomicznych lub technicznych (ukształtowanie terenu);
- zintensyfikowanie rozbudowy, renowacji i modernizacji sieci wodociągowej, a przez to minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej;
- opracowanie koncepcji gospodarki wodno-ściekowej uwzględniającej założenia ochrony wód;
- przeprowadzenie akcji edukacyjno – informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników (np. gromadzenie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne – do podlewania zieleni);
- uwzględnianie bilansów wodno-gospodarczych oraz uwzględnienie zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych i powierzchniowych dla regionów bilansowych w planowaniu przestrzennym. Działania dążące do wdrożenia systemu zarządzania zasobami wodnymi powinny uwzględniać opracowane przez właściwe RZGW następujące wykazów:
 - wód powierzchniowych i podziemnych, które są lub mogą być w przyszłości wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
 - wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli,
 - wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migrację ryb,
 - wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których dopływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć;
- opracowanie i realizacja programu ograniczania zanieczyszczeń wód spowodowanych produkcją rolną przez realizację ustawy o rolnictwie

- ekologicznym i Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej w tym właściwe gospodarowanie gnojowicą;
- prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych oraz dążenie do poprawy stanu tych wód.
 - uporządkowanie linii brzegowej jezior i rygorystyczne egzekwowanie ochrony brzegów (uporządkowanie zabudowy letniskowej wokół jezior);
 - wybudowanie przepławek w celu swobodnego przemieszczania się ryb (udrożnienie rzek);

Jeziora należy objąć szczegółowym monitoringiem jakości wód ze względu na turystyczny charakter regionu. Wzrastające znaczenie terenów rekreacyjnych, a w szczególności przeznaczania ich na cele budownictwa letniskowego wymaga również wyznaczenia linii brzegowej. Ograniczenie zabudowy brzegów jezior wpłynie na polepszenie stanu środowiska w obrębie zlewni jezior.

5.2.1.2. Powietrze

Podstawowym celem polityki ekologicznej państwa, w tym województwa zachodniopomorskiego, w zakresie ochrony powietrza w perspektywie do 2015 r. jest poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza mająca na celu osiągnięcie takiego jego stanu, który nie będzie zagrażał zdrowiu ludzi, środowisku oraz będzie spełniał wymagania prawne w zakresie jakości powietrza i norm emisyjnych.

- *ograniczenie emisji do powietrza w energetyce i przemyśle*

Realizacja tego kierunku działania odnosi się do sektorów wytwarzania i zaopatrzenia w energię oraz przemysłu. Skupienie się na ograniczeniu emisji z wymienionych sektorów przyniesie znaczące efekty ekologiczne na terenie gminy i powiatu. W przypadku gminy Sławno, na której terenie brak jest większych emitorów zanieczyszczeń rozdział ten wskazuje na sposób prowadzenia polityki ekologicznej w tym zakresie w gminach sąsiednich, a w szczególności Mieście Sławno, gdzie skoncentrowane są główne źródła zanieczyszczeń w skali powiatu.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- modernizacja układów technologicznych oraz montaż urządzeń ograniczających emisję (w takich przypadkach istnieje możliwość wspólnego ubiegania się Urzędów wraz z zakładami o środki finansowe np. z eko konwersji naszego zadłużenia);
 - objęcie pozwoleniami emisyjnymi (w ramach gospodarczego korzystania ze środowiska) dużych zakładów przemysłowych;
 - wprowadzenie systemu monitoringu i kontroli emisji zanieczyszczeń na terenie przedsiębiorstw (w razie przekroczeń dopuszczalnych stężeń należy spowodować, za pomocą wszystkich dostępnych środków administracyjnych, zaniechania emisji);
 - kontrola przedsiębiorstw w zakresie emisji pyłów i gazów do powietrza przeprowadzana przez WIOŚ;
 - zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (ISO 14 000) w obrębie przedsiębiorstwa;
 - spalanie węgla lepszej jakości lub zamiana nośnika energii na bardziej ekologiczny.
- *ograniczenie emisji w sektorze mieszkalnictwa*

Niska emisja zanieczyszczeń powietrza pochodząca z ogrzewnictwa komunalnego stanowi w miastach ok. 50% ogólnej emisji zanieczyszczeń, zaś na terenach wiejskich ok. 80%. Źródłem powstawania zanieczyszczeń jest przede wszystkim wykorzystywane w przestarzałych urządzeniach grzewczych paliwo w postaci niskiej jakości węgla, a także różnego typu materiały odpadowe. Na terenie gminy niska emisja stanowi poważne źródło zanieczyszczeń powietrza. Dlatego też należy dążyć do minimalizacji emisji głównie w tym sektorze.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, rozpowszechnienie stosowania drewna, trocin, wierzby energetycznej czy gazu;
- modernizacja kotłowni węglowych w obiektach użyteczności publicznej;

- promowanie nowych nośników energii ekologicznej pochodzących ze źródeł odnawialnych – energia słoneczna, wiatrowa, wodna, geotermalna;
- zaprowadzenie katalogu ofert dostępnych technologii i udostępnianie ich zainteresowanym;
- centralizacja ucieplwienia prowadząca do likwidacji małych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych;
- rozbudowa sieci gazowej na obszarze gminy;
- edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych).

- *ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych*

Ruch drogowy jest istotnym zagrożeniem dla środowiska i zdrowia człowieka. Zwiększające się natężenie ruchu, stan dróg oraz stan techniczny pojazdów stanowią źródło zagrożeń, w tym przyczyniają się do wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza. w Mieście i Gminie Sławno główne zagrożenie komunikacyjne stanowi sieć dróg krajowych i wojewódzkich przebiegająca przez ten teren.

Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych powinno być realizowane przez następujące zadania:

- współpraca gminy w zarządcami dróg w zakresie wyznaczania potrzeb modernizacji;
- bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych.

5.2.1.3. Hałas

Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska (Dział V, art. 112), „ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, między innymi poprzez utrzymanie hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego, lub co najmniej na tym poziomie, oraz przez zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, w przypadku, gdy nie jest on dotrzymany”. Polityka Ekologiczna Państwa zakłada ograniczenie do roku 2010 hałasu na obszarach miejskich wokół terenów przemysłowych oraz głównych dróg i szlaków kolejowych do poziomu równoważnego nieprzekraczającego w porze nocnej 55 dB.

Uwzględniając założenia ochrony przed hałasem realizację wyznaczonego celu ekologicznego należy rozpatrywać w dwóch obszarach tj.: hałasu komunikacyjnego i przemysłowego.

Dla jego realizacji określono kierunki działań ekologicznych:

- *ocena stanu akustycznego środowiska i ocena zmian;*
- *ograniczenie emisji hałasu do środowiska;*
- *monitoring hałasu.*

Określone cele i kierunki ekologiczne powinny być realizowane przez konkretne zadania ekologiczne. Są to:

- integrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem;
- wprowadzenie systemu monitoringu hałasu;
- opracowanie map akustycznych obszarów położonych wzdłuż głównych dróg i linii kolejowych, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach;
- uzależnienie opracowania programów ograniczenia lub wyeliminowania emisji hałasu do środowiska oraz ochrony przed hałasem od wyników badań kontrolnych WIOŚ z uwzględnieniem: budowy obejść drogowych, poprawy nawierzchni dróg, optymalizacji płynności, ruchu pojazdów, stosowania maszyn, urządzeń i pojazdów o obniżonej hałaśliwości, zakładania pasów zieleni ochronnej (izolacyjnej), ograniczanie ruchu samochodowego w obrębie terenów ochrony przyrody;

5.2.1.4. Promieniowanie elektromagnetyczne

Poziom promieniowanie niejonizującego jest jednym z czynników wpływających na jakość życia człowieka. Podstawowa zasada ochrony przed polami elektromagnetycznymi została zapisana w art. 121 Prawa Ochrony Środowiska. Zgodnie z tą zasadą ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na

zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz na zmniejszaniu poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Uwzględniając założenia ochrony przed promieniowaniem określono cel ekologiczny:

❖ *Ochrona mieszkańców przed promieniowaniem elektromagnetycznym.*

Uwzględniając założony cel ekologiczny określono następujące kierunki działań:

- ocena zagrożenia;
- ograniczanie emisji promieniowania do środowiska;

Realizacja celu oraz kierunków działań powinna opierać się na następujących zadaniach:

- inwentaryzacja i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego;
- preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego.

5.2.2. Cel 2 – Poprawa gospodarki odpadami

Głównym kierunkiem działań gospodarki odpadami jest realizacja opracowanego „Planu gospodarki odpadami dla Gminy Sławno”, stanowiącego integralną część niniejszego opracowania. Omówienie celów i zadań ekologicznych gospodarki odpadami oraz ich realizacji zostało szczegółowo zawarte w tym opracowaniu.

5.2.3. Cel 3 – Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych

5.2.3.1. Ochrona powierzchni ziemi

Ochrona powierzchni ziemi zgodnie z zapisami ustawy Prawo Ochrony Środowiska, polega na zapewnieniu jej jak najlepszej jakości.

Uwzględniając założenia ochrony powierzchni ziemi określono cele ekologiczne:

- ❖ *ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją;*
- ❖ *rekultywacja terenów zdegradowanych.*

Biorąc pod uwagę niską klasyfikację bonitacyjną gleb na terenie gminy należy dążyć do racjonalnego korzystania z ich zasobów oraz zapewnienia im właściwej ochrony.

Dla powyższych celów ekologicznych wyznaczono następujące kierunki działania:

- *rekultywacja gleb zdegradowanych;*
- *ochrona gleb przed erozją;*
- *ochrona gleb przed niewłaściwą agrotechniką i nadmierną intensyfikacją produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów;*
- *rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i aktualnie eksploatowanych w granicach ich oddziaływania z uwzględnieniem zasad ochrony i racjonalnego użytkowania.*

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tych kierunków to:

- przywracanie gleb zdegradowanych do stanu wymaganego standardami;
- zalesianie terenów zdegradowanych;
- opracowywanie i wdrażanie planów rekultywacji terenów aktualnie eksploatowanych;
- upowszechnianie stosowania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

5.2.3.2. Racjonalizacja użytkowania surowców

Racjonalne gospodarowanie surowcami jest jednym z warunków zrównoważonego rozwoju. Celem tego założenia jest:

- ❖ *racjonalne zużycie energii, surowców i materiałów wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych.*

Koordynując powyższy cel ekologiczny należy realizować następujące działania:

- *zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji;*
- *zmniejszenie energochłonności gospodarki;*
- *wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;*

Dla realizacji w/w celu należy podjąć następujące zadania:

- poprawa parametrów energetycznych budynków (wymiana okien i ocieplenie budynków) – przede wszystkim budynki użyteczności publicznej;
- udział w rozpowszechnianiu informacji na temat zasad i możliwości termorenowacji budynków;
- stosowanie indywidualnych liczników ciepła (budynki komunalne);
- opracowanie programu rozwoju energetyki opartej o surowce odnawialne;
- stopniowe zwiększanie udziału energii otrzymanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii;
- bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych;
- stosowanie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwości współfinansowania);

5.2.4. Cel 4 – Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego

Uwzględnienie możliwości wystąpienia poważnych awarii na terenie powiatu jest bardzo ważne ze względu na bezpieczeństwo ludzi i środowiska przyrodniczego. Podstawowym celem tego aspektu jest:

- ❖ *ochrona przed poważnymi awariami oraz sprostanie nowopowstającym zadaniom, takim jak zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego lub biologicznego.*

Dla osiągnięcia w/w celu niezbędna jest realizacja następującego kierunku działania:

- *zwiększenie bezpieczeństwa przewozów substancji niebezpiecznych przez kontrolę przewozów i stanu technicznego pojazdów oraz czasu pracy kierowców.*

Realizacja powyższych kierunków działań powinna być podjęta przez spełnienie następujących zadań ekologicznych:

- kontrolę przewozów substancji niebezpiecznych i kontrolę stanu technicznego pojazdów i dróg kolejowych;
- wyznaczanie optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych oraz stworzenie stanowisk postojowych i parkingów dla pojazdów przewożących substancje niebezpieczne.

5.2.5. Cel 5 – Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych

Ochrona zasobów przyrody ma prowadzić do zachowania istniejącego jej stanu (różnorodności gatunkowej) oraz stwarzania warunków do jak najlepszego rozwoju.

Uwzględniając konieczność ochrony zasobów przyrody określono cel ekologiczny:

- ❖ *zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności.*

Dla osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań oraz zadania ekologiczne, których opis zamieszczono poniżej:

- *ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych*

Rozwój gospodarczy pociąga za sobą niebezpieczeństwo degradacji obszarów i obiektów cennych przyrodniczo, z tego względu ważne jest połączenie systemu rozwoju obszarów cennych przyrodniczo z rozwojem społeczno-gospodarczym.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;
 - prowadzenie prac pielęgnacyjnych parków i pomników przyrody;
 - akceptacja nowych obszarów chronionych zgodnie z koncepcją sieci ekologicznej NATURA 2000 i ECONET oraz uwzględnienie ich planów ochrony;
 - lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego.
- *ochrona roślin i zwierząt*

Celem ochrony gatunkowej jest zabezpieczenie dziko występujących gatunków zwierząt, szczególnie rzadkich i zagrożonych wyginięciem, oraz zachowanie różnorodności gatunkowej.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- tworzenie i wdrażanie programów reintrodukcji ginących i zagrożonych gatunków chronionych i łownych przez opracowanie zasad przeprowadzania reintrodukcji dzikich gatunków;
- racjonalizacja gospodarowania zwierzętami łownymi i zwalczanie kłusownictwa;
- zapobieganie niebezpieczeństwu ciągów komunikacyjnych dla zwierzyny leśnej poprzez zakładanie siatek ochronnych w miejscach szczególnie niebezpiecznych;
- *ochrona lasów*

Istniejące na terenie gminy obszary leśne zachowane są w dobrym stanie ze względu na objęcie dużej ich powierzchni ochroną przyrody. Należy jednak przedsięwziąć działania mające na celu ochronę pozostałych zasobów leśnych w celu zachowania ich funkcji (przyrodniczej, społecznej oraz gospodarczej) i zabezpieczeniu ich przed pogorszeniem istniejącego stanu.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- ochrona i powiększanie zasobów leśnych (opracowanie planów urządzenia lasu wraz z programem ochrony przyrody) oraz inwentaryzacja lasów nie państwowych.
- działania prowadzące do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów;
- *skuteczna ochrona przyrody*

Kierunek działań dążących do skutecznej ochrony przyrody obejmuje w szczególności następujące zadania ekologiczne:

- przeciwdziałanie wypalaniu traw – edukacja i nakładanie kar;
- zakaz lokalizacji nowych ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerваты, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółkowych oraz modernizacji istniejących

ferm w kierunku bezściółkowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt. Fermi te powinny spełniać jednocześnie normatywne wymogi ochrony środowiska naturalnego w zakresie oddziaływania na wody powierzchniowe, gruntowe, podziemne, gleby i powietrze;

- dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych przez opracowanie programu udostępniania i zagospodarowania lasów do celów rozwoju turystyki i wypoczynku, regeneracji zdrowia, edukacji ekologicznej;
- zalesienia gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego, a przeznaczonych do zalesienia w planach zagospodarowania przestrzennego gminy, z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowaniem korytarzy ekologicznych;
- wyznaczanie granic rolno-leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego.
- *integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym*

Ze względu na gęstnienie sieci infrastruktury w krajobrazie oraz potencjalny rozwój gospodarczy na terenie gminy, należy zadbać o uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, wniosków wynikających z istniejącej lub planowanej lokalizacji terenów chronionych wraz z ich otulinami (rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu itp.).

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo;
- wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem;
- przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych.

5.2.5.1. Ochrona źródła kopalin

Racjonalne gospodarowanie kopalinami leży u podstaw zasady zrównoważonego rozwoju. Dla ochrony złóż wyznacza się następujące zadania:

- dokładną identyfikację złóż na obszarze gminy,
- nadzór nad eksploatacją, gospodarowaniem i wykorzystaniem złóż,
- ochrona obszarów występowania złóż kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację.

5.2.6. Cel 6 – Wzmocnienie Systemu Zarządzania Ochroną Środowiska

Monitoring i kontrola są podstawowymi narzędziami do oceny realizacji POŚ w Gminie dlatego zostały wyodrębnione jako osobny i istotny cel niniejszego programu.

5.2.6.1. Monitoring i ocena stanu środowiska

Programy Monitoringu Środowiska mają strukturę hierarchiczną dlatego zaleca się by dane gromadzone i opracowywane przez Gminę były usystematyzowane w Gminnym Programie Monitoringu Środowiska w blokach tematycznych tożsamy z blokami zawartymi w Państwowym Programie Monitoringu Środowiska.

Szczegółowy zakres dotyczący monitoringu poszczególnych elementów środowiska znajduje się w dokumencie Program Monitoringu Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 – 2009 dostępnym na stronie [.wios.szczecin.pl](http://wios.szczecin.pl).

5.2.6.2. Kontrola użytkowników środowiska

Działania kontrolne IOŚ w najbliższych latach stanowić będą kontynuację działań dotychczasowych, ze szczególnym uwzględnieniem obowiązków związanych z funkcjonowaniem Polski w strukturze Unii Europejskiej, dotyczących zadań w zakresie sprawozdawczości oraz wynikających z nowych przepisów wdrażanych do krajowego porządku prawnego.

Inspekcja Ochrony Środowiska, jako jeden z elementów tworzących polski system nadzoru rynku kontynuować będzie zadania nałożone na nią w 2004 r. ustawą o systemie oceny zgodności.

5.2.7. Cel 7 – Edukacja ekologiczna i poprawa świadomości ekologicznej społeczeństwa

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę zarówno w Konstytucji RP (art. 5 i 74) jak i sektorowych uregulowaniach prawnych, przede wszystkim w ustawach: Prawo ochrony środowiska, o ochronie przyrody i w ustawie o systemie oświaty.

Istotne znaczenie dla edukacji ekologicznej wynika również z podpisanych przez Polskę dokumentów międzynarodowych przede wszystkim Agendy 21.

Zapisy dotyczące zasady uspołeczniania polityki ekologicznej przez stworzenie warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju znalazły się w III Polityce Ekologicznej Państwa.

W wyniku realizacji ustaleń Agendy 21 przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, powstał w 2000 r dokument pn. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE). Zostały w nim określone cele, z których do podstawowych należą między innymi, upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia oraz wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej.

Cele zawarte w Strategii Edukacji Ekologicznej i przełożone na konkretne zadania, ujęte zostały w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej (2000/2001). Na podstawie postanowień tego dokumentu powinna być realizowana edukacja ekologiczna na obszarach jednostek samorządowych.

Na podstawie założeń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej samorząd powiatu sławieńskiego oraz samorządy gminne (w tym Gmina Sławno) w celu stworzenia i wdrożenia systemu edukacji i informacji o środowisku planują opracowanie i wdrożenie powiatowego i gminnych programów edukacji ekologicznej.

Edukacja środowiskowa (edukacja ekologiczna) jest koncepcją kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem „myśleć globalnie, działać lokalnie”. Ważnym elementem jest łączenie wiedzy przyrodniczej z humanistyczną oraz działaniami praktycznymi.

Przewidziany do realizacji program edukacji ekologicznej powinien zawierać następujące zagadnienia:

- potrzebę edukacji ekologicznej,
- przedstawianie we wszystkich działaniach tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska,
- znalezienie odpowiednich środków przekazu tak, aby w najprostszy i najskuteczniejszy sposób przekazywać informację ekologiczną,
- zróżnicowanie form i treści przekazu (sposoby prowadzenia akcji edukacyjnej społeczeństwa),
- podział mieszkańców na grupy, do których trafiać będą odpowiednio przygotowane formy edukacyjne (np. pracowników samorządowych powiatu i gmin, dziennikarze i nauczyciele, dzieci i młodzież, dorośli mieszkańcy),

Należy równocześnie wyznaczyć cele i efekty, jakie ma przynieść prowadzona akcja edukacyjno-informacyjna. Są nimi przede wszystkim:

- Ograniczenie zanieczyszczania wód – poprawa jakości wód;
- Dające się zmierzyć, ograniczenie masy odpadów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe, a tym samym wydłużenie okresu wykorzystania składowiska odpadów;
- Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza;
- Poprawa stanu zieleni (parki, lasy);
- Powstanie trwałych grup mieszkańców, współpracujących z samorządem lokalnym, podejmujących nowe wyzwania w zakresie edukacji ekologicznej;
- Zwiększenie sprzyjającego nastawienia społeczności lokalnej do ochrony środowiska.

Właściwie opracowany Program edukacji ekologicznej powinien również uwzględniać nakłady finansowe oraz możliwości finansowania zadań edukacyjnych przewidzianych harmonogramem programu.

5.3. Ocena stopnia zaawansowania realizacji Programu Ochrony Środowiska

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sławno wyznaczył szereg celów, których realizacja wygląda następująco.

I. Zadania gminnej administracji samorządowej

➤ **Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Gospodarka wodna.**

- Przystąpiono do modernizacji istniejących stacji uzdatniania wody. Zadanie realizują „WiK” Wodociągi i Kanalizacja w Sławnie.
- Z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich zaplanowano budowę sieci wodno-kanalizacyjnej w miejscowościach: Bobrowice, Smardzewo, Rzyszczewo i podłączenie ich do oczyszczalni miejskiej w Sławnie.
- W gminie prowadzone są kontrole posesji zlokalizowanych wzdłuż brzegów jezior. Przystąpiono również do egzekwowania od właścicieli zabudowy letniskowej uporządkowania gospodarki ściekowej.
- Gmina posiada ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz prowadzi kontrole częstotliwości ich opróżniania.
- Przystąpiono do budowy kolektora sanitarnego we wsi Sławsko, Września (2011) oraz Tychowo (2015).
- Przystąpiono do renowacji i modernizacji sieci wodociągowej, a przez to minimalizacji strat wody na przesyle. Zadanie realizują „WiK” Wodociągi i Kanalizacja w Sławnie. Zaplanowana jest budowa wodociągu zbiorczego w miejscowości Bolszewo.
- Na terenach wiejskich Gminy stosowany jest proces gromadzenia wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne – do podlewania zieleni.
- Przystąpiono do modernizacji oczyszczalni ścieków w Sławnie. Zadanie realizuje Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji.
- Przystąpiono do rozdziału sieci kanalizacji deszczowej od sanitarnej.

➤ **Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Gospodarka odpadami**

Opisane w osobnym sprawozdaniu.

➤ **Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców.**

- Zmodernizowano kotłownię rejonową i sieć c.o. wykorzystując paliwo w postaci biomasy.
- Przystąpiono do realizacji gazyfikacji gminy.
- Promowane są nowe nośniki energii ekologicznej pochodzące ze źródeł odnawialnych
- Na terenie Gminy w Tychowie zlokalizowana jest elektrownia wiatrowa.
- Na terenie gminy w miarę możliwości prowadzona jest modernizacja ciągów komunikacyjnych.
- Integrowanie (w przypadku dokonywania zmiany) miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem.
- Gmina umożliwia udział społeczeństwa w postępowaniu dotyczącym lokalizacji wież stacji bazowych telefonii komórkowych na terenie Gminy na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Dzięki takiemu działaniu można ograniczyć emisję promieniowania do środowiska.

➤ **Cel 3 – Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Racjonalizacja użytkowania surowców.**

- Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji
- Racjonalne zużycie materiałów, wody, energii.
- Poprawa parametrów energetycznych budynków (wymiana okien i ocieplenie budynków) – przede wszystkim budynki użyteczności publicznej - w miarę możliwości finansowych Gminy prowadzone są prace modernizacyjne budynków.
- W budynkach montowane są indywidualne pomierniki ciepła.
- Następuje wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
- Weryfikacja stanu zagospodarowania kopalni.
- Zapobieganie niekoncesjonowanej eksploatacji surowców naturalnych.
- Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych przewidziana do realizacji przez eksploatującego złoża.

➤ **Cel 5 – Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych.**

- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych (zadanie realizowane).
- Prowadzenie prac pielęgnacyjnych parków i pomników przyrody (zadanie realizowane).
- Lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego (zadanie realizowane z uwzględnieniem zakazów dotyczących poszczególnych obszarów).
 - Wyznaczanie granic rolno-leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego (zadanie realizowane).
- Przeciwdziałanie wypalaniu traw – edukacja i nakładanie kar (zadanie realizowane).
- Zakaz lokalizacji nowych ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerваты, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółkowych oraz modernizacji istniejących ferm w kierunku bezściółkowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt. Fermy te powinny spełniać jednocześnie normatywne wymogi ochrony środowiska naturalnego w zakresie oddziaływania na wody powierzchniowe, gruntowe, podziemne, gleby i powietrze (zadanie realizowane).
- Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo (zadanie realizowane).
- Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem (zadanie realizowane).
- Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych (zadanie realizowane).

➤ **Cel 7 - Edukacja ekologiczna i poprawa świadomości ekologicznej społeczeństwa.**

- Stworzenie i wdrożenie systemu edukacji i informacji o środowisku (zadanie w trakcie realizacji).
- Wykonanie i wdrożenie powiatowego programu i gminnych programów edukacji ekologicznej.
- Gmina wspomaga akcje na rzecz ochrony środowiska.

II. Zadania przedsiębiorstw i instytucji

- Przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne

➤ **Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Gospodarka wodna.**

- Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wody, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach (Przystąpiono do sporządzania dokumentacji projektowej i pozyskiwania stosownych pozwoleń)

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

➤ **Cel 1 – Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców.**

- Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji pyłów i gazów cieplarnianych niszczących warstwę ozonową (zadanie zrealizowane).

- Ośrodki Doradztwa Rolniczego

➤ **Cel 3 – Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Ochrona powierzchni ziemi**

- Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych (zadanie zrealizowane).

- Nadleśnictwa, Państwowy Związek Łowiecki

➤ **Cel 5 – Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych**

- Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności (zadanie zrealizowane).

- Inspekcja Transportu Drogowego

➤ **Cel 4 – Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego.**

- Ochrona przed poważnymi awariami oraz zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego (zadanie zrealizowane).

Powyższe zestawienie działań wynikających z gminnego planu ochrony środowiska oraz stan zaawansowania ich realizacji pozwala stwierdzić, iż wszystkie zadania ujęte w harmonogramie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sławno zostały zrealizowane. Opóźnienia realizacyjne wynikają głównie z niewystarczających środków finansowych niezbędnych do ich realizacji oraz z trudności technicznych i organizacyjnych.

5.4. Strategia realizacji przyjętych celów

Wyznaczone cele ekologiczne, a w ich ramach kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy, stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań ekologicznych na przestrzeni kilkunastu lat.

Zadania zostały wyznaczone na podstawie analizy stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy, przewidywanych kierunków rozwoju oraz informacji w zakresie planowanych inwestycji (dziedzina ochrony środowiska), które przekazane zostały przez Urząd Miasta i Gminy oraz instytucje obligatoryjnie zajmujące się ochroną środowiska na tym obszarze.

Zestawienie zadań ekologicznych dla gminy, z uwzględnieniem aspektów ekonomicznych, zawarto w harmonogramie (patrz załącznik 1).

Z uwagi na szeroki zakres przedsięwzięć koniecznych do osiągnięcia wyznaczonych celów, spośród wszystkich zadań ekologicznych wybrano pewną grupę

zadań, którą należy realizować w pierwszej kolejności jako tzw. zadania krótkoterminowe. Zakres realizacji tych zadań z uwagi na zbieżność czasową z realizacją Programu Ochrony Środowiska został w/w harmonogramie (planie operacyjnym) rozbitý na poszczególne lata.

Część pozostałych zadań ekologicznych będzie realizowana w okresie długoterminowym (do roku 2017 – kolumna 10 harmonogramu).

5.4.1. Przyjęte kryteria wyboru zadań priorytetowych

W celu realizacji Polityki ekologicznej dla Gminy Sławno konieczne było ustalenie harmonogramu prowadzenia zadań ekologicznych z rozbićem na zadania krótko i długookresowe oraz mechanizmy finansowo - ekonomiczne. Do najważniejszych kryteriów w skali gminy branych pod uwagę podczas sporządzania planu operacyjnego należy wymienić:

- kryteria przyjęte w Strategii rozwoju Powiatu Sławieńskiego;
- cele i zadania przyjęte w strategii rozwoju gminy;
- cele i zadania wynikające z Programu ochrony środowiska Powiatu Sławieńskiego
- dysproporcje pomiędzy stanem wymaganym a aktualnym;
- wymogi wynikające z obowiązujących ustaw;
- okresy przejściowe wynegocjowane przez Polskę dot. ustawodawstwa Unijnego;
- możliwość uzyskania wsparcia finansowego z różnych źródeł;
- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia;
- obecne zaawansowanie inwestycji;
- wielokrotna korzyść z tytułu realizacji przedsięwzięcia.

5.4.2. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych

W harmonogramie realizacyjnym przygotowanym dla Gminy Sławno, poszczególnym celom strategicznym, w ramach wyznaczonych kierunków działań, przyporządkowano konkretne zadania z określeniem czasu ich realizacji i instytucje, które powinny je realizować lub współrealizować. Z uwagi na specyfikę niektórych zadań np. edukacja ekologiczna, czy zadania kontrolne będą one realizowane zarówno w ramach harmonogramu krótko i długoterminowego.

W ramach wyznaczonego harmonogramu realizacyjnego, zadania podzielono na zadania własne gminy i zadania koordynowane.

- zadania własne gminy (W) - przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy. Są to zadania, które w programie powiatowym zostały określone jako wspierane.
- zadania koordynowane (K) - pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym;

Proces zarządzania środowiskiem spoczywa na władzach lokalnych. Mając na uwadze spójność koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych, a także współpracę z pozostałymi partnerami, zarządzanie środowiskiem Gminy Sławno przy pomocy Programu Ochrony Środowiska wymagać będzie ustalenia roli i zakresu działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację, struktury organizacji Programu oraz systemu monitoringu.

Władze gminy pełnią w odniesieniu do Programu kilka funkcji. Jedną z ważniejszych jest funkcja regulacyjna, na którą składają się akty prawa lokalnego – uchwały oraz decyzje administracyjne związane odpowiednio z określonymi obszarami zagadnień środowiskowych. Władze pełnią również funkcje wykonawcze (zadania wynikające z ustaw) i kontrolne. Pożądane jest, aby władze gminy pełniły również funkcje kreujące działania ukierunkowane na poprawę środowiska.

Do podstawowych instrumentów prawnych odnoszących się do zagadnień ochrony środowiska należą: standardy i normy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność administracyjna, karna i cywilna. Głównymi instrumentami finansowymi są opłaty ekologiczne, kary, fundusze celowe, ulgi podatkowe. Wśród instrumentów o charakterze społecznym wyróżniamy dostęp do informacji, komunikację społeczną, edukację i promocję ekologiczną.

**Harmonogram realizacyjny (wraz z planem operacyjnym)
Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sławno**

Zadanie	Kierunek działania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Rodzaj zadania	Lata realizacji					Miernik realizacji	Szacunkowe koszty wdrożenia [PL]	Źródła finansowania
					2009	2010	2011	2012	2017/2013 -			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców												
<i>Minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko</i>	Likwidacja lub modernizacja instalacji nie spełniających wymagań ochrony środowiska	1. Energetyka ciepła	Użytkownicy środowiska	K	x	x	x	X	x	Ilość inwestycji	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Gospodarka wodna.												
<i>Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wody, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach</i>	Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód	1. Poprawa jakości wody pitnej dzięki modernizacji istniejących stacji uzdatniania wody oraz budowę nowych stacji	Gmina, Zakład wodociągowy	W	Zadanie ciągłe					Ilość inwestycji	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących; Środki pomocowe UE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Racjonalizacja zużycia wody	2. Zintensyfikowanie rozbudowy, renowacji i modernizacji sieci wodociągowej, a przez to minimalizacja strat wody na przesyłce oraz wymiana wyeksploatowanych odcinków sieci (szczególnie sieci azbestowo-cementowej)	Gmina, Zakład wodociągowy	W	Zadanie ciągłe					Długość nowych i zmodernizowanych odcinków sieci	Zależne od posiadanych środków	Środki własne jednostek realizujących
		3. Przeprowadzenie akcji edukacyjno – informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników (np. gromadzenie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne – do podlewania zieleni)	Powiat, Gmina, Szkoły, pozarządowe organizacje ekologiczne	W/K	Zadanie ciągłe					Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
	Realizacja krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	4. Optymalizacja wykorzystania i modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków	Gmina; Przedsiębiorstwo wodociągowo - kanalizacyjne	W						Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Budżet gminy, Środki przedsiębiorstwa i środki pomocowe UE i środki przewidziane w KPOŚK
		5. Zintensyfikowanie rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz sukcesywna modernizacja istniejącej sieci (rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej)	Gmina; Przedsiębiorstwo wodociągowo - kanalizacyjne	W	Realizacja zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych					Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Budżet gminy, środki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego i środki pomocowe UE i środki przewidziane w KPOŚK
		7. Budowa oczyszczalni przyzgodowych na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalna z przyczyn ekonomicznych lub technicznych (ukształtowanie terenu)	Użytkownicy środowiska	K	Zadania ciągłe					Ilość oczyszczalni przydomowych	Brak danych kosztowych	Środki własne podmiotów realizujących

<i>Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Gospodarka odpadami</i>								
Realizacja „Planu Gospodarki Odpadami Gminy Sławno”	Zadania wyznaczone w Planie Gospodarki Odpadami	-	-	Zadanie ciągłe	Realizacja Planu	-	-	-
<i>Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Powietrze</i>								
Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji pyłów i gazów ciepłarnianych niszczących warstwę ozonową	Ograniczenie emisji do powietrza w energetyce i przemyśle.	1. Kontrola przedsiębiorstw w zakresie emisji pyłów i gazów do powietrza	WIOŚ	K	Zadanie ciągłe	Ilość przeprowadzonych kontroli	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Ograniczenie emisji w sektorze mieszkalnictwa	- Eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych (komunalnych) i gospodarstwach domowych,	Użytkownicy środowiska, Gmina	K/W	Zadanie ciągłe					Wzrost zużycia paliw niskoemisyjnych	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
		- Modernizacja kotłowni węglowych w obiektach użyteczności publicznej	Użytkownicy środowiska, Gmina	K/W	Zadanie ciągłe					Ilość przeprowadzonych modernizacji	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących

		- Gazyfikacja gminy	Użytkownicy środowiska, Gmina	K/W	Zadanie ciągłe	Liczba zgazyfikowanych gospodarstw	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
		- Promowanie nowych nośników energii ekologicznej pochodzących ze źródeł odnawialnych (energia słoneczna, wiatrowa, wodna, geotermalna) oraz edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania tych nośników energii - zaprowadzenie katalogu ofert dostępnych technologii i udostępnienie ich zainteresowanym	Powiat, Gminy, Pozarządowe organizacje ekologiczne	K/W	Zadanie ciągłe	Zużycie surowców odnawialnych	Brak danych	Środki własne jednostek realizujących
	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	- Współpraca gminy z zarządcami dróg w zakresie wyznaczania potrzeb modernizacji ciągów komunikacyjnych	Gmina	W	Zadanie ciągłe	Realizacja zadania	Koszty administracyjne	Środki własne jednostki realizującej
		- Przebudowa dróg o małej przepustowości oraz bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych	Właściwi zarządcy dróg	W/K	Zadanie ciągłe	Ilość przeprowadzonych inwestycji	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE, budżet Państwa dotacje i kredyty
<i>Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Hałas</i>								
Zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku	Ograniczenie emisji hałasu do środowiska	1. Integrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem	Gmina	W	Zadanie ciągłe	Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Budżet gminy
<i>Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców. Promieniowanie elektromagnetyczne</i>								

<i>Ochrona mieszkańców przed promieniowaniem Elektromagnetycznym</i>	Ograniczenie emisji promieniowania do środowiska	1. Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Gmina	W	Zadanie ciągłe	Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Budżet gminy
--	--	---	-------	---	----------------	--------------------	------------------------	--------------

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Cel 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Racjonalizacja użytkowania surowców</i>												
<i>Racjonalizacja zużycia surowców oraz wzrost udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych</i>	Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji - Racjonalne zużycie materiałów, wody, energii	1. Wprowadzenie bodźców ekonomicznych dla przedsiębiorstw proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania);	Gminy, Powiat	W/K	Zadanie ciągłe	Wprowadzane ulgi	Zależny od możliwości budżetowych	Środki własne jednostek realizujących,				
	Zmniejszenie energochłonności	2. Poprawa parametrów energetycznych budynków (wymiana okien i ocieplenie budynków) – przede wszystkim budynki użyteczności publicznej.	Gmina	W	Zadanie ciągłe	% wykonanych remontów	(na rok) 180.000	Środki własne jednostek realizujących, kredyty, dotacje				
		3. Udział w upowszechnianiu informacji na temat zasad i możliwości termorenowacji budynków	Gmina	W	Zadanie ciągłe	Ilość rozdysponowanych materiałów	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących				

	Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.	4. Rozwój energetyki opartej o surowce odnawialne	Gmina	W	x	x	x	x	x	Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Budżet gminy, WFOŚiGW
	Ochrona złóż kopalin przed trwałym zainwestowaniem oraz niekontrolowaną eksploatacją.	5. Zapobieganie niekoncesjonowanej eksploatacji surowców naturalnych	Gmina	W	Zadanie ciągłe					Realizacja zadania	Koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących
		6. Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	Gmina, Eksploatatorzy złóż	W/K	Zadanie ciągłe					Ilość zrehabilitowanych terenów	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cel 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Ochrona powierzchni ziemi												
<i>Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych</i>	Ochrona gleb przed niewłaściwą agrotechniką i nadmierną intensyfikacją produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów (w tym gnojowicy).	1. Upowszechnianie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej 1a. Ochrona i wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych spełniających rolę przeciwoerozyjną 1b. Właściwe kształtowanie struktury upraw 1c. Propagowanie przestrzegania zasad właściwego nawożenia gleb 1d. Wspieranie przedsięwzięć mających na celu tworzenie i rozwój gospodarstw ekologicznych	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Rolnicy	K	Zadania ciągłe					Poprawa struktury gleb,	Brak danych kosztowych	Środki pomocowe UE, ANR, AR i MR
Cel 5. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.												

Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności.	Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych	1. Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.	Gmina,	W	Zadania ciągłe					Realizacja zadania	(na rok)60.000	Budżet gminy, NFOŚiGW
		2. Prowadzenie prac pielęgnacyjnych parków i pomników przyrody.	Gmina, Nadleśnictwa	W/K	Zadania ciągłe					Ocena stanu	Zależne od kosztów działań	Środki własne jednostek realizujących
		3. Tworzenie nowych obszarów chronionych zgodnie z koncepcją sieci ekologicznej NATURA 2000 i ECONET oraz opracowanie ich planów ochrony	Ministerstwo Środowiska Wojewoda	K	Zadania ciągłe					Powierzchnia objęta ochroną	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, WFOŚiGW NFOŚiGW
		4. Lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego	Gmina	W	Zadania ciągłe					Realizacja zadania	Koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących
	Ochrona roślin i zwierząt	5. Tworzenie i wdrażanie programów reintrodukcji ginących i zagrożonych gatunków chronionych i łownych przez opracowanie zasad przeprowadzania reintrodukcji dzikich gatunków	Nadleśnictwa, Państwowy Związek Łowiecki, Wojewoda	K	X	x				Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, Polski Związek Łowiecki, Budżet Państwa, Środki własne LP
	Ochrona lasów	6. Racjonalizacja gospodarowania zwierzętami łownymi przez: <ul style="list-style-type: none"> opracowanie zasad gospodarowania zwierzętami łownymi, opracowanie programu zwalczania kłusownictwa. 	Nadleśnictwa, PZŁ, MŚ	K	X	x	x	x	x	Realizacja zadania	Zależne od kosztów działań	WFOŚ i GW, Polski Związek Łowiecki, Środki własne LP
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		7. Ochrona i powiększanie zasobów leśnych przez opracowanie planów urządzenia lasu wraz z Programem Ochrony Przyrody.	Nadleśnictwa	K	Zadanie ciągłe					Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Środki własne LP, Budżet Państwa, NFOŚiGW

		<p>8. Działania prowadzące do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów do siedliska w oparciu o rozpoznanie warunków glebowo – siedliskowych, • Zwiększenie bioróżnorodności w celu zwiększenia odporności ekosystemu leśnego na stresy. 	Nadleśnictwa	K	Zadanie ciągłe	Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Środki własne LP, Budżet Państwa, NFOŚiGW
Skuteczna ochrona przyrody		9. Przeciwdziałanie wypalaniu traw – edukacja i nakładanie kar,	Gmina	W	Zadanie ciąg	Realizacja zadania	Koszty administracyjne	Środki własne jednostki realizującej
		10. Zakaz lokalizacji ferm na terenie gminy zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerваты, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółowych oraz modernizacji istniejących gospodarstw hodowlanych. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt.	Gmina	W	Zadanie ciągłe	Realizacja zadania	Koszty administracyjne	Środki własne jednostki realizującej
		11. Dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych przez opracowanie programu udostępniania i zagospodarowania lasów do celów rozwoju turystyki i wypoczynku, regeneracji zdrowia , edukacji ekologicznej.	Nadleśnictwa,	K	Zadanie ciągłe	Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	WFOŚiGW, Środki własne LP, PFOŚiGW

		12. Zalesienia gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego, a przeznaczonych na cele leśne, z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowaniem korytarzy ekologicznych.	Nadleśnictwa, Osoby fizyczne	K	Zadanie ciągłe	Powierzchnia zalesień	Brak danych kosztowych	WFOŚiGW, Środki własne LP, PFOŚiGW, ARIMR
--	--	--	---------------------------------	---	----------------	-----------------------	------------------------	--

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym	13. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo. 14. Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem. 15. Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych.	Gmina	W	Zadanie ciągłe					Realizacja zadania	Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
<i>Cel 4. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego</i>												
<i>Ochrona przed poważnymi awariami oraz zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego</i>	Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów substancji niebezpiecznych.	1. Kontrola przewozów substancji niebezpiecznych Kontrola stanu technicznego pojazdów i dróg kolejowych.	Policja, Inspekcja Transportu Drogowego	K	Zadanie ciągłe					Ilość prowadzonych kontroli	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa
<i>Cel 7. Edukacja ekologiczna i poprawa świadomości ekologicznej społeczności</i>												
	Stworzenie i wdrożenie systemu edukacji i informacji o środowisku	1. Wykonanie i wdrożenie powiatowego i gminnych programów edukacji ekologicznej	Powiat i samorządy gminne	W/K	X	x				Opracowanie Programu	Koszty zależne od posiadanych środków	Środki własne jednostek realizujących

W - zadania własne gminy;

K - zadania koordynowane.

HARMONOGRAM

Data rozpoczęcia: 2999-01-01

Data zakończenia: 2013-12-31

Czas projektu: 4 lata z perspektywą do 2017 roku

Cel	Start	Zakończenie	Rok					
			2009	2010	2011	2012	2013	perspektywa do 2017
Cel 1. Poprawa jakości ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców	01-01-09	31-12-13						
A. Gospodarka wodna	01-01-09	31-12-13						
1. Budowa sieci wod-kan. w m.Bobrowice, Smardzewo, Rzyszczewo	01-01-09	31-12-13						
2. Budowa wodociągu zbiorczego w m.Boleszewo	01-01-09	31-12-13						
3. Budowa kolektora sanitarnego we wsi Sławsko	01-01-11	01-01-17						
4. Budowa kolektora sanitarnego we wsi Wrześnica	01-01-11	01-01-17						
5. Budowa kolektora sanitarnego we wsi Tychowo	31-12-15	31-12-17						
B. Powietrze	01-01-09	31-12-13						
C. Hałas	01-01-09	31-12-13						
D. Promieniowanie elektromagnetyczne	01-01-09	31-12-13						
Cel 2. Poprawa gospodarki odpadami	01-01-09	31-12-13						
Cel 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych	01-01-09	31-12-13						
A. Ochrona powierzchni ziemi	01-01-09	31-12-13						
B. Racjonalizacja użytkowania surowców	01-01-09	31-12-13						
Cel 4. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezp.chem.	01-01-09	31-12-13						
Cel 5. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych	01-01-09	31-12-10						
A. Ochrona źródeł kopalin	01-01-09	31-12-13						
Cel 6. Wzmocnienie SZOŚ	01-01-09	31-12-12						
A. Monitoring i ocena stanu środowiska	01-01-09	31-12-13						
B. Kontrola użytkowników środowiska	01-01-09	31-12-13						
Cel 7. Edukacja ekologiczna i poprawa świadomości ekologicznej społeczeństwa	01-01-09	31-12-11						

VI. REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

6.1. Założenia systemu finansowania inwestycji

Realizacja zadań wytyczonych w Programie Ochrony Środowiska wiąże się z wysokimi nakładami inwestycyjnymi. Większość instytucji, które udzielają dotacji lub korzystnie oprocentowanych kredytów na inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska (gospodarki odpadami) wymaga, żeby inwestycja osiągnęła odpowiednio duży efekt ekologiczny i objęła swym zasięgiem możliwie największą liczbę mieszkańców aglomeracji, gminy lub związku komunalnego. Dlatego w przypadku Gminy Sławno należy dążyć aby podejmowane działania miały charakter gminny lub w niektórych przypadkach obejmowały swym zasięgiem kilka gmin (np. międzygminne działania na rzecz ochrony środowiska, związkowy model gospodarki odpadami). Wspólne działanie kilku gmin nie tylko ma wpływ na finansowanie inwestycji (obniży koszty, które będzie musiała ponieść pojedyncza gmina), ale również obniży koszty eksploatacyjne. Oznacza to, że przedsięwzięcie winno być realizowane wspólnie.

W zależności od przyjętego w danym przypadku rozwiązania wariantu organizacyjnego poszczególne miasta i gminy samodzielnie lub wspólnie finansować będą realizację konkretnych zadań.

Środki na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska pochodzić mogą z następujących źródeł:

- własne środki miast i gmin,
- dofinansowanie gminnego, powiatowego, wojewódzkiego i narodowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- emisja obligacji komunalnych,
- fundusze pomocowe i związane z eko-konwersją (Ekofundusz),
- kredyty bankowe na preferencyjnych warunkach (np. Bank Ochrony Środowiska),
- pozyskanie inwestora strategicznego, może nim być także inwestor zagraniczny.

Należy zaznaczyć, że wszystkie instytucje udzielające pomocy finansowej w dziedzinie ochrony środowiska wymagają od inwestora nie tylko wypełnienia odpowiedniego formularza, ale również przedstawienia szeregu opracowań i dokumentacji planujące czy opisujące dane przedsięwzięcie. Są to między innymi:

- Plan zagospodarowania przestrzennego i Strategię rozwoju Gminy,
- Program ochrony środowiska,
- Plan gospodarki odpadami,
- Koncepcje gospodarki wodno-ściekowej,
- Plan zalesiania,
- projekt budowlany i wykonawczy wraz ze źródłową dokumentacją ekonomiczną, finansową i przetargową,
- studium wykonalności (lub biznes plan w przypadku przedsięwzięć komercyjnych),
- wymagane przez prawo zezwolenia na realizację projektu.

6.1.1. Emisja obligacji komunalnych

Obligacje komunalne to dłużne papiery wartościowe stwierdzające zobowiązanie emitenta wobec nabywcy obligacji.

Emisja obligacji jest nowo wprowadzonym sposobem gromadzenia środków finansowych. Daje ona emitentowi środki na rozwój, a kupującemu obligacje korzystne ulokowanie środków pieniężnych na określony czas. Istnieje możliwość emisji obligacji na inwestycje służące ochronie środowiska. W przypadku podmiotów szczególnie uciążliwych dla otoczenia obligacje mogą być odpowiednio uatrakcyjnione zobowiązaniem do radykalnego ograniczenia tej uciążliwości. Podmiotowe obligacje mogą być nabywane z budżetu samorządów, z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz kupowane przez inne podmioty, odczuwające ekologiczną uciążliwość emitenta. Obligacja jest wyrazem zobowiązań przedmiotu emitującego i jednocześnie praw nabywców obligacji do otrzymywania ich spłaty wraz z odsetkami i innych świadczeń o charakterze rzeczowym. Jest zatem zbliżona do transakcji kredytowej w banku.

Przez emisję obligacji realizuje się przepływ kapitału. Kredyt uzyskany w drodze emisji obligacji nie jest łatwy ani tani, gdyż zysk zamierzonego

przedsięwzięcia musi być na tyle wysoki, aby pokrył związane z obligacją zobowiązania. Można przewidywać, że zainteresowanie obligacjami – dotąd znikome – będzie wzrastać w miarę wykształcenia się myślenia kategoriami majątkowymi (kapitałowymi).

6.1.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Polskie miasta i gminy najczęściej korzystają z pomocy finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Jednym z priorytetów tego funduszu jest ochrona powierzchni ziemi. Fundusz przewiduje dofinansowanie (poprzez pożyczki) wdrażania projektów związanych z realizacją programów ochrony poszczególnych elementów środowiska w tym także gospodarki odpadami. Wniosek do NFOŚiGW składa się wg wzoru stosowanego w Funduszu. Maksymalnym udziałem pomocy funduszu w finansowaniu przedsięwzięcia jest pożyczka w wysokości 50% całości nakładów inwestycyjnych. Oprocentowanie tej pożyczki wynosi dla samorządów terytorialnych 0,3 % stopy redyskontowej.

W NFOŚiGW istnieje możliwość umarzania pożyczek jeśli:

- zadanie zostało zrealizowane terminowo,
- osiągnięto założony efekt rzeczowy i ekologiczny,
- spłacono terminowo co najmniej 50 % udzielonej pożyczki wraz z oprocentowaniem.

Fundusz preferuje wnioski podmiotów, które zadeklarują przeznaczenie umorzonych kwot na inwestycje proekologiczne. Okres spłaty pożyczki wynosi maksymalnie 5 lat.

6.1.3. Powiatowy i Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki i Wodnej

W roku 1994 na mocy ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Z 1994r. Nr 49, poz. 196 z późniejszymi zmianami) powołany został Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zarówno gminne jak i powiatowe fundusze nie posiadają osobowości prawnej. Dlatego też fundusze działają

w strukturach administracji publicznej. Swoje zadania realizują w ramach Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska.

Szczegółowe zasady funkcjonowania Powiatowych i Gminnych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej określają szczegółowe rozporządzenia lokalnego stopnia administracji samorządowej.

Dochodami GFOŚiGW są wpływy z tytułu opłat i kar za usuwanie drzew, opłat za składowanie odpadów i kar związanych z niewłaściwym ich składowaniem oraz pozostałe opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian.

Od roku 1999r. w wyniku reformy administracyjnej oraz na mocy wyżej wspomnianej ustawy powołane zostały Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Dochodami PFOŚiGW są wpływy z tytułu opłat za składowanie odpadów i kar związanych z niewłaściwym ich składowaniem oraz pozostałe opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian.

1. Środki Funduszu Powiatowego przeznacza się na wspomaganie następującej działalności:

- realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi.
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizację zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawianej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,

- wspieranie ekologicznych form transportu,
 - działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałującego na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
 - inne zadania służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.
2. Środki Funduszu Gminnego i Funduszu Powiatowego mogą zostać przekazane na w/w wymienione zadania, które najpełniej spełniają poniższe kryteria:
- efektywności ekologicznej, w zakresie:
 - efektu ekologicznego jako ilości usuniętych zanieczyszczeń i eliminacji uciążliwości źródła,
 - stopnia powiązania projektu z innymi działaniami na rzecz ochrony środowiska,
 - uwzględnienia priorytetu dla działań likwidujących zagrożenia u źródła ich powstawania,
 - ochrony najcenniejszych przyrodniczo terenów,
 - oddziaływania na świadomość ekologiczną społeczności,
 - efektywności ekonomicznej, w zakresie:
 - kosztu zadania, w tym kosztu jednostkowego uzyskania efektu ekologicznego,
 - okresu realizacji inwestycji,
 - kosztów eksploatacji obiektu,
 - niewymiernych korzyści ekologicznych,
 - rentowności przedsięwzięcia,
 - uwarunkowań technicznych i jakościowych, zakresie wykorzystania najlepszych dostępnych technologii oraz skutecznych i nowoczesnych metod realizacji.

Środki Funduszu Gminnego i Funduszu Powiatowego nie mogą być przekazane na:

- dokumentację sporządzaną w ramach przygotowania zadania, wykup

terenów, wypłatę odszkodowań oraz ubezpieczeń, nadzór inwestorski i zastępstwo inwestycyjne,

- realizację zadań proekologicznych stanowiących część składową noworealizowanych zadań inwestycyjnych, których wykonanie wynika z wymogów ochrony środowiska z mocy prawa obciążających projektanta i inwestora,
 - zadania, których realizacja nie gwarantuje uzyskania trwałego efektu ekologicznego,
 - budowę sieci kanalizacji opadowej - za wyjątkiem: obszarów stref ochronnych ujęć wody pitnej, źródeł, wód podziemnych leczniczych i mineralnych oraz realizacji zadań w ramach ochrony przeciwpowodziowej,
 - budowę gazociągów, wodociągów, kolektorów ciepłowniczych,
 - modernizację nawierzchni drogowych i budowę infrastruktury drogowej i tramwajowej,
 - wycinanie drzew i krzewów, wywóz usuniętego posuszu lub wyciętych pni i gałęzi drzew (za wyjątkiem urządzania i utrzymania terenów znajdujących się na liście rankingowej inwestycji z zakresu zieleni),
 - zakup sprzętu do pielęgnacji i konserwacji zieleni,
 - zakup i montaż obiektów małej architektury (za wyjątkiem urządzania i utrzymania terenów znajdujących się na liście rankingowej inwestycji z zakresu zieleni),
 - doprowadzenie energii do budynku, zakup urządzeń nie stanowiących trwałego wyposażenia mieszkań,
 - wymianę instalacji wewnętrznych, za wyjątkiem wymiany połączonej z modernizacją ogrzewania.

6.1.4. EkoFundusz

Środki EkoFunduszu pochodzą z bezzwrotnej pomocy zagranicznej i z tzw. ekokonwersji (zamianę kwot polskiego długu zagranicznego na środki inwestycyjne w dziedzinie ochrony środowiska). Zadaniem EkoFunduszu jest dofinansowywanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają przynieść efekt w skali nie tylko regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe w skali europejskiej a nawet

światowej. W Statucie EkoFunduszu pięć sektorów ochrony środowiska uznanych zostało za dziedziny priorytetowe. Są nimi:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu);
- ochrona różnorodności biologicznej;
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie preferencyjnych pożyczek lub/i bezzwrotnych dotacji. Pomoc finansową uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji bezpośrednio związanych z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie ochrony przyrody również projekty nie inwestycyjne.

Maksymalna kwota, jaką może otrzymać jednostka samorządowa wynosi 30% nakładów na projekt. W przypadku jednostek gospodarczych kwota ta wynosi 20%. Specyfika EkoFunduszu polega również na tym, iż inwestor może liczyć na zwolnienie dokonanych za granicą zakupów od ceł i opłat granicznych. W wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach dofinansowanie inwestycji przez fundusz może osiągnąć wielkość 50% nakładów własnych inwestora.

Przedsięwzięcia uprawnione do dofinansowania:

W dziedzinach ochrony powietrza i ochrony klimatu dotowane będą przedsięwzięcia dotyczące:

- energetycznego wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w szczególności biomasy, energii słonecznej oraz efektywnych ekonomicznie zastosowań pomp ciepła),
- oszczędności energii w systemach zaopatrzenia w ciepło na cele komunalno – bytowe,
- eliminacji emisji metanu ze starych wyrobisk węgla, kopalń węgla kamiennego oraz eliminacji biogazu powstającego w oczyszczalniach ścieków,

- systemowych rozwiązań mających na celu istotne zmniejszenie zanieczyszczeń atmosfery powodowanych przez transport samochodowy na terenach miejskich.

W dziedzinie ochrony wód głównie współfinansowane przez EkoFundusz będą:

- budowa oczyszczalni ścieków o kluczowym znaczeniu dla jakości wody pitnej dla największych aglomeracji miejskich,
- ochrona wybranych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) przed infiltracją do nich zanieczyszczonych wód powierzchniowych,
- ochrona wód na obszarach mających wpływ na ważne obiekty przyrodnicze o randze międzynarodowej, decydujące o zachowaniu globalnej różnorodności biologicznej (parki narodowe i rezerваты przyrody),
- ochrona przed zanieczyszczeniem jezior o wysokiej wartości przyrodniczej.

W dziedzinie ochrony różnorodności biologicznej EkoFundusz wspiera działania mające na celu ochronę bądź renaturyzację ekosystemów najcenniejszych z przyrodniczego punktu widzenia oraz ochronę gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem lub stanowiących gatunki tarczowe. Tak jak dotychczas dofinansowywane będą przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące:

- czynnej ochrony przyrody na terenach parków narodowych i rezerwatów przyrody,
- ochrony najcenniejszych obszarów wodno-błotnych oraz zwiększenia retencji wody w lasach,
- rewitalizacji zdegradowanych obszarów leśnych oraz przebudowy drzewostanów w parkach narodowych i ich otulinach w celu zwiększenia ich różnorodności biologicznej,
- aktywnej ochrony zagrożonych gatunków fauny i flory.

W dziedzinie gospodarki odpadami EkoFundusz będzie nadal wspierał:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów komunalnych pochodzących od 50 tysięcy do 250 tysięcy mieszkańców,

- eliminację odpadów niebezpiecznych przy zastosowaniu technik i technologii pochodzących z krajów donatorów,
- rekultywację gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi w przypadku udokumentowanego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub świata przyrody oraz braku sprawcy.

6.1.5. Wsparcie finansowe dla krajów członkowskich Unii Europejskiej

Polska stała się członkiem Unii Europejskiej w maju 2004 r. Dzięki temu m.in. może ubiegać się o finansowanie inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska z funduszu spójności i funduszy strukturalnych. Finansowaniem z tych funduszy objęte są inwestycje, których proces przetargowy rozpoczął się po 1 marca 2004 r.

6.1.5.1. Fundusze strukturalne

Fundusze strukturalne są najważniejszym instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Są to specjalne instytucje, których zadaniem jest wspieranie i modernizacja gospodarek krajów UE. Fundusze te są kierowane do tych regionów i sektorów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Powołane zostały rozporządzeniem Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych.

Cele funduszy strukturalnych są następujące.

Cel 1 - w ramach tego celu przyznawana jest pomoc regionom najsłabiej rozwiniętym, czyli takim w których dochód na jednego mieszkańca jest niższy niż 75% średniego dochodu w Unii Europejskiej. Z pomocy w ramach celu 1 mogą także skorzystać regiony o zaludnieniu poniżej 8 mieszkańców na km². Środki przeznaczone na ten cel wynoszą prawie 70% ogólnej kwoty przeznaczonej na fundusze strukturalne. Po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej celem tym zostanie objęte całe terytorium Polski.

Cel 2 - obejmuje pomoc regionom, na których występują problemy strukturalne związane dominacją nieefektywnych branż gospodarki. Środki przeznaczone na ten cel wynoszą 11% ogólnej kwoty przeznaczonej na fundusze strukturalne.

Cel 3 - obejmuje pomoc w zakresie restrukturyzacji rynku pracy poprzez zwiększanie możliwości zatrudnienia oraz podnoszenie kwalifikacji pracowników.

6.1.5.2. Programy operacyjne realizowane w Gminie Sławno

6.1.5.2.1. Partnerstwo „Dorzecza Słupi”

Obszar Partnerstwa Dorzecze Słupi obejmuje 19 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, z czego 17 położonych jest na terenie województwa pomorskiego i dwie gminy na terenie województwa zachodniopomorskiego. Tereny te zajmują powierzchnię 4.185 km², na którym położonych jest 559 miejscowości, w tym dwa miasta Bytów i Kępice i 559 miejscowości wiejskich należących do 343 sołectw. Liczba ludności wynosi 147.075 osób, w tym na wsi 126.471 osób.

Gminy Województwa Pomorskiego objęte strategią PDS:

1. Gmina Wiejska Borzytuchom
2. Gmina Wiejska Cewice
3. Gmina wiejska Damnica
4. Gmina Miejsko-Wiejska Bytów
5. Gmina Wiejska Czarna Dąbrówka
6. Gmina Wiejska Dębica Kaszubska
7. Gmina Wiejska Główny
8. Gmina Miejsko-Wiejska Kępice
9. Gmina Wiejska Kobylnica
10. Gmina Wiejska Kołczygłowy
11. Gmina Wiejska Parchowo
12. Gmina Wiejska Potęgowo
13. Gmina Wiejska Słupsk
14. Gmina Wiejska Smółdzino
15. Gmina Wiejska Studzienice
16. Gmina Wiejska Tuchomie

17. Gmina Wiejska Ustka

Gminy Województwa Zachodniopomorskiego objęte strategią PDS:

1. Gmina Wiejska Postomino
2. Gmina Wiejska Sławno

Obszar Partnerstwa wyróżnia się na tle województwa i kraju, a w niektórych elementach w Europie i świecie silną indywidualnością przyrodniczą i unikatowością. Bogactwo flory i fauny, wędrujące wydmy, walory krajobrazowe, w tym dolin rzecznych, brzegu morskiego, lasów i szachownice pól uprawnych stanowią mało odkryte wartości poznawcze. Podstawowym elementem łączącym obszar Partnerstwa są trzy ważne rzeki: Łupawa, Słupia i Wieprza oferujące znakomite warunki do uprawiania turystyki kajakowej, wędkarstwa, a doliny rzeczne do wędrówek rowerowych i pieszych. Obszar Partnerstwa Dorzeczy Słupi charakteryzuje się unikatowymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi, w tym:

- ok. 90 km linii brzegowej Morza Bałtyckiego,
- Słowiński Park Narodowy - Światowy Rezerwat Biosfery,
- Park Krajobrazowy Dolina Słupi,
- jeziora lobeliowe,
- lasy (41,1%) pow LGD bogate w runo leśne i zwierzynę łowną,
- obszary przyrodniczo cenne (20,6 % pow. LGD),
- bogactwo flory i fauny,
- zabytki architektoniczne (2728 obiektów),
- swoisty, leczniczy nadmorski mikroklimat.

Zasoby te w połączeniu z niską gęstością zaludnienia (35,1 os/km), brakiem uciążliwego przemysłu, peryferyjnym położeniem w stosunku do dużych aglomeracji stanowią mogące znakomite warunki do wykorzystania w przyspieszeniu rozwoju społeczno-gospodarczego, opartego na rozwoju turystyki.

W 2009 roku Zarząd Województwa Pomorskiego na wniosek Lokalnej Grupy Działania (LGD) - Fundacja Partnerstwo Dorzeczcie Słupi ogłosił nabór wniosków

o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy dla działania:

- „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
- „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
- „Małych projektów” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Beneficjenci z gminy Sławno są uprawnieni do składania wniosków w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla wyżej wymienionych operacji zgodnie z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz na podstawie pkt. 4 ppkt. 3 „Zasad wymiany informacji pomiędzy LGD, SW i ARiMR w związku z realizacją naborów w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” stanowiących załącznik do pisma Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi Nr ROW/wl/kł/821-5/5129/09 z dnia 27 sierpnia 2009 r.

6.1.5.2.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Odnowa i Rozwój Wsi

Program jest realizowany w latach 2007-2013 na terenie całego kraju. Podstawą realizacji założeń strategicznych Programu, opisanych w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, są działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi priorytetowych. Wszystkie te działania są współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej.

Zadania instytucji zarządzającej dotyczące wdrażania określonych działań objętych programem wykonuje Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.

Poprzez Wydział Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich wdrażane są następujące działania:

- **Oś 1** Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, działanie Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa.
- **Oś 3** Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, działania: Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej oraz Odnowa i rozwój wsi;
- **Oś 4** Leader – działania: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, Wdrażanie projektów współpracy oraz Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja.

Zgodnie z kierunkiem wyznaczonym przez Oś 3 w Gminie Sławno planowany jest remont i wyposażenie trzech świetlic wiejskich wraz z zagospodarowaniem dwóch placów zabaw w następujących sołectwach: Bobrowice, Sławski i Smardzewo.

6.1.5.2.3. Kapitał ludzki 2007-2013

Program Operacyjny Kapitał Ludzki jest jednym z programów operacyjnych, które są wdrażane w latach 2007-2013. Środki finansowe na jego realizację pochodzą głównie z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Całość kwoty, jaką przewidziano na realizację PO Kapitał Ludzki, wynosi prawie 11,5 mld euro, w tym 9,7 mld euro (85%) to wszystkie środki Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce, na lata 2007 – 2013 a pozostałą część (15%) stanowią będą środki krajowe. EFS wspiera politykę społeczną i finansuje działania państw członkowskich na dwóch płaszczyznach: przeciwdziałania bezrobociu oraz rozwoju zasobów ludzkich.

Celem PO KL jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, poprawę stanu zdrowia osób pracujących, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz

wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. PO KL będzie służył przyspieszeniu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrostowi zatrudnienia oraz zwiększeniu spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie przed państwami członkowskimi stawia odnowiona Strategia Lizbońska. Wyzwania te to: uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji i podejmowania pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji dla wzrostu oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy.

W ramach PO KL przewiduje się możliwość realizacji projektów w dwóch głównych trybach: systemowym i konkursowym. W trybie systemowym projekty są realizowane przez beneficjentów imiennie wskazanych w Programie lub dodatkowych dokumentach stanowiących jego uszczegółowienie. Natomiast w trybie konkursowym projekty będą mogły realizować wszystkie podmioty m.in.: instytucje rynku, instytucje promocji i integracji społecznej, instytucje szkoleniowe, jednostki administracji rządowej i samorządowej, przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, instytucje systemu oświaty. Jednostki składające wniosek o dofinansowanie projektu w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mają szansę otrzymać bezzwrotną pomoc finansową na realizację całego planowanego przedsięwzięcia.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym. W ramach komponentu centralnego (Priorytety I-V) wsparcie realizowane będzie głównie na rzecz zwiększenia efektywności struktur i systemów instytucjonalnych, natomiast środki komponentu regionalnego (Priorytety VI-IX), zostaną przeznaczone na wsparcie dla osób i poszczególnych grup społecznych. Realizacja Priorytetu X Pomoc techniczna pozwoli na sprawne wdrażanie i monitorowanie postępów realizacji Programu oraz promocję Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce.

6.1.6. Bank Ochrony Środowiska

Bank Ochrony Środowiska udziela kredytów ze środków własnych oraz środków NFOŚiGW i WFOŚiGW z przeznaczeniem na inwestycje służące likwidacji degradacji i ochronie środowiska.

Na bazie wieloletniego doświadczenia Bank realizuje zadania związane z jego proekologiczną misją, współpracuje z organizacjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska tj. Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundacją Polska Wieś 2000 im. M. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi.

6.1.7. Programy bilateralne

Programy bilateralne to dwustronne, które podpisuje Polska z innymi państwami, dotyczące współpracy w ściśle określonych dziedzinach. Najczęściej chodzi o ochronę środowiska, wspieranie przemian gospodarczych w Polsce lub rozwijanie współpracy handlowej na wielu płaszczyznach. Czasem umowa ma charakter czysto pomocowy, a pieniądze są przekazywane np. na usuwanie skutków powodzi, jak to miało miejsce w przypadku umowy ze Szwecją.

6.1.7.1. Fundusz Globalnego Środowiska

Fundusz Globalnego Środowiska (GEF – Global Environment Facility) powstał w 1991 roku jako mechanizm finansowy zarządzany przez 3 agendy ONZ: Bank światowy, UNEP oraz UNDP. Celem Funduszu jest osiągnięcie poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez programy i projekty przyczyniające się do rozwiązywania problemów o charakterze globalnym w tak kluczowych dziedzinach jak: ochrona bioróżnorodności, ochrona wód międzynarodowych, zapobieganie zmianom klimatycznym, powstrzymanie kurczenia się warstwy ozonowej oraz, o ile ma to związek z wymienionymi wcześniej dziedzinami - degradacja ziemi. Zasoby Funduszu, pochodzące z najbogatszych krajów świata (ale i też od niektórych późniejszych beneficjentów) przeznaczone są dla krajów, które samodzielnie nie są w stanie podołać tym globalnym wyzwaniom. Do krajów będącymi beneficjentami

Funduszu należą także kraje przechodzące od początku lat dziewięćdziesiątych transformacje polityczno-gospodarcza, w tym także Polska.

Program Małych Dotacji GEF/SGP wprowadzony został przez UNDP w 1992 roku. Program ten skierowany jest do organizacji społecznych i pozarządowych (nie tylko ekologicznych), formalnie zarejestrowanych i posiadających własne konto bankowe. SGP przyznaje dotacje do 50 tys. USD program może finansować najwyżej do 50 % wielkości zadań projektu na lokalne działania i inwestycje przyczyniające się do poprawy stanu środowiska naturalnego w przynajmniej jednej z trzech podstawowych dziedzin:

- ochrona bioróżnorodności
- zapobieganie zmianom klimatycznym
- ochrona wód międzynarodowych oraz
- zapobieganie degradacji ziemi (o ile ma to związek z pozostałymi trzema kryteriami).
- powstrzymywanie kurczenia się warstwy ozonowej

W zakresie ochrony różnorodności biologicznej głównym celem strategicznym jest wspomaganie przedsięwzięć dotyczących ochrony ekosystemów o znaczeniu globalnym.

W odniesieniu do przeciwdziałania zmianom klimatu operacyjna strategia GEF kładzie nacisk na długoterminowe przedsięwzięcia, mające na celu redukcję lub ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, których nadmierne uwalnianie do atmosfery powoduje zmiany klimatu. Do głównych działań w tym zakresie należy m.in. usuwanie przeszkód we wdrażaniu efektywnych technologii wytwarzania i wykorzystywania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz obniżanie kosztów, korzystnych dla środowiska i klimatu na naszej planecie technologii, które ze względów ekonomicznych nie mogą pomyślnie konkurować z technologiami tradycyjnymi.

W zakresie problematyki wód międzynarodowych operacyjna strategia GEF koncentruje się na działaniach wspierających rozwiązywanie najważniejszych problemów transgranicznych oraz mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem.

W odniesieniu do problemu ochrony warstwy ozonowej strategiczne kierunki GEF koncentrują się głównie na działaniach prowadzących do eliminacji substancji zubożających tę warstwę.

Fundusz na rzecz Globalnego Środowiska został również uprawniony do pełnienia roli tymczasowego mechanizmu finansowego obsługującego Konwencję o różnorodności biologicznej oraz Ramową Konwencję NZ w sprawie zmian klimatu. W ramach tej szczególnej funkcji, zadaniem GEF jest wspomaganie krajów uczestniczących w przedsięwzięciach Funduszu w działaniach związanych z wypełnianiem zobowiązań, które wynikają z przystąpienia tych krajów do w/w konwencji.

Program Małych Dotacji w Polsce rozpoczął działalność w 1994 roku w polskim biurze UNDP w Warszawie. Rolę dyrektora projektu pełni Krajowy Koordynator. Decyzje o przyznaniu dotacji podejmuje w drodze konkursu Krajowy Komitet Sterujący liczący 8 osób ze środowisk pozarządowych, rządowych, akademickich oraz UNDP. Od początku swej działalności w Polsce SGP udzielił dotacji ponad 130 projektom na łączną kwotę 3 mln USD.

6.2. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Warunkiem realizacji Programu Ochrony Środowiska jest ustalenie systemu zarządzania tym programem. Zarządzanie Programem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do gminnego Programu Ochrony Środowiska jednostką, na której będą spoczywały główne zadania zarządzania tym programem będzie Urząd Gminy, jednak całościowe zarządzanie środowiskiem w gminie będzie odbywać się na kilku szczeblach. Oprócz szczebla gminnego są jeszcze szczeble powiatowy i wojewódzki obejmujące działania podejmowane w skali województwa i powiatu, a także szczeble jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Na każdą z tych jednostek nałożone są różne (czasami zbieżne) obowiązki.

Na trochę innych zasadach odbywa się zarządzanie w stosunku do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska. Kierują się one głównie rachunkiem

(efektami) ekonomicznym i zasadami konkurencji rynkowej choć od jakiegoś czasu uwzględniają one także głos opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzane środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację stosowanych technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji a odpowiedzialne za wykonanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniom poprzez

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska.

Instrumenty służące do zarządzania programem ochrony środowiska wynikają z obowiązujących aktów pranych (np. Prawo ochrony środowiska, o zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach itp.) i można je podzielić na instrumenty prawne, finansowe, społeczne oraz strukturalne.

6.2.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych zaliczamy:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane,
- decyzje zatwierdzające plany gospodarki odpadami,
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- raporty oddziaływania na środowisko planowanych czy istniejących inwestycji,
- uchwały zatwierdzające plany zagospodarowania przestrzennego,

- decyzje ustalające lokalizację inwestycji celu publicznego lub warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

Szczególnym instrumentem prawnym jest od niedawna monitoring czyli kontrola jakości stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiska. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

6.2.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych zaliczamy:

- opłaty za korzystanie ze środowiska – za emisje zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, za składowanie odpadów, za powierzchnie, z której odprowadzane są ścieki,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska.

6.2.3. Instrumenty społeczne

Wśród instrumentów społecznych jako najważniejszy należy wymienić współdziałanie. Uzgodnienia i usprawnienia instytucjonalne są ważnym elementem skutecznego zarządzania opartego o zasady zrównoważonego rozwoju. Można je podzielić na:

- narzędzia dla usprawnienia współpracy i budowania partnerstwa tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Można w nich wyróżnić dwie kategorie dotyczące:
 - a) działań samorządów (doksztalcanie profesjonalne i system szkoleń, interdyscyplinarny model pracy, współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych),
 - b) powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem (udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez system konsultacji i debat publicznych, wprowadzenie mechanizmów, tzw. budowania świadomości – kampanie edukacyjne)

- narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrożenia polityk środowiskowych
 - a) środowiskowe porozumienia, karty, deklaracje, statuty,
 - b) strategie i plany działań,
 - c) systemy zarządzania środowiskiem,
 - d) ocena wpływu na środowisko,
 - e) ocena strategii środowiskowych.
- narzędzia włączające mechanizmy rynkowe w realizację zrównoważonego rozwoju:
 - a) opłaty, podatki, grzywny (na rzecz środowiska),
 - b) regulacje cenowe,
 - c) regulacje użytkowania, oceny inwestycji,
 - d) środowiskowe zalecenia dla budżetowania,
 - e) kryteria środowiskowe w procedurach przetargowych.
- narzędzia dla pomiaru, oceny i monitorowania skutków zrównoważonego rozwoju
 - a) wskaźniki równowagi środowiskowej,
 - b) ustalenie wyraźnych celów operacyjnych,
 - c) monitorowanie skuteczności procesów zarządzania.

Kolejnym bardzo istotnym elementem instrumentów społecznych jest edukacja ekologiczna. Pod tym pojęciem należy rozumieć różnorodne działania, które zmierzają do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków. Podstawą jest tu rzetelne i ciągłe przekazywanie wiedzy na temat ochrony środowiska oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem na drodze podejmowanych działań inwestycyjnych.

Ważna dla ochrony środowiska jest również współpraca pomiędzy powiatowymi i gminnymi służbami ochrony środowiska, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Powinny to być relacje partnerskie które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. I tak pozarządowe organizacje ekologiczne mogą zajmować się zarówno działaniami planistycznymi (np. przygotowywać plany ochrony rezerwatów

i parków narodowych, opracowywać operaty ochrony przyrody dla nadleśnictw), prowadzić konstruktywne (i jak najbardziej fachowe) programy ochrony różnych gatunków czy typów siedlisk, realizować prośrodowiskowe inwestycje (np. związane z alternatywnymi źródłami energii) itp. Tradycyjną rolą organizacji jest też prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ochrony środowiska i monitoringu.

Niezbędne jest aby prowadzona komunikacja społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni (np. mieszkańców przez tereny, których posesji będzie przebiegać wodociąg). Nie może mieć miejsca sytuacja, że o planowanych zamierzeniach dowiadują się oni z „innych” źródeł np. prasy. W takim przypadku wielokrotnie zajmą oni postawę negatywną (czasami nawet wrogą) w stosunku do planowanej inwestycji. Jak uczy doświadczenie wydłuża to lub nawet czasami uniemożliwia realizację planowanych celów.

Należy jednak pamiętać, że głównym celem prowadzonej edukacji ekologicznej będzie zmiana postaw (nawyków) społeczeństwa w odniesieniu do poszczególnych dziedzin życia tak aby były one zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Z uwagi na specyfikę tego zagadnienia trzeba mieć świadomość, że będzie to proces wieloletni, co nie oznacza, że nie należy go prowadzić.

Działania edukacyjne powinny być realizowane w różnych dziedzinach, różnych formach oraz na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji.

W szczególności szkolenia ekologiczne powinny być organizowane dla:

- pracowników administracji;
- samorządów mieszkańców;
- nauczycieli szkół wszystkich szczebli;
- dziennikarzy;
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji.

6.2.4. Instrumenty strukturalne

Do instrumentów strukturalnych należą wszelkie programy strategiczne np. strategie rozwoju wraz z programami sektorowymi a także program ochrony środowiska i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Nadrzędnym dokumentem powinna być strategia rozwoju gminy. Dokument ten jest bazą dla opracowania programów sektorowych np. dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, przemysłu, ochrony zdrowia, turystyki, ochrony środowiska itp.

W programach tych powinny być uwzględnione z jednej strony kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej wytyczono pewne ramy tego rozwoju, warunkowane troską o stan środowiska.

Oznacza to, że ochrona środowiska na terenie gminy wymaga podejmowania pewnych działań w określonych dziedzinach gospodarki jak i codziennego życia jego mieszkańców.

6.3. Analiza możliwości gminy w zakresie finansowania zadań w dziedzinie ochrony środowiska

6.3.1. Ocena wydatków na ochronę środowiska

Głównym źródłem finansowania wydatków na ochronę środowiska w gminie jest Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (GFOŚiGW) i budżet gminy oraz inne podmioty udzielające pomocy finansowej (w tym Powiatowy, Wojewódzki i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Ze względu na brak danych nie można przeprowadzić analizy wydatków GFOŚiGW w latach 2008-2009. Nie jest również znany budżet na rok 2010.

6.3.2. Prognoza dochodów i wydatków na lata 2010 - 2017

W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków budżetowych uwzględniających trendy i kierunki rozwoju ekonomicznego gminy zaleca się opracowanie zestawu założeń budżetowych na najbliższe lata.

6.4. Monitorowanie Programu Ochrony Środowiska

6.4.1. Zasady monitoringu

W procesie wdrażania Programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania, jak i również będą mogły być dokonane ewentualne modyfikacje Programu.

Monitoring powinien być sprawowany w następujących zakresach:

- monitoring środowiska;
- monitoring programu;
- monitoring odczuć społecznych.

Monitoring środowiska – system kontroli środowiska, jest narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem. Dostarcza informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki ochrony środowiska. Jest jednym z najważniejszych kryteriów, na podstawie których tworzona jest nowa polityka. Mierniki efektów ekologicznych są w znacznym stopniu dostępne jako wielkości mierzone w ramach istniejących systemów kontroli i monitoringu. Pomiary poziomów emisji i imisji, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, są wykonywane w ramach działalności np. WIOŚ, RZGW, IMGW, a przyrost obszarów aktywnych przyrodniczo (lasów, łąk, terenów parkowych, użytków ekologicznych) znany jest instytucjom takim jak np. Urzędy Gmin, RDLP, Dyrekcje Parków Krajobrazowych.

Monitoring programu – najważniejszym wskaźnikiem jest monitorowanie realizacji poszczególnych zadań. Rada Miejska będzie oceniać co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania

przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. W przypadku nie osiągnięcia zaplanowanych zamierzeń należy dokonać analizy sytuacji i poznać jej przyczyny. Powodem mogą być np. brak czasu, pieniędzy, zasobów ludzkich lub też zmiana kolejności przewidzianych w programie zadań priorytetowych.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2017 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie Prawo ochrony środowiska, a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu - co dwa lata,
- Aktualizacja listy przedsięwzięć - co dwa lata,
- Aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań - co cztery lata.

Monitoring odczuć społecznych – jest on sprawowany na podstawie badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów Programu, między innymi przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do gminnych pracowników środowiskowych.

6.4.2. Monitorowanie założonych efektów ekologicznych

W ocenie postępu wdrażania Programu Ochrony Środowiska oraz jego faktycznego wpływu na środowisko pomocna jest analiza i monitorowanie założonych efektów ekologicznych. Powinno być ono realizowane przy pomocy wskaźników (mierników) stanu środowiska i zmian presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej.

Bibliografia

Akty prawne

USTAWY

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2001 Nr 62 poz. 627);
2. Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz.U.2001 Nr 115 poz. 1229);
3. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz.U.2001 Nr 72 poz. 747);
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2003 Nr 80 poz.717);
5. USTAWA z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (Dz.U.1994 Nr 89 poz. 414)
6. Ustawa z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz.U.2001 Nr 132 poz. 1085);
7. Ustawa z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.1996 Nr 132 poz. 622 z późniejszymi zmianami);
8. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996r. o gospodarce komunalnej (Dz.U.1996 Nr 9 poz. 43);
9. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz.U.2001 Nr 62 poz. 628);
10. Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz.U.2001 Nr 63 poz. 638);
11. Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz.U.2001 Nr 63 poz. 639);
12. USTAWA z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym. (Dz.U.2001 Nr 142 poz.1591 z późniejszymi zmianami);
13. USTAWA z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym. (Dz.U.2001 Nr 142 poz.1592 z późniejszymi zmianami);

14. USTAWA z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa. (Dz.U.2001 Nr 142 poz.1590 z późniejszymi zmianami);
15. USTAWA z dnia 22 marca 1990r. o pracownikach samorządowych. (Dz.U.2001 Nr 142 poz. 1593 z późniejszymi zmianami);
16. Ustawa z dnia 4 lutego 1994r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U.2005 r. Nr 228 poz. 1947);
17. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U.2004 Nr 92 poz. 880).

ISTOTNE ZMIANY

1. Ustawa z dnia 18 maja 2005r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2005 Nr 113 poz. 954);
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o zmianie ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U.2005Nr 175 poz.1458);
3. Ustawa z dnia 21 stycznia 2005r. o zmianie ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz.U..2005 Nr 33 poz. 291);
4. Ustawa z dnia 3 czerwca 2005r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2005 Nr 130 poz. 1087);
5. Ustawa z dnia 14 lutego 2003r. o zmianie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2003 Nr 46 poz. 392);

ROZPORZĄDZENIA

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 listopada 2007r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na przedsięwzięcia będące inwestycjami służącymi dostosowaniu do wymogów najlepszych dostępnych technik (Dz.U.2007 Nr 211 poz.1547);
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2007r. w sprawie niezbędnego zakresu informacji objętych obowiązkiem zbierania i przetwarzania oraz sposobu prowadzenia centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz.U.2007 Nr 133 poz. 930);

3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007r. w sprawie zasad sporządzania raportu wojewódzkiego (Dz.U.2007 Nr 101 poz. 688);
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007r. w sprawie warunków i zakresu dostępu do wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz.U.2007 Nr 101 poz. 687);
5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2005r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego (Dz.U.2005 Nr 233 poz. 1988);
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 czerwca 2003r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz.U.2003 Nr 132 poz. 1236);
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2003r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji (Dz.U.2003 Nr 110 poz. 1057);
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz.U.2003 Nr 66 poz. 620);
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz.U.2003 Nr 61 poz. 549);
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 31 stycznia 2003r. w sprawie dopuszczalnych mas substancji, które mogą być odprowadzane w ściekach przemysłowych (Dz.U.2003 Nr 35. poz. 309);
11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 stycznia 2003r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem, portem (Dz.U.2003 Nr 35 poz. 308);
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2003r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów, które powinny być przekazywane właściwym organom ochrony środowiska, oraz terminów i sposobów ich prezentacji (Dz.U.2003 Nr 18 poz. 164.)

13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2005r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz.U.2005 Nr 260 poz. 2176);
14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 sierpnia 2005r. w sprawie stawek opłat produktowych (Dz.U.2005 Nr 157 poz. 1325);
15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2005r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych (Dz.U.2005 Nr 103 poz. 872);
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 stycznia 2006 r. w sprawie szczegółowych stawek opłat produktowych dla sprzętu (Dz.U.2006 Nr 19 poz. 152);
17. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody.(Dz.U.2002 Nr 8 poz.70);
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz.U.2002 Nr 203 poz. 1718);
19. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach. (Dz.U.2002 Nr 183 poz. 1530);
20. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. (Dz.U.2002 Nr 212 poz.1799);
21. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 20 lipca 2002r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. (Dz.U.2002 Nr 129. poz. 1108);
22. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 października 2002r. w sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych. (Dz.U.2002 Nr 188 poz. 1576);
23. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 listopada 2002r. w sprawie wymagań dla pojazdów asenizacyjnych (Dz.U.2002 Nr 193 poz.1617);

24. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko (Dz.U.2002 Nr 179 poz. 1490);
25. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U.2001 Nr 112 poz. 1206);
26. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie rodzajów odpadów, lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów, oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz.U.2001 Nr 152 poz. 1735);
27. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 października 1998r. w sprawie szczegółowych zasad usuwania, wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (Dz.U.1998 Nr 145 poz. 942 z późniejszymi zmianami);
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002r, w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz.U.2002 Nr 134 poz. 1140);
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 lipca 2002r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza. (Dz.U.2002. Nr 115 poz.1003);
30. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2002r, w sprawie dopuszczalnych stężeń metali ciężkich zanieczyszczających glebę (Dz.U.2002 Nr 37 poz. 344);
31. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002r w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz.U.2002 Nr 8 poz.81);
32. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz.U.2001 Nr 92 poz. 1029);
33. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001r, w sprawie listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz.U.2001 Nr 106 poz. 1167);

34. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U.2003 Nr 4 poz. 44);
35. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz.U.2003 Nr 5 poz. 58);

ISTOTNE ZMIANY

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U.2007.179.1275.)
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz.U.2006.46.333.)
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz.U.2001 Nr 151 poz. 1703);

DYREKTYWY

1. Dyrektywa 2000/60/EC PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ z 23 października 2000r. ustalająca ramy działań Wspólnoty w zakresie polityki wodnej
2. Dyrektywa Rady 75/442/EEC z dnia 15 lipca 1975r. w sprawie odpadów znowelizowana dyrektywą Rady 91/156/EEC, dyrektywą Rady 91/692/EEC oraz decyzją Komisji 96/350/EC.
3. Dyrektywa Rady 94/63/WE z dnia 27 września 1996r. w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza.
4. Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991r. w sprawie odpadów niebezpiecznych, zmieniona dyrektywą Rady 94/31/WE.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994r. w sprawie opakowań i odpadów z opakowań, zmieniona decyzją Komisji 99/42/WE i decyzją Komisji 1999/177/WE.
6. Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999r w sprawie składowisk odpadów.
7. Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996r w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (IPPC).

Materiały metodyczne

1. Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000-2006; Min. Środowiska, 2000
2. Strategia rozwoju energetyki odnawialnej; Ministerstwo Środowiska, 2000
3. Polityka leśna państwa (wraz z dokumentami uzupełniającymi, takimi jak Krajowy program zwiększania lesistości, Strategia ochrony leśnej różnorodności biologicznej i in.); Ministerstwo Środowiska, 1996
4. Krajowa strategia ograniczenia emisji metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych; Ministerstwo Środowiska, 1999
5. Narodowa strategia edukacji ekologicznej; Ministerstwo Środowiska, 1998
6. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju – Polska 2025;
7. Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, 2000;
8. Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, 2000
9. Narodowa strategia rozwoju regionalnego; Ministerstwo Gospodarki, 2000
10. Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku; Min. Gospodarki, 2000
11. Polityka transportowa państwa na lata 2001-2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju; Ministerstwo Infrastruktury, 2001
12. Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich; Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1998
13. Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa; Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1999
14. Strategia rozwoju turystyki w latach 2001-2006; Ministerstwo Gospodarki, 2001

15. Narodowy program przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej; Komitet Integracji Europejskiej, 1998 (ze zmianami)
16. Program Ochrony Środowiska województwa zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015
17. Strategia Polityki i Integracji Społecznej w Gminie Sławno na lata 2008-2015
18. Projekt Planu Gospodarki Odpadami dla województwa zachodniopomorskiego – wersja do opiniowania; Szczeci, 2007
19. Polityka resortu obrony narodowej w zakresie ochrony środowiska; Ministerstwo Obrony Narodowej, 2002
20. Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej - Projekt, Ministerstwo Środowiska, 2002
21. Narodowy Plan Rozwoju (NPR) - Projekt, Ministerstwo Gospodarki, 2002
Koncepcja Sektorowego Programu Operacyjnego (SPO) Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna – Projekt; Ministerstwo Środowiska, 2002
22. Dokumenty końcowe konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i rozwój” Rio de Janeiro. 3-14 czerwca 1992 r. Szczyt Ziemi, IOŚ Warszawa 1998 r;
23. Rada Ministrów Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010 Warszawa, listopad 2002 r.
24. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest Stosowanych na terytorium Polski” przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 roku Warszawa, maj 2002
25. Gmina wobec obowiązku ochrony środowiska przed odpadami komunalnymi, H. Przybyła, Fundacja Ekologiczna SILESIA, Katowice 1993;
26. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, Gdańsk 1999 r;
27. Geografia Fizyczna Polski Jerzy Kondracki, Wydanie VI, Warszawa 1988 r;
28. Bilans Zasobów Kopalini i Wód Podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2001 r, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2002r;
29. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 1999r
30. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 2000r;
31. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 2001r;
32. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 2002r;

